



# บันทึกข้อความ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง

เลขรับ 4350

วันที่ 31 ต.ค. 2565

ส่วนราชการ งานวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. 3740 13. 19 น.

ที่ อว 0605.19/-

วันที่ 31 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอส่งสรุปรายงานผลการดำเนินกิจกรรมโครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students:

ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565

ครั้งที่ 2

เรียน คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

ตามที่งานวิชาการระดับปริญญาตรี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง ได้รับอนุมัติดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2565 เวลา 11.30 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ นั้น บัดนี้การจัดกิจกรรมโครงการค่ายวิชาการฯ ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อให้ผลการจัดกิจกรรมโครงการฯ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ข้าพเจ้าจึงขอส่งสรุปรายงานผลการจัดกิจกรรมโครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ดังรายละเอียดที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

๒

(นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง)

เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เรียน คณบดี

เพื่อโปรดทราบ

เพื่อโปรดพิจารณาสั่งการ

เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ/ลงนาม

เห็นควรมอบหมาย/แจ้ง... 1. น.ช. กฤษณะวณิชกุล

2. น.ช. กฤษณะวณิชกุล

- เพื่อมอบหมายให้ประกอบพิธีสงฆ์  
ประกอบบุญกุศล

(นางนงลักษณ์ ทุมม่วง)

หัวหน้าสำนักงานเลขานุการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

คำสั่ง

ทราบ

อนุมัติ/อนุญาต

ตามเสนอ

อื่นๆ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กานดา วิชาชัย)  
คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

31 ต.ค. 2565



## สรุปผลโครงการ

กิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students :  
ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย  
ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

ผู้รับผิดชอบโครงการ

อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย  
นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง

ระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2565  
ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

## สรุปผลโครงการ

กิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students :  
ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย  
ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

ผู้รับผิดชอบโครงการ

อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวินธุ์  
นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง

ระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2565  
ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

## คำนำ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำหนดกลยุทธ์ด้านพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ Real World Education เพื่อสร้างจุดขายใหม่ด้านการเรียนรู้ (อาทิ Social Lab, Sandbox, Real World Education) Smart Classroom การรับฟังเสียงลูกค้า การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การบริหารวิชาการ รวมถึงการวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต จึงได้จัดโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” เพื่อเป็นการสนับสนุนขนานรับนโยบาย และกลยุทธ์การสอนของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง และเป็นการเตรียมความพร้อมให้นิสิตในการก้าวเข้าสู่การจัดการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการในสังคมปัจจุบัน อันส่งผลประโยชน์ต่อนิสิต บัณฑิต การดำเนินการโครงการ ฯ ได้เสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อย จึงขอส่งสรุปผลการดำเนินโครงการฯ เพื่อรายงานผลการดำเนินงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย

นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง

กลุ่มงานวิชาการและพัฒนานิสิต



## สารบัญ

| เรื่อง    |  | หน้า |
|-----------|--|------|
| คำนำ      |  |      |
| สารบัญ    |  |      |
| ส่วนที่ 1 | ส่วนนำ.....  | 1    |
|           | หลักการและเหตุผล.....                                    | 1    |
|           | วัตถุประสงค์ของโครงการ.....                              | 1    |
|           | ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ.....                       | 2    |
|           | ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....                                 | 3    |
| ส่วนที่ 2 | วิธีดำเนินการ.....                                       | 4    |
|           | กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ.....                    | 4    |
|           | เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล/การประเมินผลโครงการ..... | 4    |
|           | วิธีการรวบรวมข้อมูล.....                                 | 4    |
|           | การวิเคราะห์ข้อมูล.....                                  | 4    |
|           | เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....                     | 5    |
| ส่วนที่ 3 | ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....                                | 6    |
|           | สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....        | 6    |
|           | ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....         | 6    |
|           | ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....                                | 6    |
| ส่วนที่ 4 | สรุปผลการดำเนินการ.....                                  | 15   |
|           | สรุปผลการดำเนินการ.....                                  | 15   |
|           | ปัญหาและอุปสรรค.....                                     | 16   |
|           | ข้อเสนอแนะ.....  | 17   |
| ส่วนที่ 5 | ภาคผนวก.....   | 18   |

## ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

### หลักการและเหตุผล

กิจกรรมค่ายวิชาการ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อต้องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน ที่ครูและนักเรียน ร่วมกันกำหนดเรื่องราว ที่จะจัดกิจกรรมค่ายให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ โดย ยึดถือความแตกต่างระหว่างบุคคล และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการเรียนการ สอนทางด้านรัฐศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อม รวมถึงการสร้าง แรงบันดาลใจให้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจทางด้านรัฐศาสตร์ โดยจัดผ่านกิจกรรม “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” เพื่อเป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนใน กลุ่มสาระการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ เพื่อเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายได้เรียนรู้ในเนื้อหารายวิชา รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องที่เป็นการเรียนเสมือนจริงใน ระดับอุดมศึกษา เช่น การเรียนการสอนในรายวิชาการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ ค่ายวิชาการสานฝันสิ่งหน้าตาดี รวมถึงการที่นักเรียนได้เข้ามานั่งเรียน ณ วิทยาลัยการเมือง การปกครอง เป็นต้น

### วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมือง การปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 2) เพื่อเป็นการปูความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ และความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่สนใจเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่การ เรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา
- 3) เพื่อเป็นการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต
- 4) เพื่อเป็นการบริการวิชาการทางด้านเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ ก่อนเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ

วัน เวลา และสถานที่จัดโครงการ: (ระบุวันเริ่มต้น และวันสิ้นสุดโครงการ/กิจกรรม)

ระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ถึงวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2565 เวลา 13.00 -17.00 น.

สถานที่ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ :

- 1) กลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวน (72) คน ประกอบด้วย
  - 1.1) คณะครูโรงเรียนอนุกุลนารี จำนวน 2 คน
  - 1.2) นักเรียน จำนวน 70 คน
- 2) วิทยากรและผู้ประสานงานโครงการ (ผู้จัดโครงการ) จำนวน (8) คน
  - 2.1) คณาจารย์วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 5 คน
  - 2.2) ผู้ประสานงานโครงการ จำนวน 3 คน

ตัวชี้วัดโครงการ

1.1 ตัวชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

| ที่ | ตัวชี้วัดความสำเร็จ  | เป้าหมาย  | เครื่องมือในการวัด  |
|-----|--|---|---|
| 1)  | ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ | เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม | - การสอบปลายภาค<br>- การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน                               |
| 2)  | ทักษะความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ                          | ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม          | - วิเคราะห์จากเอกสาร<br>- การฝึกปฏิบัติ<br>- ค่ายวิชาการ<br>- เทรียนูรางวัล |

1.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารจัดการโครงการ

| ที่ | ตัวชี้วัดความสำเร็จ                   | เป้าหมาย                                     | เครื่องมือในการวัด    |
|-----|---------------------------------------|--|-----------------------|
| 1)  | จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ       | ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด | ใบลงทะเบียน           |
| 2)  | ความพึงพอใจของนักเรียนเข้าร่วมโครงการ | ไม่น้อยกว่า 4.00 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 5)      | แบบประเมินความพึงพอใจ |

### ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอนุกุลนารี รู้จักหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 2) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอนุกุลนารี มีความรู้พื้นฐานทางด้านรัฐศาสตร์ทั้งด้านการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก่อนเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา
- 3) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สามารถนำผลการดำเนินกิจกรรมมาวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต
- 4) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สามารถให้บริการวิชาการทางด้านการเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

## ส่วนที่ 2 วิธีดำเนินการ

### กลุ่มเป้าหมาย/ผู้เข้าร่วมโครงการ

#### ผู้เข้าร่วมโครงการ

- 1) กลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวน (72) คน ประกอบด้วย
  - 1.1) คณะครูโรงเรียนอนุกุลนารี จำนวน 2 คน
  - 1.2) นักเรียน จำนวน 70 คน
- 2) วิทยากรและผู้ประสานงานโครงการ (ผู้จัดโครงการ) จำนวน (8) คน
  - 2.1) คณาจารย์วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 5 คน
  - 2.2) ผู้ประสานงานโครงการ จำนวน 3 คน

#### เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล/การประเมินผลโครงการ

- 1) แบบสอบถามความพึงพอใจในการจัดโครงการ (ออนไลน์)
- 2) วิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงการจัดโครงการในครั้งต่อไป
- 3) จัดทำรูปเล่มสรุปผลการดำเนินโครงการ

#### วิธีรวบรวมข้อมูล

- 1) ดำเนินการจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ดำเนินการแจกแบบสอบถามกับผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) รวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม
- 4) นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

#### การติดตามและประเมินผลโครงการ เช่น

- 1) แบบประเมินผลโครงการ
- 2) ภาพถ่ายและรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ
- 3) รายงานผลการจัดโครงการ/กิจกรรมต่อคณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

### เกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนระดับระดับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการฯ แปลงมาตราส่วนประเมินค่า เป็นน้ำหนักคะแนน ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

|               |          |   |       |
|---------------|----------|---|-------|
| ตอบมากที่สุด  | ให้คะแนน | 5 | คะแนน |
| ตอบมาก        | ให้คะแนน | 4 | คะแนน |
| ตอบปานกลาง    | ให้คะแนน | 3 | คะแนน |
| ตอบน้อย       | ให้คะแนน | 2 | คะแนน |
| ตอบน้อยที่สุด | ให้คะแนน | 1 | คะแนน |

แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อจัดอันดับของระดับความคิดเห็น และได้แปลความหมายใน การประเมินค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้อว่าอยู่ในระดับใด

|                  |             |         |                              |
|------------------|-------------|---------|------------------------------|
| ค่าเฉลี่ยระหว่าง | 4.51 - 5.00 | หมายถึง | พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด  |
| ค่าเฉลี่ยระหว่าง | 3.51 - 4.50 | หมายถึง | พึงพอใจอยู่ในระดับมาก        |
| ค่าเฉลี่ยระหว่าง | 2.51 - 3.50 | หมายถึง | พึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง    |
| ค่าเฉลี่ยระหว่าง | 1.51 - 2.50 | หมายถึง | พึงพอใจอยู่ในระดับน้อย       |
| ค่าเฉลี่ยระหว่าง | 1.00 - 1.50 | หมายถึง | พึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด |

### ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

#### สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายของข้อมูล ผู้รับผิดชอบโครงการจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{x}$  แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

#### ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้รับผิดชอบโครงการได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบประเมิน

ตอนที่ 2 ความคาดหวังก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในของผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

#### ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบประเมิน

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบประเมิน

| ข้อมูลทั่วไป                | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|-----------------------------|------------|--------|
| <b>1. เพศ</b>               |            |        |
| ชาย                         | 21         | 28.77  |
| หญิง                        | 52         | 71.23  |
| รวม                         | 73         | 100.00 |
| <b>2. ประเภทผู้เข้าร่วม</b> |            |        |
| นักเรียน                    | 72         | 98.63  |
| ครู                         | 1          | 1.37   |
| รวม                         | 73         | 100.00 |

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบประเมิน (ต่อ)

| ข้อมูลทั่วไป             | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--------------------------|------------|--------|
| <b>3. สังกัดหน่วยงาน</b> |            |        |
| โรงเรียนอนุกุลนารี       | 73         | 100.00 |
| รวม                      | 73         | 100.00 |

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” จำนวน 73 คน เป็นเพศชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 28.77 และเป็นเพศหญิง จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 71.23

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” เป็นนักเรียน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 98.63 และเป็นครู จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.37

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” สังกัดโรงเรียนอนุกุลนารี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

## ตอนที่ 2 ความคาดหวังก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 2 ความคาดหวังก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

| ความคาดหวังก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับความคาดหวัง |
|---------------------------------------|-----------|------|------------------|
| 1. ก่อนเข้าร่วมโครงการ                | 3.24      | 0.88 | ปานกลาง          |
| 2. หลังเข้าร่วมโครงการ                | 4.05      | 0.66 | มาก              |

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคาดหวังก่อน และหลังเข้าร่วมโครงการฯ ของกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีดังนี้ ก่อนเข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการมีระดับความคาดหวังอยู่ระดับปานกลาง ( $\bar{x} = 3.24$ , S.D = 0.88) และหลังเข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ ฯ มีระดับความคาดหวังอยู่ระดับมาก ( $\bar{x} = 4.05$ , S.D = 0.66)



2.1 ท่านมีความคาดหวังก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการ ในครั้งนี้ว่าท่านจะได้รับความรู้และสิ่งที่เป็นประโยชน์ในด้าน

1. ด้านรัฐศาสตร์ ความรู้ทั่วไป
2. ทางด้านการเมืองในประเทศและนอกประเทศ
3. กฎหมายและการเมือง
4. ได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรในการเรียนมหาวิทยาลัย
5. ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และการปกครอง
6. สร้างแรงบันดาลใจให้กับ1ในมุมมองนักรัฐศาสตร์ และได้สัมผัสกับอาจารย์ผู้สอนในระดับมหาวิทยาลัย
7. สิ่งที่เป็นประโยชน์ในด้านความรู้ทางรัฐศาสตร์ การปกครอง และมุมมองใหม่ๆในการศึกษา
8. การศึกษาต่อ
9. ได้รับความรู้พื้นฐานในทางรัฐศาสตร์เพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย
10. การศึกษาต่อในด้านรัฐศาสตร์
11. ในด้านรัฐศาสตร์ สังคม เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาลัย
12. การเตรียมพร้อมในการสมัครสอบเข้าศึกษาต่อในคณะรัฐศาสตร์

2.2 หลังจากที่ท่านเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้แล้ว ท่านคิดว่าจะนำความรู้และสิ่งที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้ไปใช้ได้จริงตรงตามวัตถุประสงค์ของท่านใน ข้อ 2.1

1. ตรงตามวัตถุประสงค์
2. นำความรู้ไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย
3. ใช้ศึกษาต่อมหาวิทยาลัย
4. ใช้ได้จริง
5. มีความรู้ในด้านที่กล่าวในข้อ2.1เพิ่มมากขึ้น มีความรู้ทางรัฐศาสตร์การเมืองมุมมองใหม่ๆเพิ่มขึ้น ทำให้เข้าใจความเป็นรัฐศาสตร์มากขึ้น
6. สามารถนำไปใช้ได้ตามจริง
7. เกี่ยวกับการเมืองในแต่ละวัน
8. นำมาศึกษาต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์
9. อาจจะนำไปสอนต่อให้กับผู้ที่ไม่รู้
10. การเตรียมพร้อมทางการเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย
11. การเตรียมตัวเพื่อทำแฟ้มสะสมผลงาน
12. การเตรียมตัวเพื่อสมัครสอบ การสอบสัมภาษณ์ เทคนิคการตอบคำถาม
13. ทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มเติมความรู้รวมทั้งได้มุมมองใหม่ ๆจากอาจารย์ผู้สอนทางรัฐศาสตร์ รวมทั้งเทคนิคการสอนที่หลากหลาย

### ตอนที่ 3 ความพึงพอใจในของผู้เข้าร่วมโครงการ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ต่อระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมรวมรายด้าน

| ประเด็นความพึงพอใจ                              | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับความพึงพอใจ |
|---|-----------|------|------------------|
| 1. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม/โครงการ | 4.24      | 0.96 | มาก              |
| 2. ด้านความรู้ความเข้าใจ                        | 3.96      | 0.95 | มาก              |
| 3. ด้านวิทยากร                                  | 4.63      | 1.03 | มากที่สุด        |
| 4. ด้านกิจกรรม                                  | 3.87      | 0.99 | มาก              |
| 5. ด้านการให้บริการ                             | 4.24      | 1.04 | มาก              |
| 6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก                       | 3.95      | 1.02 | มาก              |
| รวมรายด้าน                                      | 4.15      | 0.94 | มาก              |

จากตารางที่ 3 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” ภาพรวมรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการฯ มีความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.145$ , S.D = 0.94) เมื่อพิจารณารายด้านลำดับแรก พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ ฯ มีความพึงพอใจด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.63$ , S.D = 1.03) รองลงมา คือ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม/โครงการ ( $\bar{x} = 4.24$ , S.D = 0.96) และด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.24$ , S.D = 1.04) ลำดับที่สี่ คือ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.96$ , S.D = 0.95) ลำดับที่ห้า คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.95$ , S.D = 1.02) และด้านที่หก คือ ด้านกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.87$ , S.D = 1.0.99) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ต่อระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมรายด้าน

| ประเด็นความพึงพอใจ   | $\bar{x}$   | S.D.        | ระดับความพึงพอใจ |
|--|-------------|-------------|------------------|
| <b>1. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม/โครงการ</b>   |             |             |                  |
| 1.1 หัวข้อการจัดโครงการมีความน่าสนใจ เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม       | 4.33        | 1.03        | มาก              |
| 1.2 การประชาสัมพันธ์/การติดต่อประสานงานมีความเหมาะสม   | 4.10        | 1.12        | มาก              |
| 1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม   | 4.21        | 1.00        | มาก              |
| 1.4 การจัดกิจกรรมมีประโยชน์และตรงกับความต้องการ  | 4.29        | 1.02        | มาก              |
| 1.5 บรรยากาศ และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม   | 4.30        | 1.02        | มาก              |
| <b>รวม</b>   | <b>4.24</b> | <b>0.96</b> | <b>มาก</b>       |
| <b>2. ด้านความรู้ความเข้าใจ</b>  |             |             |                  |
| 2.1 ท่านมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา รายวิชาที่สอน   | 3.78        | 0.99        | มาก              |
| 2.2 ท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วม กิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนได้               | 3.99        | 0.99        | มาก              |
| 2.3 ท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วม กิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนใน มหาวิทยาลัยได้ | 4.11        | 1.03        | มาก              |
| <b>รวม</b>   | <b>3.96</b> | <b>0.95</b> | <b>มาก</b>       |
| <b>3. ด้านวิทยากร</b>  |             |             |                  |
| 3.1 วิทยากรมีความรอบรู้ในเรื่องที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างดี  | 4.68        | 1.03        | มากที่สุด        |
| 3.2 วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้ ผู้ฟังเข้าใจ   | 4.62        | 1.04        | มากที่สุด        |
| 3.3 วิทยากรมีความสามารถในการตอบปัญหาได้อย่าง ชัดเจนและตรงประเด็น   | 4.55        | 1.11        | มากที่สุด        |
| 3.4 วิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนมุมมอง  | 4.68        | 1.03        | มากที่สุด        |
| <b>รวม</b>   | <b>4.63</b> | <b>1.03</b> | <b>มากที่สุด</b> |

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ต่อระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมรายด้าน (ต่อ)

| ประเด็นความพึงพอใจ  | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับความพึงพอใจ |
|---|-----------|------|------------------|
| <b>4. ด้านกิจกรรม</b>   |           |      |                  |
| 4.1 ท่านได้รับทักษะในการปฏิบัติ   | 3.60      | 1.15 | มาก              |
| 4.2 ท่านมีส่วนร่วม และเรียนรู้การทำกิจกรรมเป็นทีม                       | 3.95      | 1.13 | มาก              |
| 4.3 ท่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความบันเทิง                       | 4.15      | 0.98 | มาก              |
| 4.4 ท่านได้ทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เรียนในหมวดสาระ | 3.79      | 1.01 | มาก              |
| รวม   | 3.87      | 0.99 | มาก              |
| <b>5. ด้านการให้บริการ</b>  |           |      |                  |
| 5.1 เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน       | 4.37      | 1.03 | มาก              |
| 5.2 เจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม                      | 4.38      | 1.04 | มาก              |
| 5.3 อาหารว่าง และเครื่องดื่มที่ระลึกมีความเหมาะสม                       | 3.97      | 1.17 | มาก              |
| รวม   | 4.24      | 1.04 | มาก              |
| <b>6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก</b>  |           |      |                  |
| 6.1 สภาพแวดล้อม และสถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม                  | 3.93      | 1.03 | มาก              |
| 6.2 ระบบโสตทัศนูปกรณ์มีความพร้อม  | 4.03      | 1.01 | มาก              |
| 6.3 เอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสม                                     | 3.88      | 1.12 | มาก              |
| รวม   | 3.95      | 1.02 | มาก              |
| รวมรายด้าน  | 4.15      | 0.94 | มาก              |

จากตารางที่ 4 ประเมินระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” รายด้านในประเด็นต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการและขั้นตอนการจัดกิจกรรม/โครงการ กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.24$  , S.D. = 0.96) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อการจัดโครงการมีความน่าสนใจ เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ( $\bar{x} = 4.33$  , S.D. = 1.04) รองลงมา คือ บรรยากาศ และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ( $\bar{x} = 4.30$  , S.D. = 1.02) ลำดับที่สาม คือ การจัดกิจกรรมมีประโยชน์และตรงกับความต้องการ ( $\bar{x} = 4.29$  , S.D. = 1.02) ลำดับที่สี่ คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ( $\bar{x} = 4.21$  , S.D. = 1.00) และลำดับที่ห้า คือ การประชาสัมพันธ์/การติดต่อประสานงานมีความเหมาะสม ( $\bar{x} = 4.10$  , S.D. = 1.12) ตามลำดับ

2. ด้านความรู้ความเข้าใจ กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.96$  , S.D. = 0.95) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนในมหาวิทยาลัยได้ ( $\bar{x} = 4.11$  , S.D. = 1.03) รองลงมา คือ ท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนได้ ( $\bar{x} = 3.99$  , S.D. = 0.99) และลำดับที่สาม คือ ท่านมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน ( $\bar{x} = 3.78$  , S.D. = 0.99) ตามลำดับ

3. ด้านวิทยากร กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.63$  , S.D. = 1.03) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อวิทยากรมีความรอบรู้ในเรื่องที่จัดกิจกรรมเป็นอย่างดี ( $\bar{x} = 4.68$  , S.D. = 1.03) และวิทยากรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมอง ( $\bar{x} = 4.68$  , S.D. = 1.03) รองลงมา คือ วิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ ( $\bar{x} = 4.62$  , S.D. = 1.04) และลำดับที่สี่ คือ วิทยากรมีความสามารถในการตอบปัญหาได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็น ( $\bar{x} = 4.55$  , S.D. = 1.11) ตามลำดับ

#### 4. ด้านกิจกรรม กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School

Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.87$  , S.D. = 0.99) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อท่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความบันเทิง ( $\bar{x} = 4.15$  , S.D. = 0.98) รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วม และเรียนรู้การทำกิจกรรมเป็นทีม ( $\bar{x} = 3.95$  , S.D. = 1.13) ลำดับที่สาม คือ ท่านได้ทำความรู้จัก และสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนที่เรียนในหมวดสาระ ( $\bar{x} = 3.79$  , S.D. = 1.01) และลำดับที่สี่ คือ ท่านได้รับทักษะในการปฏิบัติ ( $\bar{x} = 3.60$ , S.D. = 1.15) ตามลำดับ

#### 5. ด้านการให้บริการ กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School

Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.224$  , S.D. = 1.04) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ( $\bar{x} = 4.38$  , S.D. = 1.04) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ ให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน ( $\bar{x} = 4.37$  , S.D. = 1.03) และลำดับที่สาม คือ อาหารว่าง และหรือของที่ระลึกมีความเหมาะสม ( $\bar{x} = 3.97$ , S.D. = 1.17) ตามลำดับ

#### 6. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High

School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความพึงพอใจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 3.95$  , S.D. = 1.02) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ลำดับแรกกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการมีความพึงพอใจในหัวข้อระบบโสตทัศนูปกรณ์มีความพร้อม ( $\bar{x} = 4.03$  , S.D. = 1.01) รองลงมา คือ สภาพแวดล้อม และสถานที่ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ( $\bar{x} = 3.93$  , S.D. = 1.03) และลำดับที่สาม คือ เอกสารประกอบการสอนมีความเหมาะสม ( $\bar{x} = 3.88$ , S.D. = 1.12) ตามลำดับ

#### ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ท่านคิดว่าควรจะมีการจัดโครงการฯในลักษณะนี้อีกหรือไม่ ถ้าท่านคิดว่าควรมี ท่านต้องการให้ทางผู้รับผิดชอบโครงการฯ จัดโครงการในครั้งต่อไป ในหัวข้อใดมากที่สุด

ตารางที่ 5 ท่านคิดว่าควรจะมีการจัดโครงการฯในลักษณะนี้อีกหรือไม่

| ท่านคิดว่าควรจะมีการจัดโครงการฯ<br>ในลักษณะนี้อีกหรือไม่ | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|--|------------|--------|
| 1. ควรมี   | 73         | 100.00 |
| 2. ไม่ควรมี  | 0          | 0.00   |
| รวม  | 73         | 100.00 |

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” ควรมีการจัดโครงการในลักษณะนี้อีก จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

ถ้าท่านคิดว่าควรมี ท่านต้องการให้ทางผู้รับผิดชอบโครงการฯ จัดโครงการในครั้งต่อไป ในหัวข้อใดมากที่สุด

1. นิติศาสตร์
2. การเมืองไทยร่วมสมัย
3. การอยู่ร่วมกันกับสังคมที่เห็นต่างและผู้ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับรัฐศาสตร์
4. รัฐศาสตร์ และ สังคม
5. หัวข้อเดิมและเสริมหัวข้อต่างๆเพิ่มขึ้น
6. การสร้างแรงบันดาลใจ ให้กับ1ในการเรียนรัฐศาสตร์
7. ในการทำกิจกรรมรวมกัน สอนด้านกฎหมายร่วมเข้าด้วย
8. ในหัวข้อหลักสูตรการเรียนในมหาวิทยาลัย
9. การรัฐประหาร
10. ได้หมดเลยคะ ทุกหัวข้อน่าสนใจ
11. ความรู้ที่มีกฎหมายเข้ามาสอดแทรก
12. หัวข้อ อีกด้านของการเมืองไทยหรืออธิบายเกี่ยวกับกฎหมาย
13. ความรู้ทางอำนาจ กับ รัฐ
14. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
15. การสอนทั้งทางด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

## ส่วนที่ 4 สรุปผลการดำเนินการ

### สรุปผลการดำเนินการ

กิจกรรมค่ายวิชาการ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ เพื่อต้องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน ที่ครูและนักเรียน ร่วมกันกำหนดเรื่องราว ที่จะจัดกิจกรรมค่ายให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ โดย ยึดถือความแตกต่างระหว่างบุคคล และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการเรียน การสอนทางด้านรัฐศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อม รวมถึงการสร้าง แรงบันดาลใจให้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจทางด้านรัฐศาสตร์ โดยจัดผ่านกิจกรรม “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” เพื่อเป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ เพื่อเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน ปลายได้เรียนรู้ในเนื้อหาวิชา รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องที่เป็นการเรียนเสมือนจริงใน ระดับอุดมศึกษา เช่น การเรียนการสอนในรายวิชาการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ ค่ายวิชาการสานฝันสิ่งหน้าตาล รวมถึงการที่นักเรียนได้เข้ามานั่งเรียน ณ วิทยาลัยการเมือง การปกครอง เป็นต้น

ทั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมโครงการ ๗ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 95.00 บรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จของ โครงการคือ ข้อที่ 1 จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมดไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 จากจำนวนกลุ่มเป้าหมาย 80 คน และกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจ จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 91.25 จากผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ ๗ มีระดับความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” ภาพรวมรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามมี ความพึงพอใจในการเข้าร่วมโครงการฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.15, S.D = 0.94$ ) บรรลุตัวชี้วัด ความสำเร็จข้อที่ 2 ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 3.51

ความคาดหวังก่อน และหลังเข้าร่วมโครงการฯ ของกลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอน ปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีดังนี้ ก่อนเข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการมีระดับความ



คาดหวังอยู่ระดับปานกลาง ( $\bar{x} = 3.24$ , S.D = 0.88) และหลังเข้าร่วมโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ ฯ มีระดับความคาดหวังอยู่ระดับมาก ( $\bar{x} = 4.05$ , S.D = 0.66)

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” ควรมีการจัดโครงการในลักษณะนี้อีก จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00

### ด้านความรู้ความเข้าใจ

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” ได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนในมหาวิทยาลัยได้ ( $\bar{x} = 4.11$  , S.D. = 1.03) รองลงมา คือ ท่านได้รับความรู้และประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อไปปรับใช้ในการวางแผนการเรียนได้ ( $\bar{x} = 3.99$  , S.D. = 0.99) และลำดับที่สาม คือ ท่านมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหารายวิชาที่สอน ( $\bar{x} = 3.78$  , S.D. = 0.99) ตามลำดับ

### ด้านการนำไปใช้ประโยชน์

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” มีความรู้ทางรัฐศาสตร์การเมืองมุมมองใหม่ๆเพิ่มขึ้น ทำให้เข้าใจความเป็นรัฐศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้เพิ่มเติมความรู้รวมทั้งได้มุมมองใหม่ๆ จากอาจารย์ผู้สอนทางรัฐศาสตร์ รวมทั้งเทคนิคการสอนที่หลากหลาย สามารถนำความรู้ไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย รวมทั้งการวางแผนการจัดแฟ้มสะสมงาน เทคนิคการตอบคำถามในการสอบสัมภาษณ์

### ด้านการบูรณาการกับด้านอื่น ๆ

กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินโครงการ “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” สามารถนำความรู้ไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย

### ปัญหาและอุปสรรค

ห้องเรียนที่ร่วมกันใช้กับรายวิชาอื่นๆ ทำให้การทำกิจกรรมการเรียนการสอนในบางช่วงต้องรอความพร้อมของห้องเรียน รวมทั้งโปรเจกเตอร์มีขนาดเล็ก และมีความสว่างไม่เพียงพอ

**ข้อเสนอแนะ**

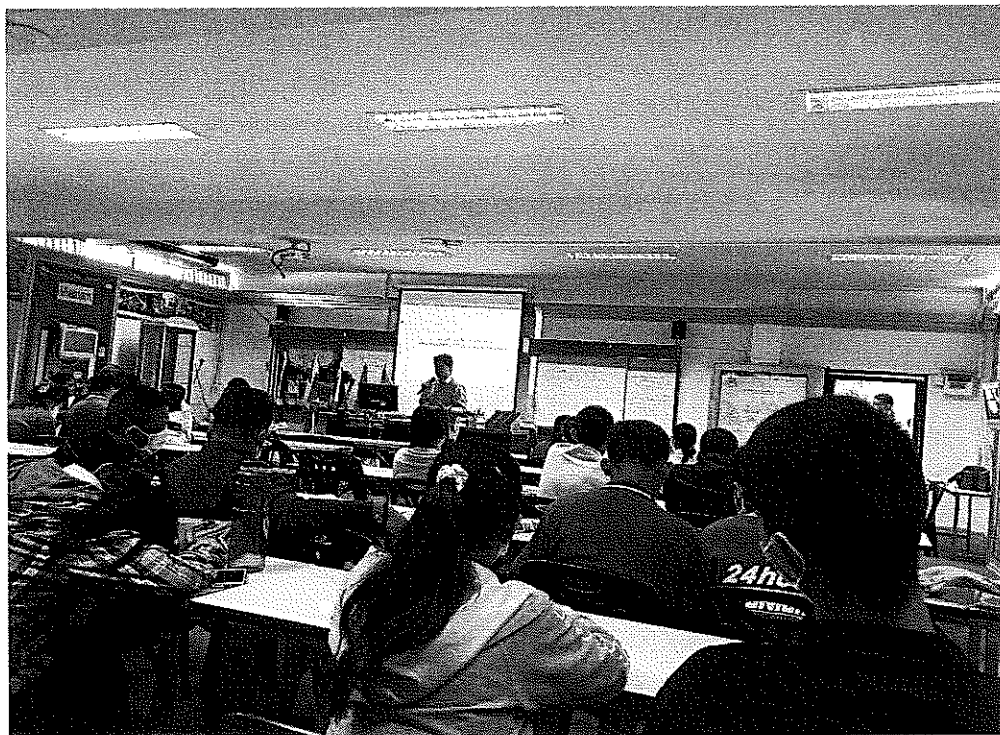
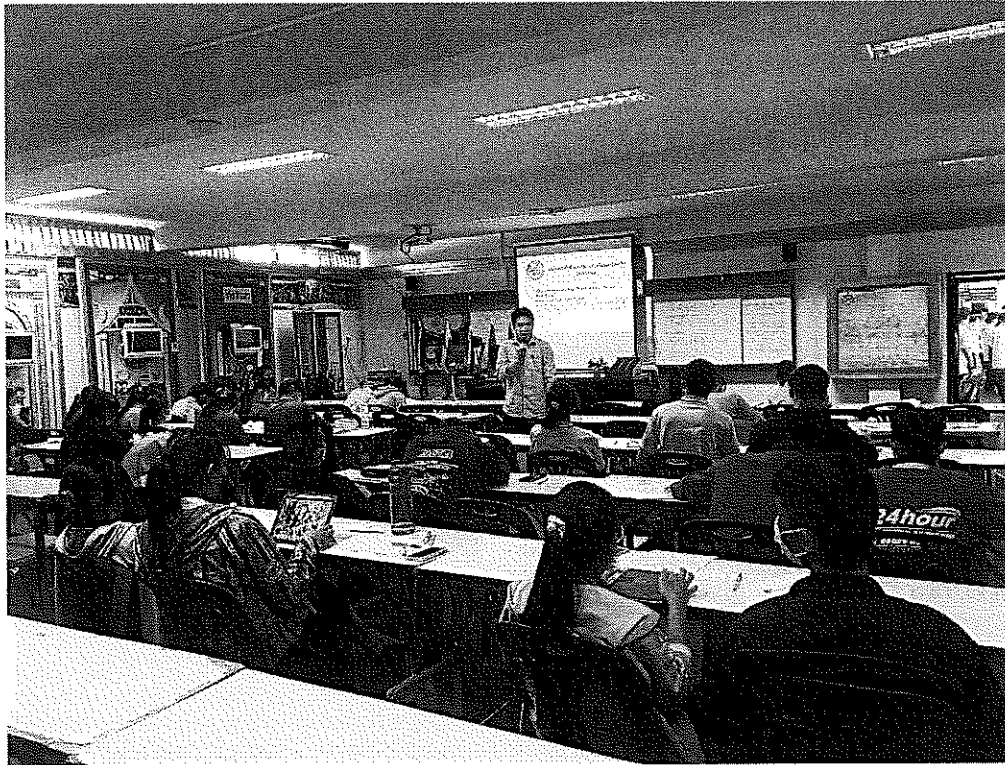
เพิ่มระยะเวลาในการจัดโครงการ ฯ เพื่อให้วิทยากรมีระยะเวลาในการถามตอบ หรือชี้แนะข้อสงสัย รวมถึงเป็นการเปิดโอกาสให้วิทยากรและนิสิตได้ร่วมแลกเปลี่ยน และซักถามในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

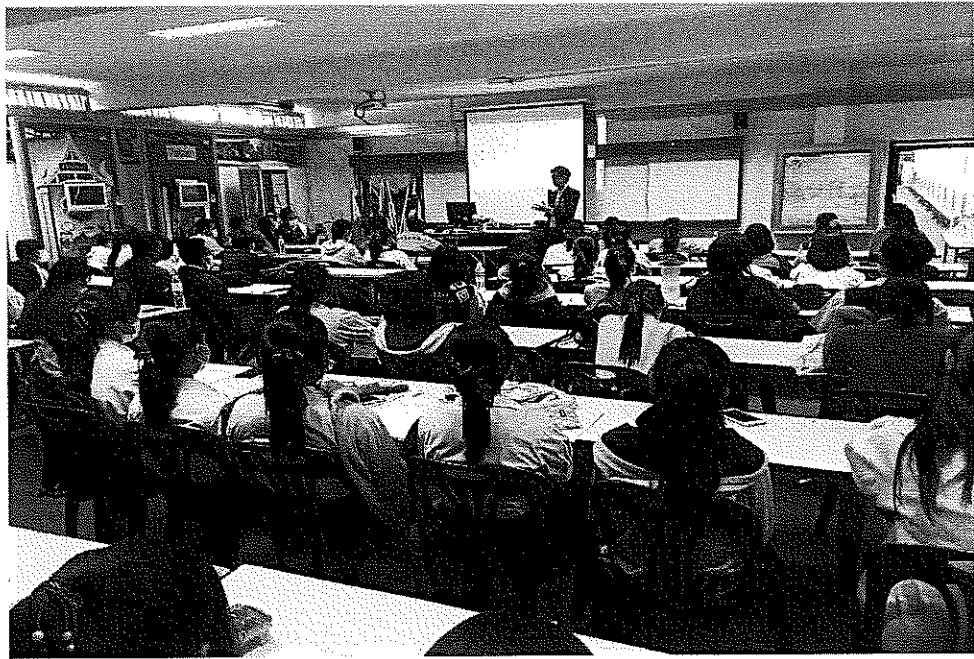
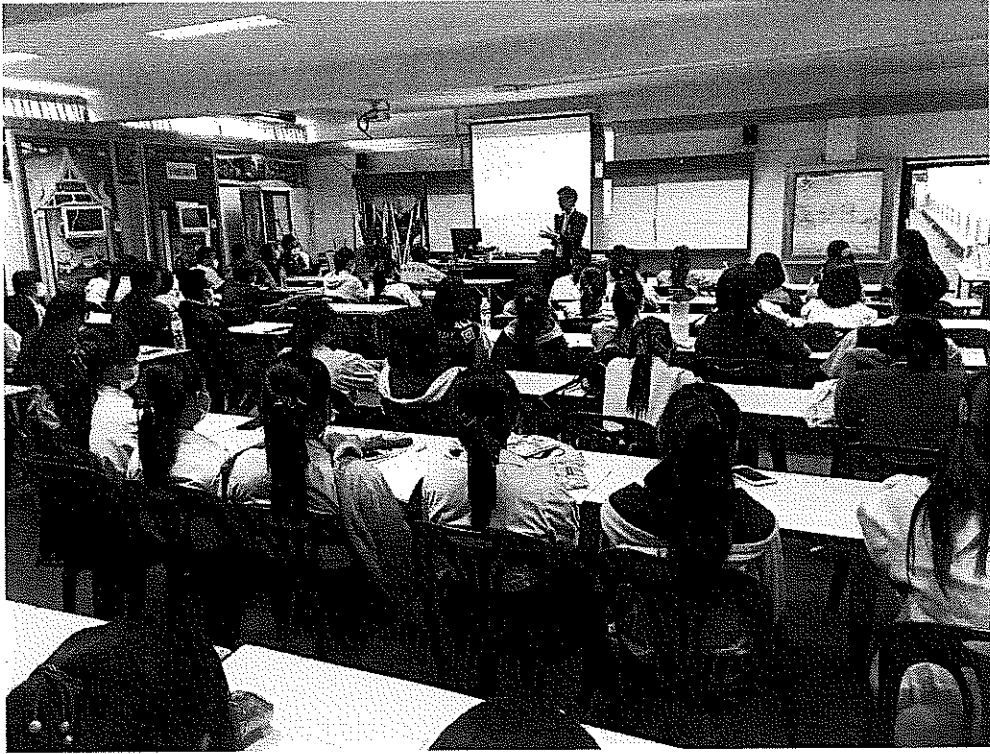
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก  
รูปการจัดกิจกรรม

ภาพกิจกรรม โครงการบรรยายพิเศษ

“ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียน  
มัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2”  
โรงเรียนอนุคุณนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์







ภาคผนวก ข  
แบบอนุมัติการจัดโครงการ





# บันทึกข้อความ

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง  
 เลขรับ 2872  
 วันที่ 26 ก.ค. 2565  
 เวลา 14.09 น.

ส่วนราชการ งานวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. 3740

ที่ อว 0605.19/- วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขออนุมัติงบประมาณโครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students: ห้องเรียนเสมือนจริง  
 ทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

เรียน คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

ด้วยงานวิชาการระดับปริญญาตรี จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students: ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 4, 18 และ 25 สิงหาคม 2565 เวลา 11.30 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) เพื่อเป็นการปูความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่สนใจเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่วิชาการในระดับอุดมศึกษา 3) เพื่อเป็นการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต และ 4) เพื่อเป็นการบริการวิชาการทางด้านการเตรียมความพร้อม ในการเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่วิชาการในระดับอุดมศึกษาให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงขออนุมัติงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ เป็นจำนวนเงิน 7,350 บาท (-เจ็ดพันสามร้อยห้าสิบบาทถ้วน-)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ

สิ้น อนุมัติ  
 ผอ. ปรอดพิชิตมาษาจากแทนคณบดีอนุมัติ  
 โดยปกติ ได้จ่ายจากงบประมาณปี 2565  
 ตามวงเงิน (รต.สั่ง 6,700,000 บาท)  
 จำนวน 7,350 บาท ( หักเงินสำรอง)  
 (นายเกียรติคุณ เรืองสุวรรณ)  
 นักวิชาการเงินและบัญชี  
 26 ก.ค. 65

(นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง)  
 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป  
 (อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย)  
 รองคณบดีฯ ฝ่ายวิชาการและวิจัย  
 อนุมัติ ( ) ไม่อนุมัติ  
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญดา วิชาชัย)  
 คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง  
 27 ก.ค. 2565



**แบบฟอร์มเสนอขออนุมัติโครงการ**  
**วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**

1. ชื่อโครงการ : ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2
2. สถานภาพของโครงการ :  โครงการใหม่  โครงการปกติ  
 โครงการต่อเนื่อง.....ระบุชื่อโครงการเดิม.....
3. ประเภทโครงการ :  ภารกิจพื้นฐานของหน่วยงาน  ภารกิจยุทธศาสตร์ Flagship
4. หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ : อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวินธุ์ นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง และกลุ่มงานวิชาการและพัฒนานิสิต
5. ความสอดคล้อง/ตอบสนองของโครงการกับมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561

| ที่ | มาตรฐานการอุดมศึกษา                                     | ผลลัพธ์ที่จะเกิดตามมาจากโครงการนี้   |
|-----|---|--|
| 1   | <input checked="" type="checkbox"/> ด้านผู้เรียน        | <input checked="" type="checkbox"/> 1.1 บุคคลผู้เรียนรู้ (Learner Person)<br><input type="checkbox"/> 1.2 ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator)<br><input type="checkbox"/> 1.3 ผู้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen)   |
| 2   | <input type="checkbox"/> ด้านการวิจัยและนวัตกรรม        | <input type="checkbox"/> 2.1 ผลงานวิจัยและนวัตกรรมตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ<br><input type="checkbox"/> 2.2 ผลงานวิจัยและนวัตกรรมนำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสมูลค่าเพิ่ม และ ชีตความสามารถของประเทศ   |
| 3   | <input type="checkbox"/> ด้านการบริการวิชาการ           | <input type="checkbox"/> 3.1 ความเข้มแข็งและความยั่งยืนของผู้เรียน ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ   |
| 4   | <input type="checkbox"/> ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย | <input type="checkbox"/> 4.1 ความภาคภูมิใจในความเป็นไทย<br><input type="checkbox"/> 4.2 ความรู้ความเข้าใจของศิลปวัฒนธรรมไทย<br><input type="checkbox"/> 4.3 ความคงอยู่ของศิลปวัฒนธรรม<br><input type="checkbox"/> 4.4 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและต่างประเทศ<br><input type="checkbox"/> 4.5 ความสามารถในการสร้างโอกาสและมูลค่าเพิ่มของศิลปวัฒนธรรม |
| 5   | <input type="checkbox"/> ด้านการบริหารจัดการ            | <input type="checkbox"/> 5.1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการที่หลากหลายของประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม สถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน<br><input type="checkbox"/> 5.2 การบริหารงานตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษา การบริหาร                               |



| ที่ | มาตรฐานการอุดมศึกษา | ผลลัพธ์ที่จะเกิดตามมาจกโครงการนี้   |
|-----|---------------------|---|
|     |                     | จัดการบุคลากรและทรัพยากรการเรียนรู้ตามหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงความเป็นอิสระทางวิชาการ มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่นคล่องตัวโปร่งใสและตรวจสอบได้<br><input type="checkbox"/> 5.3 ระบบประกันคุณภาพ มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และพัฒนาการจัดการศึกษาระดับหลักสูตร คณะ และสถาบันที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา และมาตรฐานอื่นๆ ที่กระทรวงกำหนด |

หมายเหตุ ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง  ประเด็นที่สอดคล้องกับมาตรฐานการอุดมศึกษา และผลลัพธ์ตามมาตรฐานการอุดมศึกษา

6. ความเชื่อมโยงทักษะตามมาตรฐานการพัฒนานิสิต 10 ด้าน (1 โครงการสามารถเลือกได้ไม่เกิน 3 ทักษะ)

- |   |   |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> 1. การคิดเชิงวิเคราะห์ การตัดสินใจ การคาดการณ์อนาคต          | <input type="checkbox"/> 2. ภาวะผู้นำ   |
| <input type="checkbox"/> 3. การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน ปัญหาเฉพาะหน้า              | <input type="checkbox"/> 4. วุฒิภาวะ ความฉลาดทางอารมณ์                        |
| <input type="checkbox"/> 5. ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น | <input type="checkbox"/> 6. การเรียนรู้ตลอดชีวิต                              |
| <input type="checkbox"/> 7. การปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น         | <input type="checkbox"/> 8. การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์                         |
| <input type="checkbox"/> 9. การบริหารเวลา   | <input checked="" type="checkbox"/> 10. ด้านอื่นๆ ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและภาว |

บริหารวิชาการ

7. ความเชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ด้าน (SDGs) (1 โครงการสามารถเลือกได้มากกว่า 1 เป้าหมาย)

- 1. ขจัดความยากจน (No Poverty)
- 2. ขจัดความหิวโหย (Zero Hunger)
- 3. การมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Good Health and well-being)
- 4. การศึกษาที่เท่าเทียม (Quality Education)
- 5. ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equality)
- 6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (Clean Water and Sanitation)
- 7. พลังงานสะอาด (Affordable and Clean Energy)
- 8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Decent Work and Economic Growth)
- 9. อุตสาหกรรม นวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐาน (Industry Innovation and Infrastructure)
- 10. ลดความเหลื่อมล้ำ (Reduced Inequalities)
- 11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์ที่ยั่งยืน (Sustainable Cities and Communities)
- 12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (Responsible Consumption and Production)
- 13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Action)
- 14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (Life Below Water)
- 15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (Life on Land)
- 16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (Peace and Justice Strong Institutions)
- 17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Partnerships for the Goals)

8. ความสอดคล้อง/ตอบสนองของโครงการกับยุทธศาสตร์ แผนงาน และการประกันคุณภาพการศึกษา (โครงการที่เสนอ หนึ่งโครงการอาจสามารถสอดคล้องและตอบสนองได้หลายส่วน)

8.1) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

| แนวทางยุทธศาสตร์ | ประเด็นยุทธศาสตร์   | เป้าหมายกลยุทธ์   |
|------------------|---|---|
| ✓ รุก            | ✓ ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้อง Real World Education เพื่อส่งเสริมคุณภาพนิสิตทั้งการปฏิบัติงาน ทักษะชีวิตและสำนึกพลเมือง | <input type="checkbox"/> 1.1 นิสิตที่สำเร็จการศึกษาปฏิบัติงาน สามารถบูรณาการศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งการทำงาน ทักษะชีวิต รวมถึงสำนึกพลเมืองที่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนสังคม ชุมชน ประเทศ |
|                  |   | ✓ 1.2 สร้างจุดขายใหม่ด้านการเรียนรู้ (อาทิ Social Lab , Sandbox , Real world education) Smart classroom)  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 2.1 สร้างศูนย์กลาง (hub) การวิจัยการบริการวิชาการ sustainability and governance  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 2.2 ขับเคลื่อนเป็นสถาบันชั้นนำด้านรัฐศาสตร์ที่เชื่อมโยงเครือข่ายระดับนานาชาติ  |
| □ เร็ว           | □ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการสร้างงานวิจัยจากแหล่งทุนภายนอกและการตีพิมพ์ผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ                                     | <input type="checkbox"/> 2.3 อาจารย์สามารถได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกได้เพิ่มมากขึ้น   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 2.4 อาจารย์สามารถตีพิมพ์ผลงานวิจัยในฐานระดับสากล/ระดับชาติ (TCI 1) (SCOPUS/ISI)  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 3.1.คณะสามารถนำองค์ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์มาจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นเพื่อสร้างรายได้แก่คณะตามแผนการจัดการรายได้ของคณะ   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 3.2 สร้างโรงเรียนนักการเมืองท้องถิ่น   |
| □ แร่ง           | □ ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมหลักสูตรระยะสั้นบนฐานขององค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้ให้แก่คณะ                           | <input type="checkbox"/> 3.3 สร้างศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะด้านผู้พิการ   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 3.4 สร้างงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และยกระดับเผยแพร่เข้าสู่วารสารฐานข้อมูลระดับชาติและสากล   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 4.1 วิทยาลัยฯ มีการส่งเสริมการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 4.2 สร้างงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และยกระดับเผยแพร่เข้าสู่วารสารฐานข้อมูลระดับชาติและสากล   |
| □ แร่ง           | □ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอีสานให้มีความโดดเด่น  | <input type="checkbox"/> 5.1 บุคลากรมีความสุขในการปฏิบัติงานภายใต้องค์กรแห่งความสุข   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 5.2 วิทยาลัยมีการบริหารจัดการได้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นไปตามแผนปฏิบัติราชการ และสอดคล้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 5.3 การพัฒนาระบบและนวัตกรรมการทำงาน IT/Digital   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 5.4 เสริมสร้างภาพลักษณ์และวัฒนธรรมองค์กรอัจฉริยะ (SMART ORGANIZATION)  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 5.5 เข้าสู่ Edpex / TQA  |
| □ แร่ง           | □ ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นมืออาชีพและส่งเสริมภาพลักษณ์ของวิทยาลัย  | <input type="checkbox"/> 3.3 สร้างศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะด้านผู้พิการ   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 3.4 สร้างงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และยกระดับเผยแพร่เข้าสู่วารสารฐานข้อมูลระดับชาติและสากล   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 4.1 วิทยาลัยฯ มีการส่งเสริมการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น  |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 4.2 สร้างงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน และยกระดับเผยแพร่เข้าสู่วารสารฐานข้อมูลระดับชาติและสากล   |
|                  |   | <input type="checkbox"/> 5.1 บุคลากรมีความสุขในการปฏิบัติงานภายใต้องค์กรแห่งความสุข   |

8.2) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาหน่วยงาน/ตัวชี้วัด (กพร.) ระดับคณะวิชา

| ยุทธศาสตร์  | ตัวชี้วัด |
|---|-----------|
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผลิตบ้นจิตตรงกับความต้องการของสังคมโลก                                  |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความเป็นเลิศในระดับนานาชาติ                |           |
| ✓ [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 3 ให้บริการวิชาการเพื่อตอบสนองความต้องการภาคอุตสาหกรรม และภาคประชาสังคม |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 5 บริหารองค์กรเพื่อความเป็นมหาวิทยาลัยอัจฉริยะ                            |           |

| ยุทธศาสตร์   | ตัวชี้วัด |
|--|-----------|
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 6 การประเมินผลการบริหารงานผู้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนานวัตกรรมการบริหารงาน                       |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาและการปรับปรุงการบริหารงาน                 |           |

8.3) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาหน่วยงาน/ตัวชี้วัด (กพร.)ระดับสำนักงานเลขาธิการ

| ยุทธศาสตร์   | ตัวชี้วัด |
|--|-----------|
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 1 การประเมินประสิทธิผล               |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 2 การประเมินคุณภาพ                   |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 3 การประเมินประสิทธิภาพ              |           |
| [ ] ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคณะ/หน่วยงานและมหาวิทยาลัย |           |

8.4) สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

8.4.1) องค์ประกอบในการประกันคุณภาพหลักสูตร

| องค์ประกอบในการประกันคุณภาพหลักสูตร                            | ตัวบ่งชี้   |
|--|---|
| <input type="checkbox"/> 1. การกำกับมาตรฐาน                    | <input type="checkbox"/> 1.1 การบริหารจัดการหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดโดย สกอ. |
| <input type="checkbox"/> 2. บัณฑิต                             | <input type="checkbox"/> 2.1 คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ       |
|  | <input type="checkbox"/> 2.2 การได้งานทำหรือผลงานวิจัยของผู้สำเร็จการศึกษา                  |
| <input type="checkbox"/> 3. นักศึกษา                           | <input type="checkbox"/> 3.1 การรับนักศึกษา   |
|  | <input type="checkbox"/> 3.2 การส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา                                    |
|  | <input type="checkbox"/> 3.3 ผลที่เกิดกับนักศึกษา   |
| <input type="checkbox"/> 4. อาจารย์                            | <input type="checkbox"/> 4.1 การบริหารและพัฒนาอาจารย์                                       |
|  | <input type="checkbox"/> 4.2 คุณภาพอาจารย์  |
|  | <input type="checkbox"/> 4.3 ผลที่เกิดกับอาจารย์  |
| <input type="checkbox"/> 5. หลักสูตร การเรียนการสอน การประเมิน | <input type="checkbox"/> 5.1 สารของรายวิชาในหลักสูตร  |
|  | <input type="checkbox"/> 5.2 การวางระบบผู้สอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอน                  |
|  | <input type="checkbox"/> 5.3 การประเมินผู้เรียน   |
|  | <input type="checkbox"/> 5.4 ผลการดำเนินงานหลักสูตรตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา     |
| <input type="checkbox"/> 6. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้            | <input type="checkbox"/> 6.1 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้  |

สอดคล้องกับกิจกรรมพัฒนานิสิตตามความโดดเด่นตามสาขาวิชา

.....

โครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขตามข้อเสนอแนะคณะกรรมการประเมินฯ ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Improvement Plan)

.....

8.4.2) สอดคล้องกับเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ EdPEX

| เกณฑ์คุณภาพการศึกษา<br>เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ EdPEX               | ตัวบ่งชี้  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> 1. การนำองค์กร                                 | <input type="checkbox"/> 1.1 การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง                         |
|   | <input type="checkbox"/> 1.2 การกำกับดูแลและรับผิดชอบต่อสังคม                    |
| <input checked="" type="checkbox"/> 2. กลยุทธ์                          | <input checked="" type="checkbox"/> 2.1 การจัดทำกลยุทธ์                          |
|   | <input type="checkbox"/> 2.2 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ                         |
| <input checked="" type="checkbox"/> 3. ลูกค้า                           | <input checked="" type="checkbox"/> 3.1 เสียงของลูกค้า                           |
|   | <input type="checkbox"/> 3.2 ความผูกพันของลูกค้า                                 |
| <input type="checkbox"/> 4. การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการ<br>ความรู้ | <input type="checkbox"/> 4.1 การวัด วิเคราะห์ และปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กร |
|   | <input type="checkbox"/> 4.2 การจัดการความรู้ สารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ      |
| <input type="checkbox"/> 5. บุคลากร                                     | <input type="checkbox"/> 5.1 สภาพแวดล้อมด้านบุคลากร (Workforce Environment)      |
|   | <input type="checkbox"/> 5.2 ความผูกพันของบุคลากร (Workforce Engagement)         |
| <input type="checkbox"/> 6. ระบบปฏิบัติการ                              | <input type="checkbox"/> 6.1 กระบวนการทำงาน                                      |
|   | <input type="checkbox"/> 6.2 ประสิทธิภาพของการปฏิบัติการ                         |
| <input type="checkbox"/> 7. ผลลัพธ์                                     | <input type="checkbox"/> 7.1 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และด้านกระบวนการ      |
|   | <input type="checkbox"/> 7.2 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นลูกค้า                        |
|   | <input type="checkbox"/> 7.3 ผลลัพธ์ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร                       |
|   | <input type="checkbox"/> 7.4 ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กรและการกำกับดูแล               |
|   | <input type="checkbox"/> 7.5 ผลลัพธ์ด้านงบประมาณ การเงิน และตลาด                 |

8.5) การบูรณาการโครงการกับ

- การจัดการเรียนการสอน ระบุ
- การจัดการเรียนการสอน.....
- การปรับปรุงรายวิชา..... หลักสูตร.....
- การเปิดรายวิชาใหม่..... หลักสูตร.....
- การต่อยอดสู่หนังสือตำรา..... หลักสูตร.....
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- การวิจัย ระบุโครงการวิจัย.....
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

8.6) อื่นๆ

- นโยบายจาก.....(รัฐบาล, มหาวิทยาลัย, คณบดี).....
- ความร่วมมือกับ.....(กรณีเป็นความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย).....



[✓] ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น

หน่วยงานภายใน (ระบุ).....

✓ หน่วยงานภายนอก (ระบุ) โรงเรียนอนุคุณนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

[ ] อื่นๆ (โปรดระบุ).....

## 9. หลักการและเหตุผล

กิจกรรมค่ายวิชาการ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระเพื่อต้องการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน ที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดเรื่องราวที่จะจัดกิจกรรมค่ายให้สอดคล้องกับ มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระ โดยยึดถือความแตกต่างระหว่างบุคคล และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐศาสตร์ได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเพื่อเตรียมความพร้อม รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจทางด้านรัฐศาสตร์ โดยจัดผ่านกิจกรรม “ค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2” เพื่อเป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทางสังคมศาสตร์ เพื่อเพิ่มแนวทางในการศึกษาเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้เรียนรู้ในเนื้อหารายวิชา รวมถึงกิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องที่เป็นการเรียนเสมือนจริงในระดับอุดมศึกษา เช่น การเรียนการสอนในรายวิชาการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ค่ายวิชาการสานฝันสิ่งนี้ฟ้าตาล รวมถึงการที่นักเรียนได้เข้ามานั่งเรียน ณ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง เป็นต้น

## 10. วัตถุประสงค์

1) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2) เพื่อเป็นการปูความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่สนใจเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

3) เพื่อเป็นการเตรียมการวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต

4) เพื่อเป็นการริกริวิชาการทางด้านการเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

## 11. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

### 11.1 ตัวชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

| ที่ | ตัวชี้วัดความสำเร็จ  | เป้าหมาย  | เครื่องมือในการวัด   |
|-----|--|---|--|
| 1)  | ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ | เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม | - การสอบปลายภาค<br>- การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน                            |
| 2)  | ทักษะความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ                          | ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม          | - วิเคราะห์จากเอกสาร<br>- การฝึกปฏิบัติ<br>- ค่าวิชาการ<br>- เทริยรางวัล |

หมายเหตุ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ต้องสอดคล้องกับข้อมูลในข้อ 4 ความสอดคล้อง/ตอบสนองของโครงการกับมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ผลลัพธ์ที่จะเกิดตามมาจากโครงการนี้

### 11.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จการบริหารจัดการโครงการ

| ที่ | ตัวชี้วัดความสำเร็จ                   | เป้าหมาย                                     | เครื่องมือในการวัด        |
|-----|---------------------------------------|--|---------------------------|
| 1)  | จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ       | ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด | ใบลงทะเบียน               |
| 2)  | ความพึงพอใจของนักเรียนเข้าร่วมโครงการ | ไม่น้อยกว่า 4.00 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 5)      | แบบประเมิน<br>ความพึงพอใจ |

## 12. ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 45 คน ประกอบด้วย

- 1) กลุ่มเป้าหมายของโครงการ จำนวน (72) คน ประกอบด้วย
  - 1.1) คณะครูโรงเรียนอนุกุลนารี จำนวน 2 คน
  - 1.2) นักเรียน จำนวน 70 คน
- 2) วิทยากรและผู้ประสานงานโครงการ (ผู้จัดโครงการ) จำนวน (8) คน
  - 2.1) คณาจารย์วิทยาลัยการเมืองการปกครอง จำนวน 5 คน
  - 2.2) ผู้ประสานงานโครงการ จำนวน 3 คน

## 13. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

วันที่ 4 สิงหาคม 2565 เวลา 11.30-17.00 น.

## 14. สถานที่ดำเนินโครงการ

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์



## 15. แผนการดำเนินงาน

| ที่ | ขั้นตอน/กิจกรรม   | ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 |      |      |      |      |       |       |      |       |      |      |      |
|-----|---|----------------------|------|------|------|------|-------|-------|------|-------|------|------|------|
|     |   | ต.ค.                 | พ.ย. | ธ.ค. | ม.ค. | ก.พ. | มี.ค. | เม.ย. | พ.ค. | มิ.ย. | ก.ค. | ส.ค. | ก.ย. |
| 1   | วางแผนงานและหารือกับ<br>โรงเรียนเป้าหมายในหลักการ<br>ดำเนินงานเบื้องต้น |                      |      |      |      |      |       |       | ↔    |       |      |      |      |
| 2   | ร่างแผนการสอนเพื่อนำเสนอ<br>ต่อโรงเรียนเป้าหมาย                         |                      |      |      |      |      |       |       |      | ↔     |      |      |      |
| 3   | เขียนข้อเสนอและอนุมัติ<br>โครงการฯ                                      |                      |      |      |      |      |       |       |      |       | ↔    |      |      |
| 4   | จัดกิจกรรมโครงการฯ  |                      |      |      |      |      |       |       |      |       |      | ↔    |      |
| 5   | สรุปและรายงานผลการจัด<br>โครงการฯ                                       |                      |      |      |      |      |       |       |      |       |      |      | ↔    |

## 16. งบประมาณ

| ที่ | รายการ                   | จำนวน (คน)                      | จำนวนหน่วย | ราคาต่อหน่วย<br>(บาท) | จำนวนงบประมาณ<br>(บาท) |
|-----|--------------------------|---------------------------------|------------|-----------------------|------------------------|
|     | ค่าตอบแทน                |                                 |            |                       | 5,850                  |
| 1   | ค่าตอบแทนวิทยากร         |                                 |            |                       |                        |
|     | - วันที่ 4 สิงหาคม 2565  | 1                               | 3 ชั่วโมง  | 600                   | 1,800                  |
|     | - วันที่ 18 สิงหาคม 2565 | 1                               | 3 ชั่วโมง  | 600                   | 1,800                  |
|     | - วันที่ 25 สิงหาคม 2565 | 1                               | 3 ชั่วโมง  | 600                   | 1,800                  |
| 2   | ค่าตอบแทนพนักงานขับรถ    |                                 |            |                       |                        |
|     | - วันที่ 4 สิงหาคม 2565  | 1                               | 1 ครั้ง    | 150                   | 150                    |
|     | - วันที่ 18 สิงหาคม 2565 | 1                               | 1 ครั้ง    | 150                   | 150                    |
|     | - วันที่ 25 สิงหาคม 2565 | 1                               | 1 ครั้ง    | 150                   | 150                    |
|     | ค่าใช้สอย                |                                 |            |                       | 1,500                  |
| 3   | ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง      |                                 |            |                       |                        |
|     | - วันที่ 4 สิงหาคม 2565  | -                               | 1 ครั้ง    | 500                   | 500                    |
|     | - วันที่ 18 สิงหาคม 2565 | -                               | 1 ครั้ง    | 500                   | 500                    |
|     | - วันที่ 25 สิงหาคม 2565 | -                               | 1 ครั้ง    | 500                   | 500                    |
|     | รวม                      | (-เจ็ดพันสามร้อยห้าสิบบาทถ้วน-) |            |                       | 7,350                  |

\*\* ถัวเฉลี่ยทุกรายการ

## 17. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดโครงการ

- 1) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอนุคุณนารี รู้จักหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 2) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอนุคุณนารี มีความรู้พื้นฐานทางด้านรัฐศาสตร์ทั้งด้านการเมืองการปกครอง รัฐประศาสนศาสตร์ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ก่อนเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา
- 3) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สามารถนำผลการดำเนินกิจกรรมมาวางแผนการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาระบบคลังหน่วยกิตในอนาคต

4) วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สามารถให้บริการวิชาการทางด้านการเตรียมความพร้อมในการเข้าศึกษาต่อทางด้านรัฐศาสตร์ก่อนเข้าสู่การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

#### 18. สาเหตุหรือปัจจัยความเสี่ยงต่อความสำเร็จของโครงการ

##### 18.1 ความเสี่ยงต่อวัตถุประสงค์ของโครงการ

| สาเหตุหรือปัจจัยความเสี่ยงต่อวัตถุประสงค์   | แนวทางแก้ไข/ป้องกันความเสี่ยง                               |
|---|---|
| 1) อาจารย์ผู้สอนติดภารกิจในช่วงเวลาที่จะต้องเดินทางไปสอนนักเรียนที่โรงเรียนอนุคุณารี่ | 1) มีอาจารย์ผู้สอนแทน<br>2) ปรับเปลี่ยนแผนการสอน และกิจกรรม |
| 2)  | 2)  |

##### 18.2 ความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการโครงการ

| สาเหตุหรือปัจจัยความเสี่ยงต่อการบริหารจัดการ           | แนวทางแก้ไข/ป้องกันความเสี่ยง  |
|--|--|
| 1) จำนวนนักเรียนเข้าร่วมไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ | 1) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านคณะครู สื่อประชาสัมพันธ์ทั้งเอกสาร และสื่อวีดิทัศน์ |
| 2)   | 2)   |

ลงชื่อ..........ผู้รับผิดชอบโครงการ

(นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง)

ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

26 กรกฎาคม 2565

ความคิดเห็นของประธานหลักสูตร (เฉพาะกรณีโครงการระดับหลักสูตร/ สาขาวิชา).....

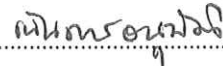
..........

(ลงชื่อ)..........

(อาจารย์จิตราภรณ์ สมยานนทนากุล)

ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

1) ความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มงาน .....

..........

(ลงชื่อ)..........

(นางวิไลวรรณ เรืองสุวรรณ)

หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการและพัฒนานิสิต

2) ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาชั้นต้น (รองคณบดี ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง)..... คณบดี

(ลงชื่อ)..... 

(อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

3) ความคิดเห็นของคณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ..... คณบดี

(ลงชื่อ)..... คณบดี..... ผู้อนุมัติโครงการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัณฑ์ วิลาชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

## 19. รายละเอียดกำหนดการโครงการ/กิจกรรม/กำหนดการ

| สัปดาห์ที่/<br>ภาคเรียนที่  | หัวข้อที่สอน  | จำนวน<br>ชั่วโมง | วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้<br>การสอนและสื่อที่ใช้ <sup>1</sup>  | ผู้สอน                             |
|-----------------------------|---|------------------|---|------------------------------------|
| 1<br>(1/2565)<br>21 ก.ค. 65 | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านการเมืองการปกครอง (1) | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | ผศ.ศราวุฒิ วิสาพรม                 |
| 2<br>(1/2565)<br>4 ส.ค. 65  | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านการเมืองการปกครอง (2) | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | ผศ.ดร.ณัฐกานต์<br>อัศวพงศ์พิศักดิ์ |
| 3<br>(1/2565)<br>18 ส.ค. 65 | การเมืองการปกครองไทยร่วมสมัย                              | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint                                    | ผศ.ศราวุฒิ วิสาพรม                 |

<sup>1</sup> การสอน บรรยาย / สื่อที่ใช้ เช่น power point



| สัปดาห์ที่/<br>ภาคเรียนที่  | หัวข้อที่สอน   | จำนวน<br>ชั่วโมง | วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียน<br>การสอนและสื่อที่ใช้ <sup>1</sup>   | ผู้สอน                             |
|-----------------------------|--|------------------|---|------------------------------------|
|                             |  |                  | 3. Video Clip<br>4. Google Form   |                                    |
| 4<br>(1/2565)<br>25 ส.ค. 65 | การเมืองและการพัฒนาในภาค<br>อีสาน                        | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | ผศ.ดร.ณัฐกานต์<br>อัครพงศ์พิศักดิ์ |
| 5<br>(1/2565)<br>8 ก.ย. 65  | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ (1) | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | อ.ดร.ประสงค์ชัย<br>เศรษฐสุรวิชญ์   |
| 6<br>(1/2565)<br>15 ก.ย. 65 | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ (2) | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | อ.ดร.ประสงค์ชัย<br>เศรษฐสุรวิชญ์   |

| สัปดาห์ที่/<br>ภาคเรียนที่  | หัวข้อที่สอน  | จำนวน<br>ชั่วโมง | วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียน<br>การสอนและสื่อที่ใช้ <sup>1</sup>   | ผู้สอน   |
|-----------------------------|---|------------------|---|--|
| 7<br>(1/2565)<br>ก.ย-ต.ค 65 | ค่ายสานฝันสิงห์น้ำตาล 2022 (ครั้งที่ 1) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต<br>วิทยาลัยการเมืองการปกครอง<br>มหาวิทยาลัยมหาสารคาม | 3                | กิจกรรม<br>ค่ายวิชาการ  | คณาจารย์ บุคลากร<br>นิสิตวิทยาลัยการเมือง<br>การปกครอง |
| 8<br>ต.ค. 65<br>(1/2565)    | สอบปลายภาค 1/2565   |                  |   |  |
| 1<br>พ.ย. 65<br>(2/2565)    | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่าง<br>ประเทศ (1)   | 3                | กิจกรรม<br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br>สื่อประกอบการสอน<br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | อ.ดร.คู่บุญ จารุมณี                                    |
| 2<br>พ.ย. 65<br>(2/2565)    | พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญ<br>ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่าง<br>ประเทศ (2)   | 3                | กิจกรรม<br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br>สื่อประกอบการสอน<br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | ผศ.ดร.สุจิตตรา<br>ฤทธิ์สกุลชัย                         |
| 3<br>ธ.ค. 65<br>(2/2565)    | อาเซียนและการเมืองโลก   | 3                | กิจกรรม<br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความ<br>คิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน  | อ.ดร.สิรกุล สุวินทวงศ์                                 |

| สัปดาห์ที่/<br>ภาคเรียนที่ | หัวข้อที่สอน                                  | จำนวน<br>ชั่วโมง | วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้<br>การสอนและสื่อที่ใช้   | ผู้สอน               |
|----------------------------|---|------------------|---|----------------------|
|                            |   |                  | <u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form  |                      |
| 4<br>ม.ศ. 66<br>(2/2565)   | ความรู้พื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชน<br>ศึกษา       | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | อ.หนึ่งนยา ไทลงาม    |
| 5<br>ก.พ. 66<br>(2/2565)   | เพศสภาพ เพศวิถี และการเมือง                   | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u><br>1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form | ผศ.ศุทธิกานต์ มีจั่น |
| 6<br>ก.พ. 66<br>(2/2565)   | การจัดการการท่องเที่ยวและ<br>นวัตกรรมท้องถิ่น | 3                | <u>กิจกรรม</u><br>1. การบรรยาย<br>2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น<br>3. มอบหมายงานผ่านใบงาน<br><u>สื่อประกอบการสอน</u>  | ผศ.คะนอง พิณ         |

| สัปดาห์ที่/<br>ภาคเรียนที่ | หัวข้อที่สอน  | จำนวน<br>ชั่วโมง | วิธีการสอนหรือกิจกรรมการเรียน<br>การสอนและสื่อที่ใช้ <sup>1</sup>         | ผู้สอน   |
|----------------------------|---|------------------|---|--|
|                            |   |                  | 1. เอกสารประกอบการสอน<br>2. PowerPoint<br>3. Video Clip<br>4. Google Form |  |
| 7<br>มี.ค. 66<br>(2/2565)  | ค่ายสานฝันสิงห์น้ำตาล 2022 (ครั้งที่ 2) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต<br>วิทยาลัยการเมืองการปกครอง<br>มหาวิทยาลัยมหาสารคาม | 3                | กิจกรรม<br>ค่ายวิชาการ  | คณาจารย์ บุคลากร<br>นิสิตวิทยาลัยการเมือง<br>การปกครอง |
| 8<br>มี.ค. 66<br>(2/2565)  | สอบปลายภาค 2/2565   |                  |   |  |



ชื่อโครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์  
สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 4, 18, 25 สิงหาคม 2565 และ 8 และ 15 กันยายน 2565

เวลา 11.30-17.00 น.

สถานที่ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

วันที่ 4 สิงหาคม 2565

- 11.30-12.29 น. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง”
- 12.30-12.59 น. ลงทะเบียน
- 13.00-14.30 น. บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศศักดิ์
- 14.31-14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.41-16.40 บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านการเมืองการปกครอง” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศศักดิ์ (ต่อ)
- 16.41-17.00 น. ถาม-ตอบ และปิดการบรรยายพิเศษ

วันที่ 18 สิงหาคม 2565

- 11.30-12.29 น. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองการปกครองไทยร่วมสมัย”
- 12.30-12.59 น. ลงทะเบียน
- 13.00-14.30 น. บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองการปกครองไทยร่วมสมัย” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศราวุฒิ วิสาพรม
- 14.31-14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.41-16.40 บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองการปกครองไทยร่วมสมัย” โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศราวุฒิ วิสาพรม (ต่อ)
- 16.41-17.00 น. ถาม-ตอบ และปิดการบรรยายพิเศษ

## วันที่ 28 สิงหาคม 2565

- 11.30-12.29 น. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียน  
เสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา  
2565 ครั้งที่ 2 ในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองและการพัฒนาในภาคอีสาน”
- 12.30-12.59 น. ลงทะเบียน
- 13.00-14.30 น. บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองและการพัฒนาในภาคอีสาน”  
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศศักดิ์
- 14.31-14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.41-16.40 บรรยายพิเศษในหัวข้อ “การเมืองและการพัฒนาในภาคอีสาน”  
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศศักดิ์ (ต่อ)
- 16.41-17.00 น. ถาม-ตอบ และปิดการบรรยายพิเศษ

## วันที่ 8 กันยายน 2565

- 11.30-12.29 น. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียน  
เสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา  
2565 ครั้งที่ 2 ในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้าน  
รัฐประศาสนศาสตร์”
- 12.30-12.59 น. ลงทะเบียน
- 13.00-14.30 น. บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์”  
โดย อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย
- 14.31-14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.41-16.40 บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์”  
โดย อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย(ต่อ)
- 16.41-17.00 น. ถาม-ตอบ และปิดการบรรยายพิเศษ

## วันที่ 15 กันยายน 2565

- 11.30-12.29 น. เตรียมสถานที่จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียน  
เสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา  
2565 ครั้งที่ 2 ในการบรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้าน  
รัฐประศาสนศาสตร์”

- 12.30-12.59 น. ลงทะเบียน
- 13.00-14.30 น. บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์”  
โดย อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย
- 14.31-14.40 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.41-16.40 บรรยายพิเศษในหัวข้อ “พัฒนาการและแนวคิดที่สำคัญทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์”  
โดย อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชัย(ต่อ)
- 16.41-17.00 น. ถาม-ตอบ และปิดการบรรยายพิเศษ



คำสั่งวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่ 381 / 2565

เรื่อง ให้พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานขับรถ ปฏิบัติงานและเดินทางไปราชการ

ให้พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานขับรถ สังกัดวิทยาลัยการเมือง การปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปฏิบัติงานและเดินทางไปราชการ เพื่อดำเนินกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 4, 18, 25 สิงหาคม 2565 และวันที่ 8, 15 กันยายน 2565 เวลา 11.30 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ และมีรายชื่อต่อไปนี้

- |  |                |                    |
|--|----------------|--------------------|
| 1. อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย                           | เศรษฐสุรวินธุ์ | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศักดิ์ |                | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศราวดี                        | วิสาพรม        | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 4. นางวิไลวรรณ                                     | เรืองสุวรรณ    | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 5. นางสาวเกษราภรณ์                                 | คลังแสง        | ลูกจ้างชั่วคราว    |
| 6. นายศักดิ์ดา                                     | ดุระยัป        | ลูกจ้างชั่วคราว    |
| 7. นายเดชาวัฒน์                                    | สีหาฤทธิ์      | พนักงานขับรถ       |

ทั้งนี้ เดินทางโดยรถตู้วิทยาลัยการเมืองการปกครอง หมายเลขทะเบียน นข. 1585

สั่ง ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2565

  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กันตา วิลาชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคผนวก ค  
หนังสือเชิญวิทยากร





## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. 3740

ที่ อว 0605.19/ 1406

วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศราวดี วิสาพรม

ด้วยงานวิชาการระดับปริญญาตรี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 18 สิงหาคม 2565 เวลา 13.00 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ในการนี้ งานวิชาการระดับปริญญาตรีฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัณฑา วิลาชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

|                 |       |
|-----------------|-------|
| ผู้รับ          | ..... |
| ส่วนความเห็นชอบ | ..... |
| หัวหน้ากลุ่มงาน | ..... |
| หัวหน้าสำนักงาน | ..... |
| รองคณบดี        | ..... |



## บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ งานวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทร. 3740

ที่ อว 0605.19/ 1407

วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

เรียน อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชญ์

ด้วยงานวิชาการระดับปริญญาตรี วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 8 และ 15 กันยายน 2565 เวลา 13.00 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุคุณนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ในการนี้ งานวิชาการระดับปริญญาตรีฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรในการจัดกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ตามวัน เวลา และสถานที่ดังกล่าวข้างต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัณตา วิลาชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง

|                 |       |
|-----------------|-------|
| ผู้จัด          | ..... |
| ผ่านความเห็นชอบ | ..... |
| หัวหน้างาน      | ..... |
| หัวหน้า         | ..... |
| รองคณบดี        | ..... |



ภาคผนวก ง

คำสั่งปฏิบัติงานและเดินทางไปราชการ



คำสั่งวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ที่ 381 / 2565

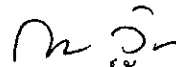
เรื่อง ให้พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานขับรถ ปฏิบัติงานและเดินทางไปราชการ

ให้พนักงานมหาวิทยาลัย ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานขับรถ สังกัดวิทยาลัยการเมือง การปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปฏิบัติงานและเดินทางไปราชการ เพื่อดำเนินกิจกรรมค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 4, 18, 25 สิงหาคม 2565 และวันที่ 8, 15 กันยายน 2565 เวลา 11.30 - 17.00 น. ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ และมีรายชื่อต่อไปนี้

- |  |               |                    |
|--|---------------|--------------------|
| 1. อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย                           | เศรษฐสุรวิชัย | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกานต์ อัครพงษ์พิศักดิ์ |               | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศราวุฒิ                       | วิสาพรหม      | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 4. นางวิไลวรรณ                                     | เรืองสุวรรณ   | พนักงานมหาวิทยาลัย |
| 5. นางสาวเกษราภรณ์                                 | คลังแสง       | ลูกจ้างชั่วคราว    |
| 6. นายศักดิ์ดา                                     | ดุษะยับ       | ลูกจ้างชั่วคราว    |
| 7. นายเตชินท์                                      | สีหาฤทธิ์     | พนักงานขับรถ       |

ทั้งนี้ เดินทางโดยรถตู้วิทยาลัยการเมืองการปกครอง หมายเลขทะเบียน นข. 1585

สั่ง ณ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2565

  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กันตา วิลาชัย)

คณบดีวิทยาลัยการเมืองการปกครอง ปฏิบัติราชการแทน  
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ

โครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 4 สิงหาคม 2565 เวลา 13.00-17.00 น.

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | หน่วยงาน           | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------|
| 1,  | นายตะวัน นาสมโภชน์       | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 2,  | นางสาวฉัตรชญา หมื่นปัญญา | โรงเรียนอนุกุลนารี | ฉัตรชญา    |          |
| 3,  | นางสาวชนิสรา วรรณชินโรส  | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนิสรา     |          |
| 4,  | นางสาวอธิษฐาน วรรณโคตร   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 5,  | นางสาวกนกอร แซ่ลิ่ม      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กนกอร      |          |
| 6,  | นางสาวนภัทรสร กรทิพย์    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 7,  | นายนรบดี ชวนผดุง         | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 8,  | นายพัชรวัฒน์ พรหมสุคนธ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 9,  | นางสาวจิรัชญา พิมพ์วงศ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรัชญา    |          |
| 10, | นางสาวพิทยาภรณ์ ไชยเนตร  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 11, | นางสาวปณิตา พละมาตย์     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณิตา      |          |
| 12, | นายมงคลกานต์ การสวน      | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 13, | นายปณณวิชญ์ แก้วคำ       | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 14, | นายจิรพนธ์ ภูผิวแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรพนธ์    |          |
| 15, | นางสาวนภัสร อิมสมบูรณ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 16, | นางสาวรัตนดาวรรณ ภัคดีจุ | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 17, | นางสาวกานดา ภูผาลัย      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กานดา      |          |
| 18, | นางสาวมนัสนันท์ มาตรมงคล | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 19, | นางสาวมูทิตา สรรพหลุน    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มูทิตา     |          |
| 20, | นางสาวอำภัสรา หลาบศิริ   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 21, | นางสาวอัญชญา ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อัญชญา     | อัญชญา   |
| 22, | นายสหรัฐ ริมสกุล         | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 23, | นายวัชรพล ภูทองทา        | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 24, | นายณรงค์ฤทธิ์ กองศิลป์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ณรงค์ฤทธิ์ |          |
| 25, | นางสาวธรินทร อันทะผลา    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธรินทร     |          |
| 26, | นางสาวพิตตา ทองคำห่อ     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 27, | นางสาวชลิตา ภูมารส       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชลิตา      |          |
| 28, | นางสาววนิดา ภูจำเนียร    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 29, | นางสาวระพีพร ภูแดนไกล    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ระพีพร     |          |
| 30, | นางสาวมณฑกานต์ กันบุรมย์ | โรงเรียนอนุกุลนารี | มณฑกานต์   |          |

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------|
| 31/ | นางสาวสุธิชา ตริวิเศษ    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | ชาย      |
| 22/ | นางสาวสุพิน กุลสันเทียะ  | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุพิน      |          |
| 33/ | นางสาวลลิตา ภูคาบทอง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |          |
| 34/ | นายคทาเทพ เขาวะเสรีฐ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | คทาเทพ     |          |
| 35/ | นายเอกพันธ์ ภูทองเป้ง    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | สาว      |
| 36/ | นายคุณนิตี ผาดี          | โรงเรียนอนุกุลนารี | คุณนิตี    |          |
| 37/ | นายชนพัฒน์ ระดมจินดา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนพัฒน์    |          |
| 38/ | นายสุทธิพงษ์ ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุทธิพงษ์  |          |
| 39/ | นางสาวเจษฎาภรณ์ คำแหงพล  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 40/ | นางสาวนิชานันท์ นามโส    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นิชานันท์  |          |
| 41/ | นางสาวลลิตา ภูขำนิ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |          |
| 42/ | นางสาวลักขิกา ภูขำนิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 43/ | นางสาวธัญจิรา ศรีอากาศ   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธัญจิรา    |          |
| 44/ | นางสาวชั้นทอง รักษาภักดี | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชั้นทอง    |          |
| 45/ | นางสาวมัทนา จันศิริ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มัทนา      |          |
| 46/ | นางสาวสัจฉิณี รุ่งน้อย   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สัจฉิณี    |          |
| 47/ | นางสาวอรนุช ภูดวงดอก     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อรนุช      |          |
| 48/ | นางสาวดาวนภา ธรรมปัด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ดาวนภา     |          |
| 49/ | นางสาวเบญจพร แก้วสีขาว   | โรงเรียนอนุกุลนารี | เบญจพร     |          |
| 50/ | นางสาวปนัดดา โสภา        | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 51/ | นางสาวรัญญา ภูนารี       | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 52/ | นางสาววิราวรรณ ศิริสาร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | วิราวรรณ   |          |
| 53/ | นางสาวสุพิชญา ธนะรัตน์   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 54/ | นางสาวมยุรฉัตร วิเทห์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มยุรฉัตร   |          |
| 55/ | นางสาวจารุภา ศุภวุฒิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 56/ | นายปาดชัย หิรัญบุรณะ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปาดชัย     |          |
| 57/ | นางสาวศิริธร จงใจภักดี   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ศิริธร     |          |
| 58/ | นางสาวนภััสสร สระแก้ว    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 59/ | นางสาวจุฑามาศ การคิด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จุฑามาศ    |          |
| 60/ | นางสาวนภารัตน์ นักทำนา   | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภารัตน์   |          |

| ที่ | ชื่อ - สกุล                     | หน่วยงาน                  | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|---------------------------------|---------------------------|------------|----------|
| 61  | นางสาวนันทิชา ธารแผ้ว           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันทิชา    |          |
| 62  | นางสาววิวรรณ สิริระโท           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | วิวรรณ     |          |
| 63  | นางสาวศศิกันต์ ทรัพย์พิพัฒน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ศศิกันต์   |          |
| 64  | นางสาวชัชชญา บุตรวงษ์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชัชชญา     |          |
| 65  | นางสาวขวัญสุภา ติตย์ประดิษฐ์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 66  | นางสาวสุรัสวดี จักรพิมพ์        | โรงเรียนอนุกุลนารี        | สุรัสวดี   |          |
| 67  | นางสาวชนันญา เฉิดเจือ           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 68  | นายกฤษฎี แสงเพ็ชร               | โรงเรียนอนุกุลนารี        | กฤษฎี      |          |
| 69  | นางสาวชนิษฐา นิลทองกลาง         | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชนิษฐา     |          |
| 70  | นางสาวนันทิศา คำศิลา            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันทิศา    |          |
| 71  | นางสาวรัชราภรณ์ ภูวัต           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รัชราภรณ์  |          |
| 72  | นางสาวธัญรดา คำเพ็ง             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ธัญรดา     |          |
| 73  | นางสาวฐิติพร ไชยมณี             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ฐิติพร     |          |
| 74  | นางสาวสุกฤตา ภูผาสุข            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 75  | นายประชา มาชัยภูมิ              | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 76  | นางสาวพิชชาภา อ่างสุวรรณ        | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 77  | นายกิตติพงษ์ นาสมนต์            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | กิตติพงษ์  |          |
| 78  | นายวันเฉลิม ศรีฤตา              | โรงเรียนอนุกุลนารี        | วันเฉลิม   |          |
| 79  | ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง | ณัฐกานต์   |          |
| 80  | นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง | เกษราภรณ์  |          |
| 81  | นางวิไลวรรณ เรืองสุวรรณ         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 82  |                                 |                           |            |          |
| 83  |                                 |                           |            |          |
| 84  |                                 |                           |            |          |
| 85  |                                 |                           |            |          |
| 86  |                                 |                           |            |          |
| 87  |                                 |                           |            |          |
| 88  |                                 |                           |            |          |
| 89  |                                 |                           |            |          |
| 90  |                                 |                           |            |          |

โครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 18 สิงหาคม 2565 เวลา 13.00-17.00 น.

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | หน่วยงาน           | ลายมือชื่อ               | หมายเหตุ    |
|-----|--------------------------|--------------------|--------------------------|-------------|
| 1   | นายตะวัน นาสมโภชน์       | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          |             |
| 2   | นางสาวฉัตรชญา หมื่นปัญญา | โรงเรียนอนุกุลนารี | ฉัตรชญา                  |             |
| 3   | นางสาวชนิสรา วรรณชินโรส  | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          | ไม่ลงกรรม Y |
| 4   | นางสาวอริชฐาน วระโคตร    | โรงเรียนอนุกุลนารี | อริชฐาน                  |             |
| 5   | นางสาวกนกอร แซ่ลิ้ม      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กนกอร                    |             |
| 6   | นางสาวนภัทรสร กรทิพย์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัทรสร                  |             |
| 7   | นายนรบดี ชวนผดุง         | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          |             |
| 8   | นายพัชรวัฒน์ พรหมสุคนธ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี | พัชรวัฒน์                |             |
| 9   | นางสาวจิรัชญา พิมพ์วงค์  | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรัชญา                  |             |
| 10  | นางสาวพิทยาภรณ์ ไชยเนตร  | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิทยาภรณ์                |             |
| 11  | นางสาวปณิดา พละมาตย์     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณิดา                    |             |
| 12  | นายมงคลกานต์ การสวน      | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          |             |
| 13  | นายปิ่นณวิชญ์ แก้วคำ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | คณิศร - ปิ่นณวิชญ์       |             |
| 14  | นายจิรพนธ์ ภูผิวแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรพนธ์                  |             |
| 15  | นางสาวนภัสร อิมสมบูรณ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัสร                    |             |
| 16  | นางสาวรัตนดาวรรณ ภัคดีจุ | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          |             |
| 17  | นางสาวกานดา ภูผาลัย      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กานดา                    |             |
| 18  | นางสาวมนัสนันท์ มาตรมงคล | โรงเรียนอนุกุลนารี |                          |             |
| 19  | นางสาวมุกิตา สรรพหลุน    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มุกิตา                   |             |
| 20  | นางสาวอาภัสรา หลาบศิริ   | โรงเรียนอนุกุลนารี | อาภัสรา                  |             |
| 21  | นางสาวอัญชญา ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อัญชญา                   |             |
| 22  | นายสหรัฐ ริมสกุล         | โรงเรียนอนุกุลนารี | สหรัฐ                    |             |
| 23  | นายวัชรพล ภูทองทา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | วัชรพล                   |             |
| 24  | นายณรงค์ฤทธิ์ กองศิลป์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ณรงค์ฤทธิ์               |             |
| 25  | นางสาวธรินทร อันทะผลา    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธรินทร                   |             |
| 26  | นางสาวพิยดา ทองคำห่อ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิยดา                    |             |
| 27  | นางสาวชลิตา ภูวารส       | โรงเรียนอนุกุลนารี | คณิศร - ชลิตา ภูวารส Y-C |             |
| 28  | นางสาววนิดา ภูจำเนียร    | โรงเรียนอนุกุลนารี | วนิดา                    |             |
| 29  | นางสาวระพีพร ภูแดนไกล    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ระพีพร                   |             |
| 30  | นางสาวมณฑกานต์ กันบุรมย์ | โรงเรียนอนุกุลนารี | มณฑกานต์                 |             |

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ       |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------------|
| 31  | นางสาวสุธิชา ตริวิเศษ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุธิชา     |                |
| 22  | นางสาวสุพิน กุลสันเทียะ  | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุพิน      |                |
| 33  | นางสาวลลิตา ภูคาบทอง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |                |
| 34  | นายคชาเทพ เยาะเสรีฐ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | คชาเทพ     |                |
| 35  | นายเอกพันธ์ ภูทองเป้ง    | โรงเรียนอนุกุลนารี | เอกพันธ์   |                |
| 36  | นายคุณนิตี ผาดี          | โรงเรียนอนุกุลนารี | คุณนิตี    |                |
| 37  | นายชนพัฒน์ ระดมจินดา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนพัฒน์    |                |
| 38  | นายสุทธิพงษ์ ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุทธิพงษ์  |                |
| 39  | นางสาวเจษฎาภรณ์ คำแห่งพล | โรงเรียนอนุกุลนารี | เจษฎาภรณ์  |                |
| 40  | นางสาวนิชานันท์ นามไส    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นิชานันท์  |                |
| 41  | นางสาวลลิตา ภูขำนิ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |                |
| 42  | นางสาวลักษิกา ภูขำนิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลักษิกา    |                |
| 43  | นางสาวธัญจิรา ศรีอากาศ   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |                |
| 44  | นางสาวชั้นทอง รักษาภักดี | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชั้นทอง    |                |
| 45  | นางสาวมัทนา จันศิริ      | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |                |
| 46  | นางสาวสัญญาณี รุ่งน้อย   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สัญญาณี    |                |
| 47  | นางสาวอรนุช ภูดวงดอก     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อรนุช      |                |
| 48  | นางสาวดาวนภา ธรรมปัด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ดาวนภา     |                |
| 49  | นางสาวเบญจพร แก้วสีขาว   | โรงเรียนอนุกุลนารี | เบญจพร     |                |
| 50  | นางสาวปนัดดา โสภา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปนัดดา     |                |
| 51  | นางสาวรัญญา ภูนารี       | โรงเรียนอนุกุลนารี | รัญญา      |                |
| 52  | นางสาววิราวรรณ ศิริสาร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | วิราวรรณ   |                |
| 53  | นางสาวสุพิชญา ธนะรัตน์   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |                |
| 54  | นางสาวมยุรฉัตร วิเทห์    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |                |
| 55  | นางสาวจรรุภา ศุภวุฒิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จรรุภา     |                |
| 56  | นายปานชัย หิรัญบุรณะ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปานชัย     |                |
| 57  | นางสาวศิริธร จงใจภักดี   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | ศิริธร         |
| 58  | นางสาวนภัสสร สระแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | นภัสสร (โบริก) |
| 59  | นางสาวจุฑามาศ การคิด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จุฑามาศ    |                |
| 60  | นางสาวนภารัตน์ นักรำนา   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | นภารัตน์ YC    |



| ที่ | ชื่อ - สกุล                     | หน่วยงาน                  | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|---------------------------------|---------------------------|------------|----------|
| 61  | นางสาวนันทิชา ธารแผ้ว           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันทิชา    |          |
| 62  | นางสาวรวีวรรณ สีระโท            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รวีวรรณ    |          |
| 63  | นางสาวศศิกานต์ ทรัพย์พิพัฒน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ศศิกานต์   |          |
| 64  | นางสาวชัชชญา บุตรวงษ์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชัชชญา     |          |
| 65  | นางสาวขวัญสุดา ถิพย์ประดิษฐ์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ขวัญสุดา   |          |
| 66  | นางสาวสุรัสวดี จักรพิมพ์        | โรงเรียนอนุกุลนารี        | สุรัสวดี   |          |
| 67  | นางสาวชนันญา เฉิดเจือ           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 68  | นายกฤษฎี แสงเพชร                | โรงเรียนอนุกุลนารี        | กฤษฎี      |          |
| 69  | นางสาวชนิษฐา นิลทองกลาง         | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชนิษฐา     |          |
| 70  | นางสาวนันธิดา คำศิลา            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันธิดา    |          |
| 71  | นางสาวรัชราภรณ์ ภูวัต           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รัชราภรณ์  |          |
| 72  | นางสาวธัญธาดา คำเพ็ง            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ธัญธาดา    |          |
| 73  | นางสาวจิตติพร ไชยมณี            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | จิตติพร    |          |
| 74  | นางสาวสุกฤดา ภูผาสุข            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 75  | นายประชา มาชัยภูมิ              | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 76  | นางสาวพิชชาภา อ่างสุวรรณ        | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 77  | นายกิตติพงษ์ นาสมยนต์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 78  | นายวันเฉลิม ศรีกุดา             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | AK         |          |
| 79  | ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 80  | นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง | KL         |          |
| 81  | นางวิไลวรรณ เรืองสุวรรณ         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 82  |                                 |                           |            |          |
| 83  |                                 |                           |            |          |
| 84  |                                 |                           |            |          |
| 85  |                                 |                           |            |          |
| 86  |                                 |                           |            |          |
| 87  |                                 |                           |            |          |
| 88  |                                 |                           |            |          |
| 89  |                                 |                           |            |          |
| 90  |                                 |                           |            |          |

โครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 25 สิงหาคม 2565 เวลา 13.00-17.00 น.

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

| ที่ | ชื่อ - สกุล               | หน่วยงาน           | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|---------------------------|--------------------|------------|----------|
| 1   | นายตะวัน นาสมโภชน์        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ตะวัน      |          |
| 2   | นางสาวฉัตรชญา หมื่นปัญญา  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 3   | นางสาวชนิสรา วรรณชินโรส   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 4   | นางสาวอชิฐฐาน วรรณโคตร    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 5   | นางสาวกนกอร แซ่ลิ้ม       | โรงเรียนอนุกุลนารี | กนกอร      |          |
| 6   | นางสาวนภัทรสร กรทิพย์     | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัทรสร    |          |
| 7   | นายนรบดี ชวนผดุง          | โรงเรียนอนุกุลนารี | นรบดี      |          |
| 8   | นายพัชรวัฒน์ พรหมสุคนธ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | พัชรวัฒน์  |          |
| 9   | นางสาวจิรัชญา พิมพ์วงศ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรัชญา    |          |
| 10  | นางสาวพิทยาภรณ์ ไชยเนตร   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 11  | นางสาวปณิดา พละมาตย์      | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณิดา      |          |
| 12  | นายมงคลกานต์ การสวน       | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 13  | นายปณณวิษฐ์ แก้วคำ        | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 14  | นายจิรพันธ์ ภูมิวแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรพันธ์   |          |
| 15  | นางสาวนภัสร อิมสมบูรณ์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัสร      |          |
| 16  | นางสาวรัตน์ดาวรรณ ภัคดีจุ | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 17  | นางสาวกานดา ภูผาลัย       | โรงเรียนอนุกุลนารี | กานดา      |          |
| 18  | นางสาวมนัสนันท์ มาตรมงคล  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 19  | นางสาวมุกิตา สรรพุลน      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มุกิตา     |          |
| 20  | นางสาวอาภัสรา หลาบศิริ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | อาภัสรา    |          |
| 21  | นางสาวอัญชญา ภูลำหลง      | โรงเรียนอนุกุลนารี | อัญชญา     |          |
| 22  | นายสหรัฐ ริมสกุล          | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 23  | นายวัชรพล ภูทองทา         | โรงเรียนอนุกุลนารี | วัชรพล     |          |
| 24  | นายณรงค์ฤทธิ์ กองศิลป์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ณรงค์      |          |
| 25  | นางสาวธรินทร อันทะผลา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธรินทร     |          |
| 26  | นางสาวพิตตา ทองคำห่อ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิตตา      |          |
| 27  | นางสาวชลิตา ภูมารส        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชลิตา      |          |
| 28  | นางสาววนิดา ภูจำเนียร     | โรงเรียนอนุกุลนารี | วนิดา      |          |
| 29  | นางสาวระพีพร ภูแดนไกล     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ระพีพร     |          |
| 30  | นางสาวมณฑกานต์ กันบุรมย์  | โรงเรียนอนุกุลนารี | มณฑกานต์   |          |

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ       |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------------|
| 31  | นางสาวสุธิชา ตริวิเศษ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุธิชา     |                |
| 22  | นางสาวสุพิน กุลสันเทียะ  | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุพิน      |                |
| 33  | นางสาวลลิตา ภูคาบทอง     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |                |
| 34  | นายคทาเทพ เยาวะเสริฐ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | คทาเทพ     |                |
| 35  | นายเอกพันธ์ ภูทองเป้ง    | โรงเรียนอนุกุลนารี | เอกพันธ์   |                |
| 36  | นายคุณนิตี ผาดี          | โรงเรียนอนุกุลนารี | คุณนิตี    |                |
| 37  | นายชนพัฒน์ ระดมจินดา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนพัฒน์    |                |
| 38  | นายสุทธิพงษ์ ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุทธิพงษ์  |                |
| 39  | นางสาวเจษฎาภรณ์ คำแหงพล  | โรงเรียนอนุกุลนารี | เจษฎาภรณ์  |                |
| 40  | นางสาวนิชานันท์ นามโส    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นิชานันท์  |                |
| 41  | นางสาวลลิตา ภูขำนิ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |                |
| 42  | นางสาวลักขิกา ภูขำนิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลักขิกา    |                |
| 43  | นางสาวธัญจิรา ศรีอากาศ   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธัญจิรา    |                |
| 44  | นางสาวชั้นทอง รักขากักดี | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชั้นทอง    |                |
| 45  | นางสาวมัทนา จันศิริ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มัทนา      |                |
| 46  | นางสาวสัญญาณี รุ่งน้อย   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สัญญาณี    |                |
| 47  | นางสาวอรนุช ภูดวงดอก     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อรนุช      |                |
| 48  | นางสาวดาวนภา ธรรมปัด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ดาวนภา     |                |
| 49  | นางสาวเบญจพร แก้วสีขาว   | โรงเรียนอนุกุลนารี | เบญจพร     |                |
| 50  | นางสาวปณิตดา โสภา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ป          |                |
| 51  | นางสาววิมลญา ภูนารี      | โรงเรียนอนุกุลนารี |            | ลาป่วย         |
| 52  | นางสาววิราวรรณ ศิริสาร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | วิราวรรณ   |                |
| 53  | นางสาวสุพิชญา ณะรัตน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ศ          |                |
| 54  | นางสาวมยุรฉัตร วิเทห์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มยุรฉัตร   |                |
| 55  | นางสาวจรรุภา ศุภวุฒิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จรรุภา     |                |
| 56  | นายปานชัย หิรัญบุรณะ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปานชัย     |                |
| 57  | นางสาวศิริธร จงใจกักดี   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ศิริธร     |                |
| 58  | นางสาวนภัตสร สระแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ส          | ลาป่วย 1 ครั้ง |
| 59  | นางสาวจุฑามาศ การคิด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จุฑามาศ    | ลาป่วย         |
| 60  | นางสาวนภารัตน์ นักทำนา   | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภารัตน์   |                |

| ที่ | ชื่อ - สกุล                     | หน่วยงาน                  | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|---------------------------------|---------------------------|------------|----------|
| 61  | นางสาวนันทิชา ชารแก้ว           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันทิชา    |          |
| 62  | นางสาวรวีวรรณ สีระโท            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รวีวรรณ    |          |
| 63  | นางสาวศศิกานต์ ทรัพย์พิพัฒน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ศศิกานต์   |          |
| 64  | นางสาวชัชชญา บุตรวงษ์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชัชชญา     |          |
| 65  | นางสาวขวัญสุดา ฤทัยประดิษฐ์     | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ขวัญสุดา   |          |
| 66  | นางสาวสุรัสวดี จักรพิมพ์        | โรงเรียนอนุกุลนารี        | สุรัสวดี   |          |
| 67  | นางสาวชนันญา เด็ดเจือ           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 68  | นายกฤษฎี แสงเพชร                | โรงเรียนอนุกุลนารี        | กฤษฎี      |          |
| 69  | นางสาวชนิษฐา นิลทองกลาง         | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชนิษฐา     |          |
| 70  | นางสาวนันธิดา คำศิลา            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันธิดา    |          |
| 71  | นางสาวรัชราภรณ์ ภูวัต           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รัชราภรณ์  |          |
| 72  | นางสาวฉัตรดา คำเพ็ง             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ฉัตรดา     |          |
| 73  | นางสาวฐิติพร ไชยมณี             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ฐิติพร     |          |
| 74  | นางสาวสุกฤดา ภูผาสุข            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 75  | นายประชา มาชัยภูมิ              | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ประชา      |          |
| 76  | นางสาวพิชชาภา อ่างสุวรรณ        | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 77  | นายกิตติพงษ์ นาสมยนต์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 78  | นายวันเฉลิม ศรีฤดา              | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 79  | ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 80  | นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง | ก          |          |
| 81  |                                 |                           |            |          |
| 82  |                                 |                           |            |          |
| 83  |                                 |                           |            |          |
| 84  |                                 |                           |            |          |
| 85  |                                 |                           |            |          |
| 86  |                                 |                           |            |          |
| 87  |                                 |                           |            |          |
| 88  |                                 |                           |            |          |
| 89  |                                 |                           |            |          |
| 90  |                                 |                           |            |          |

โครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 8 กันยายน 2565 เวลา 13.00-17.00 น.

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

| ที่ | ชื่อ - สกุล              | หน่วยงาน           | ลายมือชื่อ        | หมายเหตุ |
|-----|--------------------------|--------------------|-------------------|----------|
| 1   | นายตะวัน นาสมโภชน์       | โรงเรียนอนุกุลนารี | หุตะ              |          |
| 2   | นางสาวฉัตรชญา หมื่นปัญญา | โรงเรียนอนุกุลนารี | ฉัตรชญา 1         |          |
| 3   | นางสาวชนิสรา วรรณชินโรส  | โรงเรียนอนุกุลนารี | <del>ชนิสรา</del> |          |
| 4   | นางสาวอริษฐาน วรรณโคตร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | อริษฐาน           |          |
| 5   | นางสาวกนกอร แซ่ลิ้ม      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กนกอร             |          |
| 6   | นางสาวนภัทรสร กรทิพย์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัทรสร           |          |
| 7   | นายนรบดี ชวนผดุง         | โรงเรียนอนุกุลนารี | นรบดี             |          |
| 8   | นายพัชรวัฒน์ พรหมสุคนธ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี | พัชรวัฒน์         |          |
| 9   | นางสาวจิรัชญา พิมพ์วงศ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 10  | นางสาวพิทยาภรณ์ ไชยเนตร  | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิทยาภรณ์         |          |
| 11  | นางสาวปณิดา พละมาตย์     | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 12  | นายมงคลกานต์ การสวน      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มงคลกานต์         |          |
| 13  | นายปณณวิชญ์ แก้วคำ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณณวิชญ์          |          |
| 14  | นายจิรพนธ์ ภูผิวแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรพนธ์           |          |
| 15  | นางสาวนภัสร อิ่มสมบูรณ์  | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 16  | นางสาวรัตนดาวรรณ ภัคศิจุ | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 17  | นางสาวกานดา ภูผาลัย      | โรงเรียนอนุกุลนารี | กานดา             |          |
| 18  | นางสาวมนัสนันท์ มาตรมงคล | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 19  | นางสาวมุกิตา สรรพคุณ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | มุกิตา            |          |
| 20  | นางสาวอาภัสรา หลาบศิริ   | โรงเรียนอนุกุลนารี | อาภัสรา           |          |
| 21  | นางสาวอัญญา ภูคำหลง      | โรงเรียนอนุกุลนารี | อัญญา             |          |
| 22  | นายสหรัฐ ริมสกุล         | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 23  | นายวัชรพล ภูทองทา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | วัชรพล            |          |
| 24  | นายณรงค์ฤทธิ์ กองศิลป์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ณรงค์ฤทธิ์        |          |
| 25  | นางสาวธรินทร อันทะผลา    | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 26  | นางสาวพิชดา ทองคำห่อ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิชดา             |          |
| 27  | นางสาวชลิตา ภูวารส       | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 28  | นางสาววนิดา ภูจำเนียร    | โรงเรียนอนุกุลนารี |                   |          |
| 29  | นางสาวระพีพร ภูแดนไกล    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ระพีพร            |          |
| 30  | นางสาวมณฑกานต์ กันบุรมย์ | โรงเรียนอนุกุลนารี | มณฑกานต์          |          |



| ที่ | ชื่อ - สกุล              | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------|
| 31  | นางสาวสุธิชา ตริวิเศษ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุธิชา     |          |
| 22  | นางสาวสุพิน กุลสันเทียะ  | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุพิน      |          |
| 33  | นางสาววลินดา ภูกาบทอง    | โรงเรียนอนุกุลนารี | วลินดา     |          |
| 34  | นายคทาเทพ เขาวะเสริฐ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | คทาเทพ     |          |
| 35  | นายเอกพันธ์ ภูทองเป็ง    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 36  | นายคุณนิตี ผาดี          | โรงเรียนอนุกุลนารี | คุณนิตี    |          |
| 37  | นายชนพัฒน์ ระดมจินดา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนพัฒน์    |          |
| 38  | นายสุทธิพงษ์ ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 39  | นางสาวเจษฎาภรณ์ คำแห่งพล | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 40  | นางสาวนิขานันท์ นามโส    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นิขานันท์  |          |
| 41  | นางสาวลลิตา ภูขำนิ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |          |
| 42  | นางสาวลักษิกา ภูขำนิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลักซ์มิ    |          |
| 43  | นางสาวธัญจิรา ศรีอากาศ   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 44  | นางสาวชั้นทอง รักษาภักดี | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชั้นทอง    |          |
| 45  | นางสาวมัทนา จันศิริ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มัทนา      |          |
| 46  | นางสาวสัณฐิณี รุ่งน้อย   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สัณฐิณี    |          |
| 47  | นางสาวอรนุช ภูดวงตอก     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อรนุช      |          |
| 48  | นางสาวดาวนภา ธรรมปัด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ดาวนภา     |          |
| 49  | นางสาวเบญจพร แก้วสีขาว   | โรงเรียนอนุกุลนารี | เบญจพร     |          |
| 50  | นางสาวปนัดดา โสภา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปนัดดา     |          |
| 51  | นางสาวรัฐญา ภูนารี       | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 52  | นางสาววิรวรรณ ศิริสาร    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 53  | นางสาวสุพิชญา ธนะรัตน์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุพิชญา    |          |
| 54  | นางสาวมยุรฉัตร วิเทห์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มยุรฉัตร   |          |
| 55  | นางสาวจรรุภา ศุภวุฒิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จรรุภา     |          |
| 56  | นายปานชัย หิรัญบุรณะ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปานชัย     |          |
| 57  | นางสาวศิริธร จงใจภักดี   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ศิริธร     |          |
| 58  | นางสาวนภัสสร สระแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัสสร     |          |
| 59  | นางสาวจุฑามาศ การคิด     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 60  | นางสาวนภารัตน์ นักรำนา   | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภารัตน์   |          |

| ที่ | ชื่อ - สกุล                     | หน่วยงาน                  | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|---------------------------------|---------------------------|------------|----------|
| 61  | นางสาวนันธิชา ธารแผ้ว           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันธิชา    |          |
| 62  | นางสาวรวีวรรณ สี่ระโท           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รวีวรรณ    |          |
| 63  | นางสาวศศิگانต์ ทรัพย์พิพัฒน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ศศิگانต์   |          |
| 64  | นางสาวชัชชญา บุตรวงษ์           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชัชชญา     |          |
| 65  | นางสาวขวัญสุดา ติตย์ประดิษฐ์    | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ขวัญสุดา   |          |
| 66  | นางสาวสุรัสวดี จักรพิมพ์        | โรงเรียนอนุกุลนารี        | สุรัสวดี   |          |
| 67  | นางสาวชนันญา เฉิดเจือ           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 68  | นายกฤษฎี แสงเพชร                | โรงเรียนอนุกุลนารี        | กฤษฎี      |          |
| 69  | นางสาวชนิษฐา นิลทองกลาง         | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชนิษฐา     |          |
| 70  | นางสาวนันธิดา คำศิลา            | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันธิดา    |          |
| 71  | นางสาวรัชราภรณ์ ภูวัต           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รัชราภรณ์  |          |
| 72  | นางสาวธัญรดา ดำเพ็ญ             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ธัญรดา     |          |
| 73  | นางสาวฐิติพร ไชยมณี             | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ฐิติพร     |          |
| 74  | นางสาวสุกฤตา ภูผาสุข            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 75  | นายประชา มาชัยภูมิ              | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 76  | นางสาวพิชชาภา อ่างสุวรรณ        | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 77  | นายกิตติพงษ์ นาสมนต์            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 78  | นายวันเฉลิม ศรีกุกตา            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 79  | ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์ | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 80  | นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง         | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 81  |                                 |                           |            |          |
| 82  |                                 |                           |            |          |
| 83  |                                 |                           |            |          |
| 84  |                                 |                           |            |          |
| 85  |                                 |                           |            |          |
| 86  |                                 |                           |            |          |
| 87  |                                 |                           |            |          |
| 88  |                                 |                           |            |          |
| 89  |                                 |                           |            |          |
| 90  |                                 |                           |            |          |



โครงการค่ายวิชาการ COPAG X High School Students : ห้องเรียนเสมือนจริงทางรัฐศาสตร์

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2565 ครั้งที่ 2

วันที่ 22 กันยายน 2565 เวลา 13.00-17.00 น.

ณ โรงเรียนอนุกุลนารี อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

| ที่ | ชื่อ - สกุล               | หน่วยงาน           | ลายมือชื่อ  | หมายเหตุ  |
|-----|---------------------------|--------------------|-------------|-----------|
| 1   | นายตะวัน นาสมโภชน์        | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ไปสค.     |
| 2   | นางสาวฉัตรชญา หมื่นปัญญา  | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ไปสค.ขาด  |
| 3   | นางสาวชนิสรา วรรณชโนรส    | โรงเรียนอนุกุลนารี |             |           |
| 4   | นางสาวอชิษฐาน วรรณโคตร    | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ติด Covid |
| 5   | นางสาวกนกอร แซ่ลิ้ม       | โรงเรียนอนุกุลนารี |             |           |
| 6   | นางสาวนภัทรสร กรทิพย์     | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ลาพัก     |
| 7   | นายนรบดี ชวนผดุง          | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ไปสค.     |
| 8   | นายพัชรวัฒน์ พรหมสุคนธ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ไปสค.     |
| 9   | นางสาวจิรัชญา พิมพ์วงค์   | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรัชญา     |           |
| 10  | นางสาวพิทยาภรณ์ ไชยเนตร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิทยาภรณ์   |           |
| 11  | นางสาวปณิตา พละมาตย์      | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณิตา       |           |
| 12  | นายมงคลกานต์ การสวน       | โรงเรียนอนุกุลนารี |             |           |
| 13  | นายปณณวิชญ์ แก้วคำ        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปณณณวิชญ์   |           |
| 14  | นายจิรพนธ์ ภูผิวแก้ว      | โรงเรียนอนุกุลนารี | จิรพนธ์     |           |
| 15  | นางสาวนภัสร อิมสมบุรณ์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัสร       |           |
| 16  | นางสาวรัตน์ดาวรรณ ภัคดีจุ | โรงเรียนอนุกุลนารี | รัตน์ดาวรรณ |           |
| 17  | นางสาวกานดา ภูผาลัย       | โรงเรียนอนุกุลนารี | กานดา       |           |
| 18  | นางสาวมนัสนันท์ มาตรมงคล  | โรงเรียนอนุกุลนารี | มนัสนันท์   |           |
| 19  | นางสาวมุกิตา สรรพคุณ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มุกิตา      |           |
| 20  | นางสาวอาภัสรา หลาบศิริ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | อาภัสรา     |           |
| 21  | นางสาวอิฐชญา ภูลำหลง      | โรงเรียนอนุกุลนารี | อิฐชญา      |           |
| 22  | นายสหัสรัฐ ริมสกุล        | โรงเรียนอนุกุลนารี | สหัสรัฐ     |           |
| 23  | นายวัชรพล ภูทองทา         | โรงเรียนอนุกุลนารี | วัชรพล      |           |
| 24  | นายณรงค์ฤทธิ์ กองศิลป์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ณรงค์ฤทธิ์  |           |
| 25  | นางสาวธรินทร อันทะผลา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ธรินทร      |           |
| 26  | นางสาวพิตดา ทองคำห่อ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | พิตดา       |           |
| 27  | นางสาวชลิตา ภูมารส        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชลิตา       |           |
| 28  | นางสาววนิดา ภูจำเนียร     | โรงเรียนอนุกุลนารี | วนิดา       |           |
| 29  | นางสาวระพีพร ภูแดนไกล     | โรงเรียนอนุกุลนารี |             | ไปสค.ขาด  |
| 30  | นางสาวมณฑกานต์ กันบุรมย์  | โรงเรียนอนุกุลนารี |             |           |



| ที่ | ชื่อ - สกุล              | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|--------------------------|--------------------|------------|----------|
| 31  | นางสาวสุธิชา ตริวิเศษ    | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 22  | นางสาวสุพิณ กุลสันเทียะ  | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 33  | นางสาวลลิตา ภูกาบทอง     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 34  | นายคทาเทพ เยวาระเสรีฐ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | คทาเทพ     |          |
| 35  | นายเอกพันธ์ ภูทองเป้ง    | โรงเรียนอนุกุลนารี | เอกพันธ์   |          |
| 36  | นายคุณนิติ ผาดี          | โรงเรียนอนุกุลนารี | คุณนิติ.   |          |
| 37  | นายชนพัฒน์ ระดมจินดา     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชนพัฒน์    |          |
| 38  | นายสุทธิพงษ์ ภูลำหลง     | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุทธิพงษ์  |          |
| 39  | นางสาวเจษฎาภรณ์ คำแห่งพล | โรงเรียนอนุกุลนารี | เจษฎาภรณ์  |          |
| 40  | นางสาวนิขานันท์ นามโส    | โรงเรียนอนุกุลนารี | นิขานันท์  |          |
| 41  | นางสาวลลิตา ภูขำนิ       | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลลิตา      |          |
| 42  | นางสาวลักขิกา ภูขำนิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ลักขิกา    |          |
| 43  | นางสาวธัญจิรา ศรีอากาศ   | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 44  | นางสาวชั้นทอง รักษาภักดี | โรงเรียนอนุกุลนารี | ชั้นทอง.   |          |
| 45  | นางสาวมัทนา จันศิริ      | โรงเรียนอนุกุลนารี | มัทนา.     |          |
| 46  | นางสาวสัญญาณี รุ่งน้อย   | โรงเรียนอนุกุลนารี | สัญญาณี    |          |
| 47  | นางสาวอรนุช ภูดวงดอก     | โรงเรียนอนุกุลนารี | อรนุช      |          |
| 48  | นางสาวดาวนภา ธรรมปัด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | ดาวนภา     |          |
| 49  | นางสาวเบญจพร แก้วสีขาว   | โรงเรียนอนุกุลนารี | เบญจพร.    |          |
| 50  | นางสาวปนัดดา โสภา        | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปนัดดา     |          |
| 51  | นางสาววรัญญา ภูนารี      | โรงเรียนอนุกุลนารี | วรัญญา     |          |
| 52  | นางสาววิราวรรณ ศิริสาร   | โรงเรียนอนุกุลนารี | วิราวรรณ   |          |
| 53  | นางสาวสุพิชญา ณะรัตน์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | สุ         |          |
| 54  | นางสาวมยุรฉัตร วิเทห์    | โรงเรียนอนุกุลนารี | มยุรฉัตร   |          |
| 55  | นางสาวจรรุภา ศุภวุฒิ     | โรงเรียนอนุกุลนารี |            |          |
| 56  | นายปาดมชัย หิรัญบุรณะ    | โรงเรียนอนุกุลนารี | ปาดมชัย    |          |
| 57  | นางสาวศิริธร จงใจภักดี   | โรงเรียนอนุกุลนารี | ศิริธร     |          |
| 58  | นางสาวนภัสสร สระแก้ว     | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภัสสร.    |          |
| 59  | นางสาวจุฑามาศ การคิด     | โรงเรียนอนุกุลนารี | จุฑามาศ    |          |
| 60  | นางสาวนภารัตน์ นักทำนา   | โรงเรียนอนุกุลนารี | นภารัตน์   |          |

| ที่ | ชื่อ - สกุล                   | หน่วยงาน                  | ลายมือชื่อ | หมายเหตุ |
|-----|-------------------------------|---------------------------|------------|----------|
| 61  | นางสาวนันท์ธิดา ธารแผ้ว       | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันท์ธิดา  |          |
| 62  | นางสาวรวีวรรณ สิริระโท        | โรงเรียนอนุกุลนารี        | รวีวรรณ    |          |
| 63  | นางสาวศศิگانต์ ทรัพย์พิพัฒน์  | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ศศิگانต์   |          |
| 64  | นางสาวชัชชญา บุตรวงษ์         | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ชัชชญา     |          |
| 65  | นางสาวขวัญสุดา ติดยประดิษฐ์   | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 66  | นางสาวสุรัสวดี จักรพิมพ์      | โรงเรียนอนุกุลนารี        | สุรัสวดี   |          |
| 67  | นางสาวชนันญา เฉิดเจือ         | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 68  | นายกฤษฎี แสงเพชร              | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 69  | นางสาวชนิษฐา นิลทองกลาง       | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 70  | นางสาวนันธิดา คำศิลา          | โรงเรียนอนุกุลนารี        | นันธิดา    |          |
| 71  | นางสาวรัชราภรณ์ ภูวัต         | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 72  | นางสาวธัญรดา ดำเพ็ง           | โรงเรียนอนุกุลนารี        | ธัญรดา     |          |
| 73  | นางสาวฐิติพร ไชยมณี           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 74  | นางสาวสุกฤตา ภูผาสุข          | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 75  | นายประชา มาชัยภูมิ            | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 76  | นางสาวพิชชาภา อ่างสุวรรณ      | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 77  | นายกิตติพงษ์ นาสมยนต์         | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 78  | นายวันเฉลิม ศรีภูตา           | โรงเรียนอนุกุลนารี        |            |          |
| 79  | อ.ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิษญ์ | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 80  | นางสาวเกษราภรณ์ คลังแสง       | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 81  | ว่าที่ร้อยตรีภวินทร์ พิมจันนา | วิทยาลัยการเมืองการปกครอง |            |          |
| 82  |                               |                           |            |          |
| 83  |                               |                           |            |          |
| 84  |                               |                           |            |          |
| 85  |                               |                           |            |          |
| 86  |                               |                           |            |          |
| 87  |                               |                           |            |          |
| 88  |                               |                           |            |          |
| 89  |                               |                           |            |          |
| 90  |                               |                           |            |          |

ภาคผนวก ฉ

เอกสารประกอบการบรรยาย

เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “รัฐ”  
เอกสารโดย อาจารย์จินตนา เมืองแมน  
บรรยายโดย ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์  
วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

### วัตถุประสงค์

1. สามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างรัฐโบราณหรือรัฐจารีตกับรัฐสมัยใหม่
2. สามารถอธิบายองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ได้

### เกริ่นนำ

การศึกษาประวัติศาสตร์คือการศึกษาชีวิตทางการเมืองของผู้คนภายในชุมชนที่มีการจัดระเบียบ ซึ่งชุมชนของมนุษย์ที่มีการจัดระเบียบ คือชุมชนภายในรัฐ (state) ดังที่ Harold Laski (1967) ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษการเมืองก็คือการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในความสัมพันธ์กับรัฐ ดังนั้นหัวใจหลักของการศึกษารัฐศาสตร์ประการหนึ่งก็คือการศึกษาเกี่ยวกับรัฐและกิจกรรมของรัฐที่สัมพันธ์กับเรื่องของอำนาจ/ การใช้อำนาจในรัฐ

แนวคิดเรื่องรัฐแบ่งออกเป็นสองส่วนหลักๆ ได้แก่ แนวคิดเรื่องรัฐในยุครัฐโบราณหรือรัฐยุคก่อนเกิดขึ้นของรัฐประชาชาติ (pre- modern state) และรัฐสมัยใหม่ (Modern State) หรือ รัฐประชาชาติ (Nation-State)

### พัฒนาการของรัฐโบราณหรือรัฐยุคก่อนการเกิดของรัฐประชาชาติ

รูปแบบของรัฐก่อนการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ แบ่งออกเป็น 5 ยุค (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2551, น. 68-69) ได้แก่

1. รัฐเผ่าพันธุ์ (Tribal State) รูปแบบรัฐเผ่าพันธุ์นี้คาดว่าเป็นรัฐรูปแบบแรกที่เกิดขึ้น โดยจากการศึกษายังไม่พบหลักฐานแน่ชัดถึงรูปแบบที่แน่นอน การสร้างตัวแบบของรัฐเผ่าพันธุ์จึงเป็นการคาดคะเนโดยนำเอารูปแบบของการปกครองแบบเผ่าพันธุ์เช่นในทวีปแอฟริกามาเป็นตัวแบบ โดยเริ่มจากหลายครอบครัวมาอยู่รวมกันและขยายตัวจนมีขนาดใหญ่ขึ้นจนสมาชิกบางครั้งอาจไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการแบ่งสมาชิกชนเผ่าออกเป็น 2 ชั้น คือชนชั้นปกครองและชนชั้นอยู่ใต้การปกครอง และมีองค์ประกอบอื่นๆ ของความเป็นรัฐครบถ้วน เช่น มีรัฐบาลครอบครองดินแดนใดดินแดนหนึ่งอย่างถาวร มีอำนาจอธิปไตย และไม่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอื่นโดยทางพฤตินัย จึงเกิดสภาพความเป็นรัฐขึ้น

2. รัฐจักรวรรดิตะวันออก (Oriental Empires) ได้แก่รัฐจักรวรรดิสมัยโบราณที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชียริมฝั่งแม่น้ำไทกริสและยูเฟรติส ได้แก่ จักรวรรดิเปอร์เซีย จักรวรรดิบาบิโลน จักรวรรดิสุเมเรียนและอัสซีเรีย

จักรวรรดิที่ปกครองในระบอบเผด็จการที่ผู้ปกครองอำนาจของสังคมคือลัทธิหรือพระเจ้า เป็นอุดมการณ์แห่งรัฐ สร้างความชอบธรรมในการใช้อำนาจปกครองที่มีลักษณะเผด็จการของตน

3. นครรัฐกรีก (Greek City-State) เป็นรัฐขนาดเล็กที่มีลักษณะเป็นชุมชนการเมืองในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของประเทศกรีซในปัจจุบัน โดยแต่ละนครรัฐจะมีรูปแบบการปกครองที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งฮีโรโดตัส (Herodotus) ได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครอง 3 รูปแบบที่มีอยู่ในอารยธรรมกรีกโบราณ ได้แก่ การปกครองโดยคนคนเดียวหรือราชาธิปไตย (Monarchy) การปกครองโดยคนจำนวนน้อยหรือคณาธิปไตย (Oligarchy) และการปกครองโดยคนจำนวนมากหรือประชาธิปไตย (Democracy) นครรัฐที่ใหญ่ที่สุด ได้แก่ นครรัฐเอเธนส์ (Athens) โดยมีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ตารางไมล์ มีประชากรอยู่ประมาณ 400,000 คน การปกครองของนครรัฐเอเธนส์ถือเป็นตัวแบบของการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct democracy)

4. จักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม ซึ่งเป็นประเทศอิตาลีในปัจจุบัน เดิมโรมันก็มีสถานะเป็นนครรัฐเช่นเดียวกับกรีก แต่ด้วยแสนยานุภาพทางทหารทำให้สามารถรวบรวมเอาดินแดนของนครรัฐอื่นเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของตน และการที่มีจำนวนคนภายใต้การปกครองเป็นจำนวนมากทำให้ต้องสร้างระบบการปกครองแบบจักรวรรดิขึ้นมา โดยจักรวรรดิโรมันเน้นการปกครองด้วยกฎหมาย โดยสร้างระบบกฎหมายที่เรียกว่า Jus Gentium สำหรับใช้บังคับแก่คนต่างด้าวที่อยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมัน นอกจากนี้จักรวรรดิโรมันยังได้สร้างประมวลกฎหมายขึ้นมาเป็นครั้งแรก ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของโลกจนถึงทุกวันนี้ จักรวรรดิโรมันเริ่มเสื่อมลงประมาณปี ค.ศ.500 และยุโรปได้เข้าสู่ยุคกลาง

5. รัฐฟิวดัล (Feudal States) เป็นรูปแบบของรัฐที่เกิดขึ้นหลังจากพวกทิวโตนิค (Teutonic) โจมตีกรุงโรมแตกในปีค.ศ 476 เป็นผลให้กองกำลังเหล่านี้เข้ายึดดินแดนที่อยู่ภายใต้การปกครองของโรมัน และบังคับประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองเหล่านั้นให้มีสถานะเป็นทาสติดที่ดิน (serf) ต้องทำการเกษตรสร้างมูลค่าส่วนเกิน (surplus value) ในรูปพืชผลทางการเกษตรและขุนนางจะเรียกเก็บผลประโยชน์เป็นภาษีหรือเครื่องบรรณาการ

ภายใต้ระบบฟิวดัลกษัตริย์มีสถานะเป็นเพียงขุนนางคนหนึ่งที่ได้รับการยกย่องจากขุนนางอื่นให้เป็นผู้นำของตน (The First Among Equals) ในรูปแบบฟิวดัลนอกจากกษัตริย์ ขุนนางแล้ว ศาสนจักรหรือสถาบันทางศาสนาคริสต์ยังมีอิทธิพลสูงมากและเข้ามามีบทบาทในการปกครองด้วย โดยเฉพาะสันตะปาปา (Pope) เป็นผู้ให้ความชอบธรรมในการปกครองแก่กษัตริย์ การเมืองในยุคนี้จึงเป็นการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันระหว่างกษัตริย์ ขุนนาง และพระ

## รัฐสมัยใหม่ (Modern State) หรือ รัฐประชาชาติ (Nation-States)

### ความหมายของคำว่ารัฐ

Jean Bodin (1530-1597) ใน *Les six livres de la République* (หกบรรพว่าด้วยเรื่องรัฐ) กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของรัฐ คือจัดตั้งโดยอำนาจสูงสุด มีสถาบันที่ทรงอำนาจเพียงหนึ่งเดียวและอำนาจดังกล่าวนี้เป็นอำนาจที่ยั่งยืนสืบเนื่องไป ทั้งนี้โดยไม่มีสถาบันอื่นที่มีอำนาจเช่นเดียวกันดำรงอยู่ เช่นในประเทศฝรั่งเศสสถาบันดังกล่าวคือ สถาบันกษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันที่สามารถเอาชนะสถาบันอื่น เช่น สถาบันขุนนางได้ และกลายเป็นสถาบันที่ทรงอำนาจสูงสุดเด็ดขาดเพียงสถาบันเดียว (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555, น. 29)

Harold Lasswell เสนอว่า รัฐคือกลุ่มคนที่รวมตัวกันเป็นระเบียบและอาศัยอยู่ในอาณาเขตร่วมกันและมีอำนาจอธิปไตยสูงสุดในดินแดนนั้น

ขณะที่ในทัศนะของ Max Weber รัฐ คือ องค์กรที่มีอำนาจผูกขาดในการใช้กำลังหรือความรุนแรง

Woodrow Wilson ประธานาธิบดีคนที่ 28 ของสหรัฐอเมริกา แสดงทัศนะไว้ว่า รัฐ คือประชาชนที่รวมตัวกันอย่างมีระเบียบเพื่อสภาพที่มีกฎหมายภายในอาณาเขตหรือดินแดนที่แน่นอน (สนธิ เตชานันท์, 2548, น. 19)

ส่วน MacIver กล่าวถึงรัฐโดยการเปรียบเทียบกับรัฐบาลว่า เมื่อเราพูดถึงรัฐ เราหมายถึงองค์กรที่มีรัฐบาลเป็นหน่วยบริหาร ดังนั้นรัฐจึงมีขอบเขตที่กว้างกว่ารัฐบาล รัฐนั้นมีทั้งรัฐธรรมนูญ มีประมวลกฎหมาย มีวิถีทางในการจัดตั้งรัฐบาล มีองค์ประกอบของพลเมือง เมื่อเราคิดถึงโครงสร้างทั้งหมดนี้ก็เท่ากับเราคิดถึงรัฐ (สนธิ เตชานันท์, 2548, น.19)

สรุป รัฐ (รัฐสมัยใหม่) คือ ชุมชนทางการเมืองที่ร่วมกันสร้างโดยประชาชน มีดินแดนชัดเจนแน่นอน ประชาชนเหล่านี้ได้สร้างรัฐบาลเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้พ้นจากความควบคุมของรัฐบาลภายนอก ในชุมชนดังกล่าวนี้ รัฐบาลมีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์ใดๆ ก็ได้ (อำนาจอธิปไตย) เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้ใช้อย่างทั่วถึงกัน

### ลักษณะสำคัญของรัฐสมัยใหม่ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555, น. 32-34)

#### 1. รัฐสมัยใหม่เป็นรัฐที่มีการผูกขาดอำนาจในการปกครองไว้ที่รัฐเท่านั้น

กล่าวคือเป็นรัฐที่มีอำนาจเด็ดขาดในดินแดนของตนเอง โดยไม่ขึ้นอยู่กับอำนาจของศาสนจักรหรืออำนาจของรัฐอื่น โดยรัฐสมัยใหม่ปฏิเสธอำนาจของเจ้าขุนมูลนายตลอดจนเจ้าผู้ปกครองนครที่สืบทอดมาตามจารีตประเพณีตั้งแต่สมัยกลาง เอกชนจะมีกองกำลังส่วนตัวไม่ได้ และไม่สามารถใช้อำนาจได้โดยพลการ

#### 2. รัฐสมัยใหม่เป็นรัฐที่รวมศูนย์อำนาจการกระทำและการตัดสินใจไว้ที่ตนผู้เดียว

หมายความว่า รัฐมีอำนาจในการออกกฎระเบียบต่างๆ ขึ้นใช้บังคับได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม

### 3. รัฐสมัยใหม่มีการจัดโครงสร้างการปกครองที่เป็นระเบียบภายในดินแดนที่แน่นอน

การรวบรวมดินแดนจากแคว้นแคว้นต่างๆ เข้ามารวมเป็นรัฐนั้น ทำให้มีอาณาเขตที่กว้างขวางขึ้นทำให้ต้องมีการจัดระเบียบการปกครองให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้อำนาจจากส่วนกลางสามารถแผ่ขยายลงไปควบคุมดินแดนทั้งหมดได้ ทำให้รัฐสมัยใหม่มีภาระหน้าที่เพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดให้มีการคมนาคมที่เชื่อมต่อกัน การสร้างระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ และภาระกิจที่เพิ่มมากขึ้นนี้ทำให้รัฐสมัยใหม่ต้องมีการสร้างระบบราชการที่มีโครงสร้างลดหลั่นกันเป็นลำดับชั้น อาจกล่าวได้ว่าระบบราชการที่มีโครงสร้างซับซ้อนได้เริ่มขึ้นตั้งแต่การเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่

### 4. รัฐสมัยใหม่มีลักษณะเป็นรัฐประชาชาติและในระยะแรกเป็นรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ที่กล่าวว่ารัฐสมัยใหม่เป็นรัฐประชาชาติ (nation state) เนื่องจากประชาชนในรัฐมักมีเชื้อสายเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ส่งผลให้ประชาชนในรัฐสมัยใหม่มีความรู้สึก สำนึกว่าเป็นพวกเดียวกัน มีอดีตและอนาคตร่วมกัน โดยในช่วงแรกของรัฐสมัยใหม่นั้นเป็นรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือกษัตริย์เป็นผู้รวบรวมอำนาจต่างๆ ไว้ที่ตนเอง ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นรัฐสมัยใหม่ก่อนจึงกลายเป็นประเทศมหาอำนาจในเวลา

## องค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่ (Elements of the Modern State)

### 1. ประชากร (People)

รัฐคือสถาบันที่ถูกก่อตั้งโดยมนุษย์ภายใต้อาณาเขตที่แน่นอน (fixed territory) การพูดถึงประชากรในฐานะองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐนั้น ประชากรหมายถึงสมาชิกที่เกิดภายในรัฐนั้นหรือถือสัญชาติของรัฐนั้น

การพูดถึงประชากรในองค์ประกอบของรัฐ เรามักพิจารณาในเรื่องของสัดส่วนจำนวนประชากรกับพื้นที่และจำนวนทรัพยากรของรัฐนั้นๆ เช่น ประเทศอย่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดา เมื่อมองในแง่นี้แล้วถือว่ายังมีจำนวนประชากรน้อย ในทางตรงข้ามเมื่อพิจารณาประเทศอย่างอียิปต์หรืออินเดีย เราถือว่าเป็นประเทศที่มีจำนวนประชากรมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม จำนวนประชากรไม่ใช่ตัวตัดสินเพียงอย่างเดียวว่าชุมชนทางการเมืองนั้นเป็นรัฐได้หรือไม่ แต่การที่รัฐใดรัฐหนึ่งมีจำนวนประชากรที่น้อยเกินไปก็เป็นการยากที่จะรักษาอิสรภาพจากประเทศใหญ่ๆ ได้ เช่น ในช่วงทศวรรษที่ 1950 -1960 อัตราการเกิดของประเทศกานา (Ghana) ที่ไม่เพิ่มขึ้นเลยทำให้สูญเสียอิทธิพลทางการเมืองในภูมิภาคไป

นอกจากจำนวนแล้วสิ่งที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือคุณภาพของประชากร กล่าวคือ ถ้ารัฐใดมีระดับการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ การศึกษา เทคโนโลยีอยู่ในระดับสูง ก็จะทำให้ความสามารถในการแข่งขันของรัฐนั้นสูงขึ้นไปด้วย

ในทางกฎหมายประชากรของรัฐ คือ กลุ่มบุคคลผู้ถือสัญชาติของรัฐ โดยประชากรของรัฐไม่ได้หมายถึงทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นๆ แต่หมายถึงบุคคลที่มีความสัมพันธ์เป็นพิเศษกับรัฐนั้นๆ โดยประชากรจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐนั้นๆ เช่น มีสิทธิที่จะอาศัยอยู่ในดินแดนที่ตนมีสัญชาติ สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิที่จะได้รับการคุ้มกันทางการทูต (ซึ่งหมายถึง สิทธิของประชากรของรัฐที่จะได้รับการคุ้มครองโดยรัฐของตนจากการปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศของรัฐต่างประเทศ) หน้าที่ในการเข้ารับราชการทหาร (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555, น. 38)

## 2. ดินแดน (Territory)

เงื่อนไขการเป็นรัฐประการถัดมาคือดินแดน กล่าวคือรัฐต้องมีอาณาเขตดินแดนที่ชัดเจนบอกได้ว่าตั้งอยู่ส่วนไหนของโลก

การพิจารณาเกี่ยวกับอาณาเขตดินแดนของรัฐนั้นมุ่งพิจารณาที่ ตัวพื้นที่ (area) ที่ตั้งทางกายภาพ (geographical location) ทรัพยากร (resource) เทคโนโลยี (technology) และสภาพภูมิอากาศ (climate) ซึ่งองค์ประกอบย่อยๆ เหล่านี้จะเป็นตัวชี้และเป็นปัจจัยสำคัญในการแข่งขันหรือศักยภาพของรัฐนั้นๆ เช่น ประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นเกาะได้สร้างกองทัพเรือที่เข้มแข็งเพื่อปกป้องตนเอง เป็นต้น

## 3. รัฐบาล (Government)

เงื่อนไขสำคัญในการดำรงอยู่ของรัฐคือ เพื่อปกป้องคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของพลเมือง ซึ่งตัวแทนในการทำหน้าที่ดังกล่าวคือรัฐบาล โดยรัฐบาลมีหน้าที่ออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายกับพลเมืองทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

โลกในปัจจุบันมีรูปแบบรัฐบาลที่หลากหลาย เช่นรูปแบบการปกครองที่เก่าแก่ได้แก่ การปกครองแบบราชาธิปไตย (Monarchy) ที่การปกครองขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้ปกครองเท่านั้น ไม่มีการจำกัดอำนาจของผู้ปกครอง

การปกครองโดยรูปแบบของ Monarchy นี้ ผู้ปกครองจะอ้างสิทธิและความชอบธรรมในการปกครองโดยการอ้างถึงสิทธิเทวสิทธิ์ (Divine Rights of King) ที่มองว่าผู้ปกครองสืบเชื้อสายหรือเจตนารมณ์ในการปกครองมาจากพระเจ้า (God's Will) ทำให้การต่อต้านอำนาจของผู้ปกครองเป็นเสมือนการต่อต้านอำนาจของพระเจ้า ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดและเป็นบาป นอกจากนี้ก็ยังมีรูปแบบการปกครองแบบอื่นๆ เช่นที่เป็นหลักในปัจจุบันคือ การปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นต้น

## 4. อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)

เงื่อนไขประการสำคัญของการดำรงอยู่ของชุมชนที่เป็นรัฐคือ รัฐจะต้องมีอำนาจที่จะบังคับให้สมาชิกของรัฐปฏิบัติตามเจตจำนงของตน เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของคนในรัฐเป็นไปอย่างสงบสุขและสันติ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555, น. 43)

อำนาจอธิปไตยจึงเป็นที่รวมอำนาจที่ผู้ปกครองหรือรัฐบาลได้ใช้เพื่อการบริหารและปกครองประเทศ การที่รัฐมีอำนาจอธิปไตยทำให้รัฐบาลมีอำนาจเหนือองค์กรใดๆ ทั้งปวงในสังคม หรืออาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าอำนาจ



อธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจทางกฎหมายที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (final legal authority) โดยอำนาจอธิปไตยแบ่งออกเป็นสองประเภทได้แก่

(1) อำนาจอธิปไตยภายใน (Internal Sovereignty) ได้แก่อำนาจสูงสุดของรัฐบาลที่มีอำนาจเหนือประชากรทุกคน ตลอดจนประมุขของรัฐ ด้วยอำนาจอธิปไตยภายในนี้เองที่ทำให้รัฐบาลมีอำนาจมากกว่าองค์กรใดๆ หรือบุคคลใดๆ ในรัฐตน

(2) อำนาจอธิปไตยภายนอก (External Sovereignty) หรือที่เรียกได้ว่าเป็นเอกราช คืออำนาจที่เป็นอิสระ ปราศจากการควบคุมของรัฐอื่นๆที่เหนือกว่าตน อำนาจอธิปไตยภายนอกนี้คือหลักประกันทางทฤษฎีว่า รัฐทุกรัฐในโลกมีความเท่าเทียมกันโดยแต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยเหมือนกันทุกรัฐ (ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, 2547, น. 21)

**ความแตกต่างระหว่างรัฐโบราณ VS รัฐสมัยใหม่**

| รัฐโบราณ (Pre- Modern State)   | รัฐสมัยใหม่ / รัฐประชาชาติ (Nation-State)   |
|--|---|
| ประชากร รัฐโบราณถือว่ากำลังอำนาจของรัฐมาจากคน ทำให้การที่รัฐมีหลายชาติพันธุ์เป็นเรื่องดี แสดงถึงอำนาจบารมีของผู้ปกครอง   | ประชากร มีการเข้มงวดเรื่องการเป็นสมาชิกของรัฐ โดยเน้นความผูกพันกันทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม การเข้มงวดนี้แสดงผ่านการจะเป็นประชากรของรัฐได้ต้องมีสัญชาตินั้น |
| ดินแดน ไม่มีการกำหนดเขตแดนที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าอิทธิของผู้ปกครองแผ่ไปถึงที่ใด โดยบางครั้งอาจทับซ้อนกับเขตอิทธิพลของผู้ปกครองอื่น เห็นได้จากรัฐเล็กๆ บางรัฐยอมถวายบรรณาการแก่รัฐใหญ่ ตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไป | ดินแดน ต้องมีการกำหนดเขตแดนที่ชัดเจน ผ่านเทคโนโลยีด้านการทำแผนที่ เป็นต้น   |
| รัฐบาล มีลักษณะเป็นการปกครองแบบเครือญาติ กล่าวคือ กษัตริย์จะส่งขุนนางหรือลูกหลานที่ไว้ใจไปปกครองในดินแดนที่ห่างไกลจากศูนย์กลาง   | รัฐบาล มีลักษณะการจัดตั้งเป็นองค์กรที่ชัดเจน และมีการรวมศูนย์อำนาจการสั่งการที่รัฐบาลกลาง มีระบบราชการเป็นแกนในการทำงาน                                     |
| อำนาจอธิปไตย ไม่มีแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยสมัยใหม่ การควบคุมขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้ปกครอง  | อำนาจอธิปไตย ถือเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐ มีทั้งอำนาจอธิปไตยภายใน และอำนาจอธิปไตยภายนอก เป็นอำนาจที่ทำให้รัฐเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐอื่น                          |

## ทฤษฎีว่าด้วยการกำเนิดของรัฐ (Theories on the Origin of the State)

แนวคิดว่าด้วยการกำเนิดของรัฐเป็นหนึ่งในแนวคิดที่ยังถกเถียงกันอยู่ในแวดวงนักรัฐศาสตร์ เนื่องจากยังไม่มีข้อตกลงที่เห็นพ้องว่ารัฐนั้นมีจุดเริ่มต้นมาได้อย่างไร เช่น บางกลุ่มเชื่อว่ารัฐเกิดมาจากเจตจำนงของพระเจ้า บางกลุ่มเชื่อว่าเกิดจากการทำข้อตกลงของมนุษย์ ในหัวข้อนี้จึงเป็นการนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการก่อกำเนิดรัฐ

### 1. ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Theory)

แนวคิดนี้ถือเป็นแนวคิดเก่าแก่ในการศึกษาเรื่องกำเนิดของรัฐ โดยแนวคิดนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่ารัฐเกิดขึ้นมาจากเจตจำนงของพระเจ้า (God) แนวคิดนี้มีต้นกำเนิดมาจากอาณาจักรโบราณแถวตะวันออกกลางที่เชื่อว่าผู้ปกครองสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้า เช่น ชาวฮีบรูโบราณเชื่อว่าพระเจ้าได้สร้างกฎของการปกครอง แนวคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงยุคกลาง แต่ภายหลังมีความขัดแย้งกันเรื่องการตีความว่าอำนาจของผู้ปกครองควรมีมากหรือน้อยว่าสันตะปาปา ซึ่งเป็นผู้นำในทางศาสนา อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ทฤษฎีเทวสิทธิ์นี้มีลักษณะเด่นอยู่สามประการคือ

(1) รัฐเกิดขึ้นจากเจตจำนงของพระเจ้า

(2) มนุษย์ไม่ได้เป็นปัจจัยของการสร้างรัฐ เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น

(3) ผู้ปกครองมีหน้าที่เหมือนตัวแทนของพระเจ้า ประชาชนต้องเชื่อฟังและเคารพโดยดุขฎี การทำทนายผู้ปกครองจึงเป็นเหมือนการทำทนายต่ออำนาจของพระเจ้า ผู้ทำทนายจึงต้องได้รับโทษและถือว่าเป็นการกระทำที่เป็นบาป

แนวคิดนี้ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่ใช้ในการสนับสนุนอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์หรือในหมู่ชนที่ไม่นิยมการปกครองแบบประชาธิปไตย (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2547, น. 23)

### 2. ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)

การกำเนิดรัฐตามทฤษฎีสัญญาประชาคมนี้ มีนักคิดหลายท่านให้ความหมายไว้ เช่น โทมัส ฮอบส์ หรือจอห์น ล็อก เป็นต้น โดยทฤษฎีสัญญาประชาคมนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า รัฐเกิดจากมนุษย์ โดยเป็นการทำข้อตกลง (social contract) ระหว่างผู้ปกครอง (ruler) และผู้ถูกปกครอง (ruled) โดยที่มนุษย์แต่ละคนยอมสละสิทธิตามธรรมชาติของตนให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อแลกกับการคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สิน และปัจเจกจำเป็นอื่นๆ ในการดำรงชีวิต

ทฤษฎีสัญญาประชาคมมีลักษณะความเชื่อพื้นฐานอยู่สามประการคือ

(1) รัฐเกิดขึ้นจากมนุษย์ หรือมนุษย์เป็นผู้สร้างรัฐ

(2) มนุษย์มีเจตนาที่แน่นอนในการสร้างรัฐ

(3) วัตถุประสงค์ของรัฐเป็นไปเพื่อประชาชน เพื่อที่จะรักษาและส่งเสริมสิทธิตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เสรีภาพและทรัพย์สิน (ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2547, น. 24-25)

### *ทฤษฎีสัญญาประชาคมของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes' version)*

Hobbes ถือเป็นนักทฤษฎีคนแรกในสายทฤษฎีสัญญาประชาคม ทฤษฎีสัญญาประชาคมของ Hobbes นั้นปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มสำคัญคือ Leviathan โดยมองว่าจุดเริ่มต้นของมนุษย์อยู่ในสภาวะธรรมชาติ (state of nature) ที่ซึ่งชีวิตของมนุษย์เต็มไปด้วยความโดดเดี่ยว ยากแค้น น่ารังเกียจ ป่าเถื่อนดุร้ายไม่ต่างจากสัตว์ และไม่ยืนยาว (poor, solitary, nasty, brutish, and short) เนื่องจากไม่มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการจัดการความต้องการของมนุษย์แต่ละคน และเพื่อที่จะปลดปล่อยชีวิตจากสภาวะธรรมชาติที่โหดร้ายดังกล่าวมนุษย์จึงได้ยินยอมที่จะสละสิทธิตามธรรมชาติของตนให้แก่ผู้ปกครอง (Leviathan or King) เพื่อให้สังคมเข้าสู่สภาพที่สันติ

### *สภาพธรรมชาติของมนุษย์ก่อนมีสังคมประชา (civil society)*

ฮอบส์ กล่าวว่าในสภาพธรรมชาติมนุษย์มีความเท่าเทียมกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะความเท่าเทียมกันความสามารถที่มนุษย์จะประหัตประหารกัน โดยความสามารถในการประหัตประหารกันนี้มีความสำคัญสูงสุด เพราะความกังวลสูงสุดของมนุษย์ คือ การปกป้องรักษาตนเอง

ทางด้านร่างกาย แม้ว่าจริงอยู่ที่มนุษย์เกิดมาจะมีลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกัน เช่น บางคนตัวโต บางคนตัวเล็ก บางคนแข็งแรง บางคนอ่อนแอ แต่มีความเท่าเทียมกันตามทัศนะของฮอบส์ โดยหมายความว่าความเท่าเทียมกันในเรื่องร่างกายนั้น แม้ว่าคนที่อ่อนแอที่สุดก็มีกำลังเพียงพอที่จะกำจัดคนที่แข็งแรงที่สุด ไม่ได้ช่วยอาวุธก็โดยการร่วมมือกับคนอื่น (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2521. น.72)

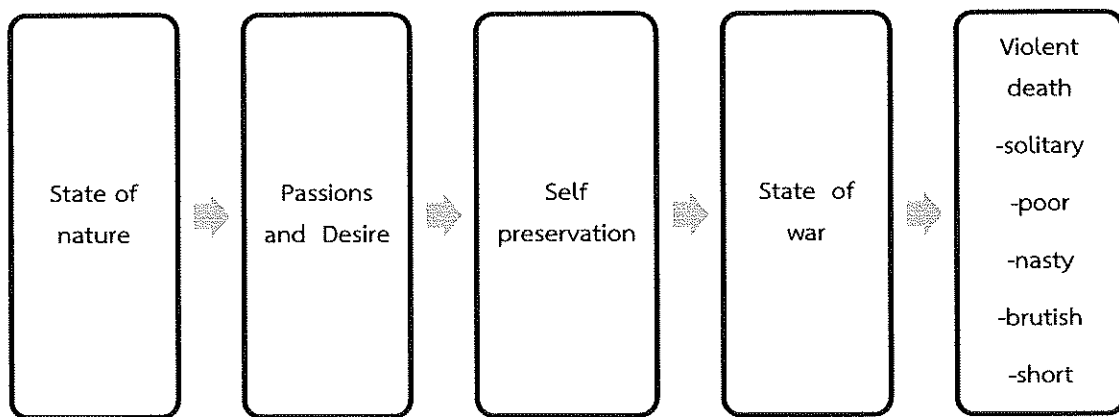
ทางด้านจิตใจ ฮอบส์กล่าวว่าความรอบคอบ คือ ประสบการณ์ซึ่งถ้าให้เวลาเท่า ๆ กันทุกคนจะมีสิ่งนี้ได้ แม้ความเท่าเทียมกันในลักษณะนี้จะไม่ใช่ว่าความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์แบบ แต่มันเป็นสิ่งที่มิมีเหตุผลที่ทุกคนจะมีความกลัวกันและกันในสภาพธรรมชาติ (state of nature) และความกลัวทำให้เกิดสงครามขึ้นสภาพนอกสังคมประชา (civil society) จึงเป็นสถานการณ์อันเรียกได้ว่า “สงคราม” ดังนั้นชีวิตของมนุษย์ในสภาพดังกล่าวจึงดำรงอยู่อย่าง โดดเดี่ยว ยากแค้น น่ารังเกียจ ป่าเถื่อนดุร้ายไม่ต่างจากสัตว์ และไม่ยืนยาว (solitary, poorer, nasty, brutish, and short) ดังนั้นในสภาพธรรมชาติจึงเป็นสภาวะที่ทุกคนเป็นศัตรูกัน โดยฮอบส์เรียกสภาพดังกล่าวว่า “war of every man against every man” (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2521. น.72)

ในสภาพดังกล่าวที่มนุษย์เป็นศัตรูกัน มนุษย์จึงมีสิทธิตามธรรมชาติซึ่งหมายความว่าตามธรรมชาตินั้นทุกคนมีเสรีภาพเต็มที่ที่จะปกป้องชีวิตตนเองให้ดีที่สุด โดยจะเลือกใช้วิธีการใด ๆ ก็ย่อมได้ทั้งสิ้น โดยเสรีภาพดังกล่าว คือ เสรีภาพที่ไม่อาจมีการตีเตียน และมนุษย์มีสิทธิตามธรรมชาติอย่างเต็มที่ที่จะวินิจฉัยว่าวิธีการใดจะนำไปสู่การปกป้องตนเอง อาจกล่าวได้ว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิต่อทุกสิ่งทุกอย่าง”

จากสภาพธรรมชาติดังกล่าวฮอบส์ กล่าวถึง กฎแห่งธรรมชาติ (Law of nature) อันเป็นกฎทั่วไปที่เราจะรู้ได้ด้วยการใช้เหตุผลมิไว้เพื่อปราบปรามมนุษย์มิให้ทำการใดอันเป็นภัยต่อตนเอง โดยข้อแตกต่างระหว่างสิทธิตามธรรมชาติ (the right of nature) กับกฎแห่งธรรมชาติ (Law of nature) คือ สิทธิตามธรรมชาติมี

ลักษณะอนุญาตให้คนกระทำการอะไรก็ได้ที่เห็นว่าจะเป็นการปกป้องรักษาชีวิตของตนเอง ในขณะที่กฎแห่งธรรมชาติมีลักษณะห้ามหรือปรามให้คนหลีกเลี่ยงจากการกระทำบางอย่างที่อยากจะทำในสภาวะธรรมชาติที่อาจจะทำให้เกิดภัยต่อตนเอง

สภาพธรรมชาติตามแนวคิดของ Hobbes แสดงได้เป็นแผนภาพดังนี้



### 3. ทฤษฎีแสนยานุภาพ หรือ ทฤษฎีพลังกำลัง (Force Theory)

ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่ารัฐเกิดขึ้นจากการเข้ายึดครอง (conquest) และการบังคับ (coercion) โดยเชื่อว่าผู้ที่แข็งแกร่งกว่าเท่านั้นจึงเป็นผู้ที่สมควรอยู่รอด

### 4. ทฤษฎีธรรมชาติ (Natural Theory)

แนวคิดนี้มีความเชื่อพื้นฐานที่ว่ามนุษย์โดยธรรมชาติแล้วเป็นสัตว์การเมือง (man is by nature a political animal, Aristotle, Politics 1) โดยอริสโตเติล เชื่อว่ามนุษย์จะบรรลุถึงความสำเร็จได้ก็ด้วยการมีชีวิตอยู่ในรัฐเท่านั้น สำหรับมนุษย์ที่ไม่ได้อยู่ในรัฐถ้าไม่เป็นพระเจ้า (God) ก็เป็นสัตว์เดรัจฉาน (beast) ไป ดังนั้นกิจกรรมทางการเมืองของมนุษย์จึงเป็นเรื่องธรรมชาติเพราะมนุษย์กับการเมืองไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (นักวิชาการ อุ่นตรงจิตร, 2547, น. 26)

### 5. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolution Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการพยายามนำเอาประวัติศาสตร์พัฒนาการของมนุษย์มาใช้ในการอธิบายการกำเนิดของรัฐ โดยมองว่ารัฐไม่ได้มาจากเจตจำนงของพระเจ้าและไม่ใช่อะไรที่มนุษย์ประดิษฐ์หรือสร้างขึ้น แต่รัฐเป็นผลมาจากพัฒนาการของมนุษยชาติ มีจุดเริ่มต้นมาจากการอยู่รวมกันเป็นครอบครัว (family) แล้วขยายออกเป็นกลุ่มเครือญาติ (clan) หรือกลุ่มชนเผ่า โดยการรวมเอากลุ่มเครือญาติมาไว้ด้วยกัน โดยแต่ละชนเผ่าจะมีลักษณะทาง

วัฒนธรรม จารีต ประเพณี เป็นของตนเอง และมีผู้ปกครองชนเผ่าด้วย และพัฒนาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่เรียกว่ารัฐ

รูปแบบของรัฐ (Form of State) (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2555, 88-91; ณิชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร, 2547, 33-38 )

การพิจารณารูปแบบของรัฐนั้นสามารถพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์สองประการได้แก่ (1) การพิจารณารูปแบบของรัฐโดยการพิจารณาโครงสร้างอำนาจรัฐ (2) การพิจารณารูปแบบของรัฐโดยการพิจารณาประมุขของรัฐ

### 1. การพิจารณารูปแบบของรัฐโดยการพิจารณาโครงสร้างอำนาจรัฐ

การพิจารณารูปแบบของรัฐโดยการพิจารณาโครงสร้างอำนาจรัฐนั้น เราสามารถแบ่งรูปแบบของรัฐออกได้เป็น 2 ประเภท คือ รัฐเดี่ยว และรัฐรวม

1.1 รัฐเดี่ยว (Unitary State) คือรัฐที่รวมอำนาจไว้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในลักษณะที่เป็นเอกภาพไม่ได้แบ่งแยกออกจากกัน รัฐเดี่ยวเป็นรัฐที่มีอำนาจบริบูรณ์ทั้งภายในและภายนอก และมีรัฐบาลเดียวที่มีอำนาจปกครองรัฐตลอดทั่วทั้งราชอาณาจักร โดยรัฐบาลกลางนั้นมีความอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการปกครอง ส่วนการปกครองในส่วนท้องถิ่นนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการปกครองจากรัฐบาลกลาง เนื่องจากรัฐส่วนกลางจะทำการแบ่งเขตการปกครองแล้วส่งให้เจ้าหน้าที่จากส่วนกลางเข้าไปปกครอง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามแผนงานของรัฐบาลกลาง

ตัวอย่างเช่นประเทศไทยถือเป็นรัฐเดี่ยว เนื่องจากอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินนั้นกำหนดและวางแผนจากส่วนกลาง

1.2 รัฐรวม (Compound State) คือรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปมารวมกัน โดยมีรัฐบาลเดียวกันหรือประมุขของรัฐคนเดียวกัน ทั้งนี้โดยรัฐแต่ละรัฐยังคงมีอำนาจรัฐอยู่ เพียงแต่อำนาจอธิปไตยของรัฐต่างๆที่มารวมกันนั้นถูกจำกัดลงตามรัฐธรรมนูญของรัฐรวม โดยอำนาจอธิปไตยที่ถูกจำกัดลงได้แก่อำนาจในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (อำนาจในกิจการต่างประเทศ) โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดหน้าที่/ความสัมพันธ์ระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐไว้อย่างชัดเจน

รัฐรวมนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามสภาพการรวมตัวของรัฐได้แก่

- สหพันธรัฐ (Federal State) การปกครองแบบสหพันธรัฐคือการรวมกันของรัฐมากกว่า 2 รัฐขึ้นไปมีรัฐบาล 2 ระดับ คือรัฐบาลของแต่ละรัฐเรียกว่ารัฐบาลท้องถิ่น ส่วนรัฐบาลกลางคือรัฐบาลที่แต่ละรัฐตกลงมอบอำนาจไปส่วนหนึ่งตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐจะกำหนดอำนาจของทั้งสองรัฐบาลดังนี้

รัฐบาลกลาง (federal government) มีอำนาจครอบคลุมเกี่ยวกับกิจกรรมที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับความมั่นคงและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์กับประเทศเป็นส่วนรวมหรือนั้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็น

เอกภาพของประเทศ เช่น นโยบายการคลัง เศรษฐกิจมหภาค การต่างประเทศ และกระทรวงกลาโหม เป็นต้น ซึ่งอำนาจดังกล่าวทางฝ่ายรัฐบาลกลางจะรับไปทำเองโดยไม่ให้รัฐบาลท้องถิ่นเข้ามาแทรกแซง

รัฐบาลท้องถิ่นหรือรัฐบาลมลรัฐ (state government) จะทำหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วของผลประโยชน์ของท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมสาธารณะ เช่น การไปรษณีย์ กฎหมายเกี่ยวกับการคมนาคมขนส่ง การกำหนดอายุผู้มีสิทธิในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอำนาจในด้านกฎหมายเอกชนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายทางอาญาหรือทางแพ่ง ซึ่งจริงๆ แล้วในชีวิตประจำวันของคนๆ หนึ่งจะขึ้นอยู่กับอำนาจของรัฐบาลมลรัฐมากกว่าอำนาจของรัฐบาลกลาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเกิด การเรียน การเสียภาษี การแต่งงาน การรับมรดก จนกระทั่งคดีอาญาเช่นคดีฆาตกรรมก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจรัฐบาลท้องถิ่นที่จะกำหนดบทลงโทษโดยไม่ต้องขึ้นกับรัฐบาลกลาง นอกจากนี้ การจับผู้ร้ายข้ามรัฐก็ไม่สามารถทำได้โดยปราศจากความยินยอมของรัฐที่ผู้ร้ายหนีไปหลบซ่อนเช่นเดียวกัน

- สมาพันธรัฐ (confederation state) รูปแบบการปกครองแบบสมาพันธรัฐแตกต่างกับรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐคือมีลักษณะการรวมที่ห่างๆ หลวมๆ แต่ละรัฐที่มารวมกันยังคงมีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์แต่การที่จะมารวมกันนั้นมีสนธิสัญญา (ไม่ใช่รัฐธรรมนูญ) เป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ของการรวมตัวกัน การมีสนธิสัญญาซึ่งเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ของการรวมกันนั้นทำให้แต่ละรัฐที่มารวมกันมีอิสรภาพในการที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญานั้นก็ได้หากไม่ต้องการปฏิบัติตามก็ออกจากสมาพันธรัฐนั้นไป การรวมตัวกันนี้อาจจะเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำอะไรอย่างหนึ่งเช่นรัฐ 13 รัฐของอเมริกาได้รวมตัวกันเป็นสมาพันธรัฐเพื่อเรียกร้องเอกราชจากประเทศอังกฤษ

#### ความแตกต่างระหว่างสหพันธรัฐ และสมาพันธรัฐ

กรณีสหพันธรัฐนั้น มลรัฐต่างๆ ที่มารวมตัวกันเป็นสหพันธรัฐนั้น แม้ว่าแต่ละมลรัฐจะยังคงมีสภาพเป็นรัฐอยู่ แต่ก็ยังเป็นรัฐที่ไม่มีอำนาจในกิจการภายนอก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มลรัฐไม่มีอำนาจอธิปไตยในทางกฎหมายระหว่างประเทศ (อำนาจอธิปไตยภายนอก) โดยผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในทางกฎหมายระหว่างประเทศคงเป็นสหพันธ์เท่านั้น

ส่วนในกรณีของสมาพันธรัฐนั้น รัฐต่างๆ ที่มารวมกันเป็นสมาพันธรัฐ ยังคงมีอำนาจอธิปไตยในทางกฎหมายระหว่างประเทศโดยบริบูรณ์ เช่น สวิตเซอร์แลนด์ระหว่าง ค.ศ. 1291-1848 สหรัฐอเมริการะหว่าง ค.ศ. 1776-1788 เยอรมนีระหว่าง ค.ศ. 1815-1866 เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเราไม่พบการรวมตัวกันในรูปแบบสมาพันธรัฐอีกต่อไปแล้ว เช่น สมาพันธรัฐสวิส แม้จะใช้ชื่อว่าสมาพันธรัฐสวิส แต่นับตั้งแต่ปี 1848 เป็นต้นมา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ก็ได้จัดรูปแบบของรัฐเป็นสหพันธรัฐ ไม่ใช่สมาพันธรัฐ แม้จะยังคงชื่อเดิมไว้ก็ตาม

มีข้อสังเกตว่าหลักจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตได้เกิดเครือรัฐเอกราช (Commonwealth of Independence State -CIS) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของรัฐต่างๆที่เคยรวมอยู่ในสหภาพโซเวียตขึ้น แต่เครือรัฐเอกราชนี้ก็มีสภาพเป็นองค์การระหว่างประเทศมากกว่าที่จะมีลักษณะเป็นสมาพันธรัฐ

2. การพิจารณารูปแบบของรัฐโดยการพิจารณาประมุขของรัฐ การพิจารณารูปแบบของรัฐผ่านการพิจารณาประมุขของรัฐแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบคือ (1) รัฐที่มีประมุขของรัฐเป็นกษัตริย์ (Monarchy) หรือรัฐที่เป็นราชอาณาจักรและ (2) รัฐที่เป็นสาธารณรัฐ (Republic)

2.1 รัฐที่มีประมุขของรัฐเป็นกษัตริย์ (monarchy) หรือรัฐที่เป็นราชอาณาจักร คือ รัฐที่ประมุขของรัฐเป็นกษัตริย์และอยู่ในตำแหน่งตลอดอายุของกษัตริย์ มาจากการสืบทอดตำแหน่งตามโบราณราชประเพณีของแต่ละชาตินั้นๆ เช่น การสืบทอดโดยหลักสายโลหิต หรือ การสืบทอดโดยการมีคณะบุคคลเลือกบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งกษัตริย์ โดยไม่ใช่การเลือกตั้งโดยประชาชน รัฐธรรมนูญของแต่ละรัฐที่ใช้รูปแบบของรัฐแบบราชอาณาจักรนั้นจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขึ้นครองราชย์และการสืบสันตติวงศ์พร้อมกำหนดสถานะของกษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขไว้ว่าพระองค์จะทรงมีพระราชอำนาจในทางกฎหมายเพียงใด

2.2 รัฐที่เป็นสาธารณรัฐ (republic) คือรัฐที่ประมุขของรัฐไม่ได้มาจากการสืบราชสมบัติ แต่มาโดยวิธีอื่น เช่น มาจากการเลือกตั้ง หรือจากการแต่งตั้งหลังจากมีการปฏิบัติ หรือรัฐประหาร เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วประมุขของรัฐที่เป็นสาธารณรัฐ คือ ประธานาธิบดี โดยรัฐที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประธานาธิบดีจะมาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดวิธีการเลือกประธานาธิบดีว่ามาจากการเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อม มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีว่าจะดำรงตำแหน่งได้กี่วาระ วาระละกี่ปี

รัฐที่เป็นสาธารณรัฐบางรัฐจะกำหนดให้ประธานาธิบดีเป็นทั้งประมุขของรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหาร เช่น ประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกา บางรัฐก็กำหนดให้ประธานาธิบดีเป็นประมุขของรัฐ มีอำนาจหน้าที่จำกัดตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ให้ ไม่มีอำนาจในทางบริหารโดยตรง เช่น ประธานาธิบดีของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น หรืออาจแบ่งได้เป็นประมุขของรัฐตามพิธีกรรม กล่าวคือมีบทบาทในทางการเมืองน้อยหรือไม่มีบทบาททางการเมือง เนื่องจากอำนาจบริหารอยู่ในมือนายกรัฐมนตรี และประมุขที่มีอำนาจบริหาร คือนอกจากเป็นประมุขของประเทศแล้วยังมีฐานะเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารด้วย เป็นต้น

### เอกสารอ้างอิง

ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2561). *ความรู้พื้นฐานทางรัฐศาสตร์ มุขัยกับการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์,สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ) .(2521). *ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร. (2547). *รัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2551). “แนวความคิดว่าด้วยรัฐและอำนาจอธิปไตย”. *เอกสารการสอนชุดวิชา หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2546) “ระบอบการเมืองการปกครอง” *เอกสารการสอนชุดวิชา หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 10 -15*. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). *คำสอนว่าด้วย รัฐและหลักกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: โครงการ ตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



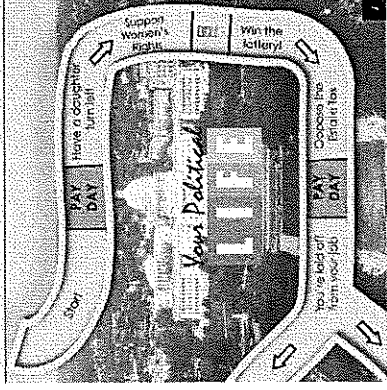
โครงการ COPAG X High school students

อนุคนารัฐ & COPAG

รัฐ ?

STATE

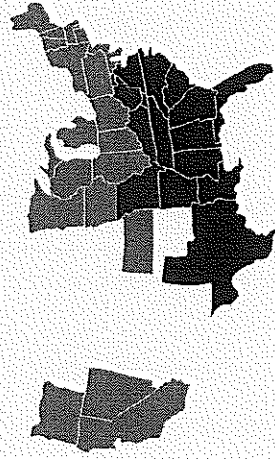
เอกสาร: จินตนา เมืองแมน / บรรยาย: อนุคนารัฐ อดิสรพงษ์พิศศักดิ์



.....

การศึกษาชีวิตทางการเมืองของบุคคลภายในรัฐ  
การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตและอาชีพในความสัมพันธ์กับรัฐ  
และกิจกรรมของรัฐ

Political life — เกร็ดเล็ก



- งานศึกษาจาก Yale U คนที่ถูกสละกัมแปงมีแนวโน้มจะเปลี่ยนไป ต่อต้านการเก็บภาษีที่ดิน แต่ยังสนับสนุนนโยบายด้านประกันสังคมต่อไป
- จาก U of Georgia การถูกเลิกจ้างไม่ได้ทำให้คนเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
- อีกงานพบว่า สมาชิกสภาท้องถิ่นที่ร่ำรวยกว่า มีแนวโน้มจะสนับสนุนกฎหมายสิทธิหรือภาษีของรัฐน้อย

เกร็ดเล็ก

01

เหตุใด จึงเกิด "รัฐ"



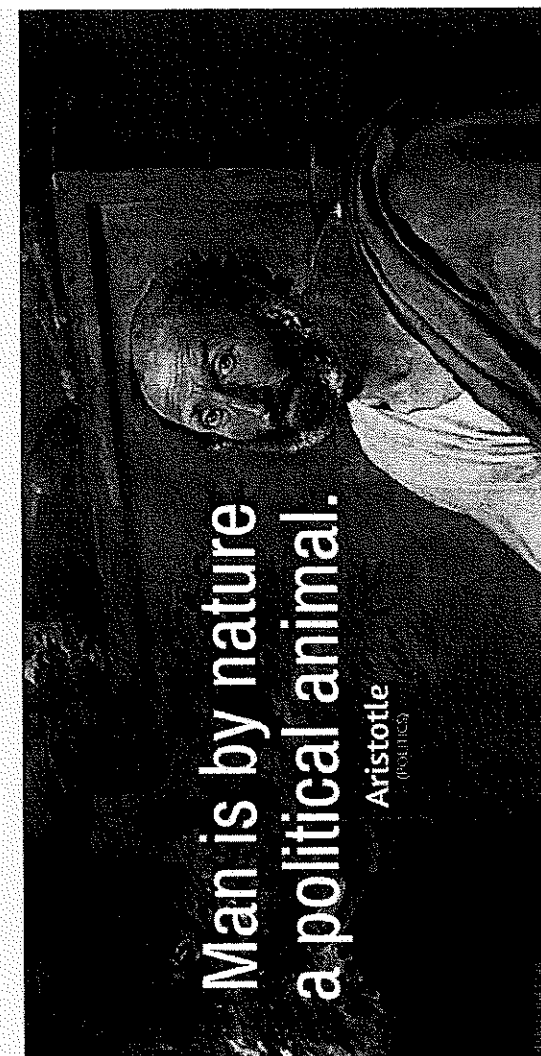
Kinship, religion, industry, war



THE SOCIAL CONTRACT  
OR  
PRINCIPLES OF POLITICAL RIGHT  
BY  
JEAN-JACQUES ROUSSEAU

นั่นสิ ...

อยู่รวมกันในสังคมเฉยๆ  
ไม่ได้หรือ

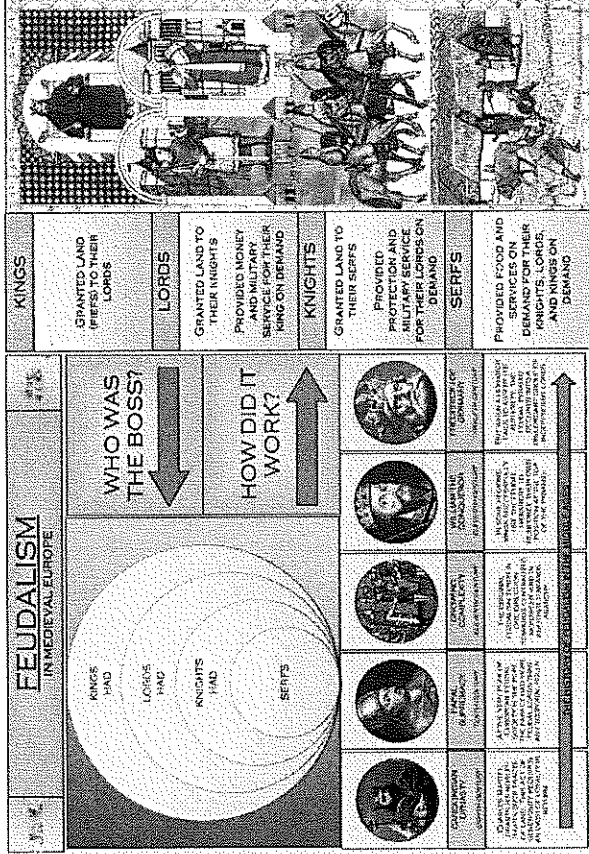
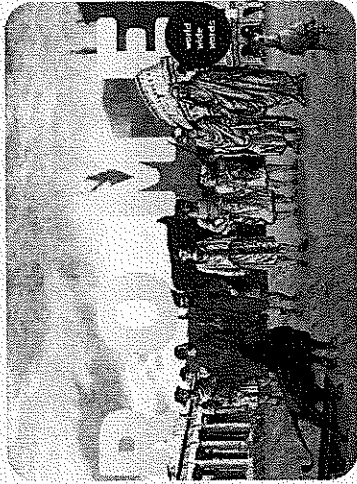
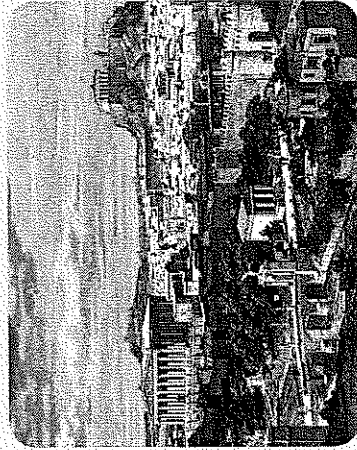


ลองดูเพิ่มเติม - <https://www.youtube.com/watch?v=77-Ml7FYIK0>



02 ไบรธาน - สมัยใหม่

# ก่อนจะเป็นรัฐสมัยใหม่



# เปิดแผนป้าย

**Q1**  
การเป็นคณาฯ หนึ่งในรัฐ  
เหล่านั้น หมายถึงความมา  
อย่างไร

**Q2**  
คำว่าอะไรยังไม่ปรากฏ

# รัฐสมัยใหม่

อำนาจอธิปไตย ตกกับเจ้าทรง  
อำนาจอธิปไตย  
ผูกขาดการใช้กำลังหรือความ  
รุนแรง

อาณาเขตดินแดนที่แน่นอน  
มีรัฐบาล รัฐธรรมนูญ ประชากร  
กฎหมาย วิธีการในการจัดตั้ง  
รัฐบาล พหุเมือง

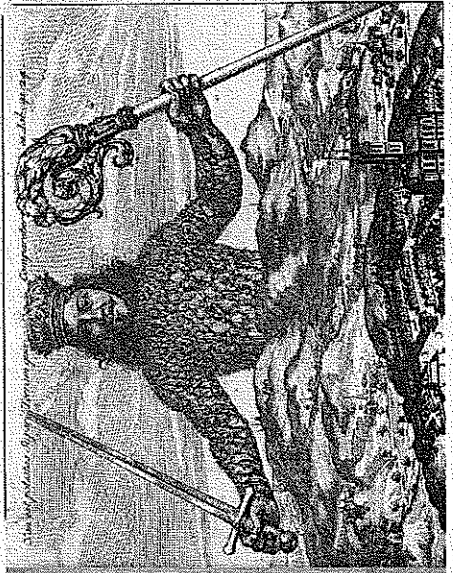
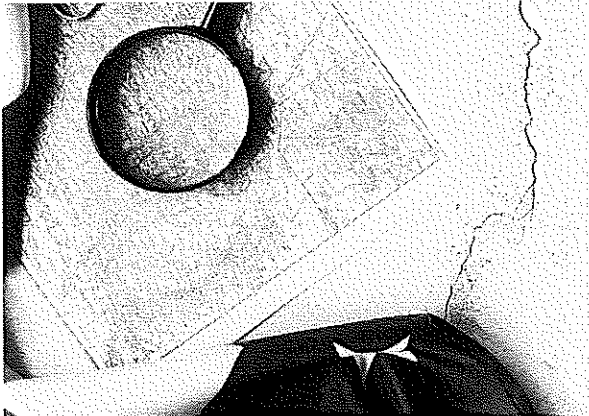
**ประชากร**  
ทั้งหมดเท่ากันอย่างไม่เปลี่ยนแปลง

# Nearly half of elderly population in PH fully vaccinated vs COVID-19: DOH

Kathia Espinoza, ABS/DOH News  
 10/20/2021 10:00



Senior citizens in Quezon City in Manila receive their first AstraZeneca COVID-19 vaccine shot on Jan. 26, 2021, along with recipients of 11 other vaccines. (AP Photo/John J. Veloso)



## Political Science

The View of Encyclopedia

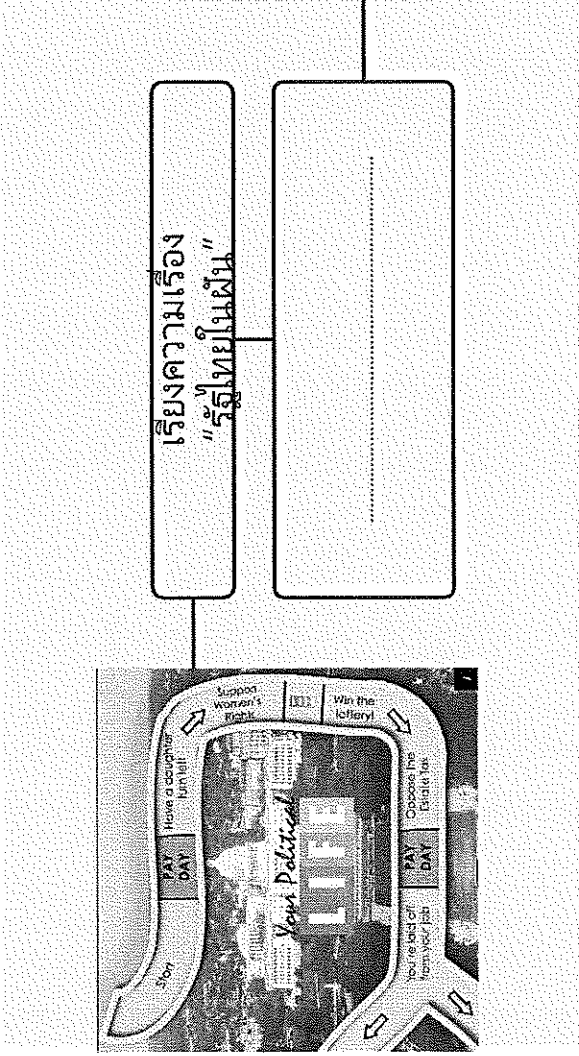
- Home
- Political Thought
- Political Systems
- International Politics & Relations
- Best Political Science Book

|  |  |
|--|--|
| <b>FEDERAL</b>   | <b>UNITARY</b>   |
| <p>A political system in which the federal government has a significant role in the political system of the state.</p> | <p>A political system in which the central government has a significant role in the political system of the state.</p> |
| <p>There may be a federal government in the state.</p> <p>There may be a central government in the state.</p>          | <p>There may be a central government in the state.</p> <p>There may be a federal government in the state.</p>          |
| <p>There may be a federal government in the state.</p> <p>There may be a central government in the state.</p>          | <p>There may be a central government in the state.</p> <p>There may be a federal government in the state.</p>          |

### Federal and Unitary Features

|  |  |
|--|--|
| <p><b>Federal Features:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>It is a system of government in which the federal government has a significant role in the political system of the state.</li> <li>It is a system of government in which the central government has a significant role in the political system of the state.</li> </ul> | <p><b>Unitary Features:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>It is a system of government in which the central government has a significant role in the political system of the state.</li> <li>It is a system of government in which the federal government has a significant role in the political system of the state.</li> </ul> |
|--|--|





## เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “การเมืองเรื่องการพัฒนาในอีสาน”

เอกสารและบรรยายโดย ผศ.ดร.ณัฐกานต์ อัครพงศ์พิศกดิ์

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

### วัตถุประสงค์

สามารถอธิบายนโยบายของรัฐและกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในภาคอีสานในยุคสงครามเย็นได้

### เกริ่นนำ

ในปี 2564 รายได้เฉลี่ยต่อหัวของภาคอีสานคิดเป็นเพียง 1 ใน 3 ของรายได้เฉลี่ยของคนทั้งประเทศ และมีแนวโน้มว่าหลังปี 2566 อีสานจะกลายเป็นภูมิภาคเดียวในประเทศไทยที่รายได้ไม่ถึงเกณฑ์ประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูง หรือ 125,503 บาท ต่อคน ต่อปี นอกจากนั้น คริวเรือนอีสานยังเป็นกลุ่มคริวเรือนที่มีหนี้ภาคเกษตรและการบริโภคมากที่สุด รวมทั้งมีอัตราการพึ่งพิงของเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีและผู้สูงอายุสูงสุด (เดชรัตน์ สุขกำเนิด, 2564) ตัวเลขดังกล่าวดูจะไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการพัฒนาที่รัฐไทยได้ดำเนินโครงการพัฒนาในภาคอีสานเป็นจำนวนมากในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา อาทิ การลงทุนทางด้านชลประทานซึ่งเฉพาะในภาคอีสานนั้น พบว่าตลอด 70 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้ลงทุนในโครงการชลประทานหลายรูปแบบและหลายขนาดมากกว่า 6,000 โครงการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นแหล่งน้ำให้แก่พื้นที่ราว 7.5 ล้านไร่ในภูมิภาคนี้ (กนกวรรณ มะโนรัมย์, ม.ป.ป.) หรือโครงการด้านสินเชื่อในชนบท ดังจะเห็นได้ว่า ตลาดสินเชื่อสำหรับเกษตรกรรายย่อยในภาคอีสานเติบโตขึ้นในปลายทศวรรษ 2530 ต่อเนื่องถึงต้นทศวรรษ 2540 โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีบทบาทสำคัญ นอกจากนั้น เมื่อเกษตรกรประสบปัญหาการชำระหนี้กับธ.ก.ส. นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2540 รัฐบาลก็ได้ออกนโยบายต่างๆ เช่น นโยบายพักชำระหนี้และกองทุนหมู่บ้านในยุครัฐบาลพรรคไทยรักไทย นโยบายปรับโครงสร้างหนี้ในระบบในยุครัฐบาลประชาธิปัตย์ หรือการอัดฉีดเงินกู้เพิ่มเติมในยุครัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นต้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2558) ในเอกสารฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” กับสิ่งที่เรียกว่า “การเมือง” เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การเมืองเรื่องการพัฒนาใน ‘อีสาน’ โดยใช้กรณีศึกษาระหว่างพ.ศ. 2504-2529 ประเด็นในเอกสารฉบับนี้ประกอบด้วย (ก) เงื่อนไขและกระบวนการทางการเมืองที่ทำให้อีสานกลายเป็นเป้าหมายของการพัฒนา (ข) นโยบายของรัฐและกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในภาคอีสานระหว่างพ.ศ. 2504-2524 (ค) ผลกระทบจากการพัฒนาและการปรับตัวของคริวเรือนอีสานระหว่างพ.ศ. 2504-2524 (ง) การพัฒนาอีสานในช่วงท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2525-2529) และ (จ) ผลกระทบจากการพัฒนาและการปรับตัวของคริวเรือนอีสาน (พ.ศ. 2525-2539) อนึ่ง ข้อมูลในเอกสารฉบับนี้เมื่อประกอบกับการบรรยาย สามารถนำไปสู่การ

วิเคราะห์ผลกระทบของมรดกเชิงนโยบายและการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมต่อทิศทางของการเมืองเรื่องการพัฒนาอีสานในปัจจุบัน

### 1. การพัฒนาและการเมือง

คำว่า การพัฒนา (development) มีรากฐานและพัฒนามาจากการโต้แย้งอย่างเข้มข้น เนื่องจากวิธีการนิยามและทำความเข้าใจว่าการพัฒนาคืออะไรมีผลต่อการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของนโยบายและแบบแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา ตลอดจนการประเมินค่านโยบายและแบบแผนนั้นๆ นอกจากนี้ การกำหนดแนวทางการพัฒนายังเป็นกระบวนการในการยกย่องคุณค่าหรือประโยชน์รูปแบบหนึ่งว่าถูกต้องและเหมาะสมกว่าอีกรูปแบบหนึ่ง (Preston, 1982 as cited in Leftwich, 2005, p.16) ทั้งนี้ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การทำความเข้าใจว่าการพัฒนาคืออะไร ปรากฏเป็นแนวทางหลักๆ ดังที่เสนอไว้ในแผนภาพ 1.1

ส่วนนิยามของคำว่า "การเมือง" ที่แพร่หลายที่สุดในหมู่นักศึกษาทางด้านการพัฒนา (development studies) คือกิจกรรมทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง การร่วมมือ และการต่อรองเกี่ยวกับการใช้ การผลิต และการกระจายทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรที่เป็นวัตถุหรือทรัพยากรเชิงความคิด ไม่ว่ากิจกรรมนั้นๆจะเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือระหว่างประเทศ และไม่ว่ากิจกรรมนั้นๆจะอยู่ในปริภูมิของส่วนตัวหรือสาธารณะ (Leftwich, 2005, p. 5) ทั้งนี้ การให้ความหมายของการเมืองว่าเกี่ยวข้องกับการควบคุม จัดสรร ผลิต และใช้ทรัพยากรรวมไปถึงระบบคุณค่าและความคิดที่รองรับกิจกรรมนั้นๆ (Ball, 1993, Miller, 1993 as cited in Kerkviet, 2009) ก็น่าจะกว้างกว่า และขณะเดียวกันก็แสดงนัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างชัดเจนกว่า นิยามของ "การเมือง" ซึ่งได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลายอื่นๆ (ตัวอย่างเช่น นิยามของ Lasswell (1958) ที่ว่าการเมืองเกี่ยวกับใครได้อะไร เมื่อไร และอย่างไร (who gets what, when, and how)) นิยามของ Leftwich (2005) ข้างต้น ได้ถูกนำไปใช้ในการศึกษากระบวนการและผลกระทบจากการพัฒนา โดยมีมุมมองสำคัญสองประเด็นได้แก่ ประเด็นแรกคือการพัฒนาไม่ได้เป็นเรื่องของเทคนิคหากแต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและประเด็นที่สองคือประชาชนโดยเฉพาะชาวบ้านในชนบทมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการพัฒนาต่างๆ

ประเด็นแรกให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐและหน่วยธุรกิจในการวางรูปแบบการพัฒนา และผลกระทบจากการพัฒนารูปแบบต่างๆต่อประชาชนในพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนา โดยเน้นย้ำว่า เมื่อวิธีการใช้ทรัพยากรของคนเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย (Stretton, 1976 as cited in Leftwich, 2005, p. 6) ดังนั้น เราจึงมักพบปรากฏการณ์ที่ความเหลื่อมล้ำ (inequalities)<sup>1</sup> ขยายวงกว้างใน

<sup>1</sup> ความเหลื่อมล้ำ หรือความไม่เท่าเทียมระหว่างคนในสังคม อาจแบ่งออกได้เป็นความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ด้านทรัพย์สิน ด้านโอกาส ด้านศักดิ์ศรี และความเหลื่อมล้ำของการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งมักเป็นผลลัพธ์จากปัจจัยทั้งที่เกิดจากและอยู่นอกเหนือไปจากการกระทำของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งนี้อาจเรียกรวมได้ว่า "ปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม" ทั้งในด้านของกฎหมายและวัฒนธรรม เช่น ปัญหาการที่คนจนเข้าไม่ถึงทรัพยากร ปัญหาการเลือกปฏิบัติในระบอบราชการ ปัญหาการคอร์รัปชัน เป็นต้น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2553; สฤณี อาชวานันทกุล, 2554, น. 16-19)

ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ เมื่อหน่วยงานของรัฐเลือกที่จะสนับสนุนผลประโยชน์ของคนบางกลุ่ม เช่น ผู้ประกอบการกลุ่มสำคัญที่ช่วยผลักดันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยละเลยผลประโยชน์และความต้องการของคนกลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เปราะบางและด้อยโอกาส (Leftwich, 2005, p. 7)

ในขณะที่ประเด็นที่สอง ซึ่งให้ความสำคัญกับการเมืองของประชาชนในกระบวนการพัฒนาต่างๆ ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาหรือก็คือการตัดสินใจเกี่ยวกับการเคลื่อนย้าย จัดแจง หรือใช้ทรัพยากรเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสวัสดิการ เกี่ยวข้องกับความสำนึกู้ทางการเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย ความเชื่อหรือคุณค่า (เช่น ความเป็นธรรมหรือการยกย่องพฤติกรรมในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) ผลประโยชน์ตอบแทน (ทั้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับต้นทุนหรือกำไร) และอำนาจ (ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทของรัฐและโครงสร้างของอำนาจที่สะท้อนอยู่ในนโยบาย) (Goldsworthy, 1988) ในแง่นี้ ปัญหาการพัฒนาจึงเป็นผลจากการต่อสู้หรือความขัดแย้งทางการเมือง และไม่ได้เป็นเพียงเรื่องทางเทคนิคอย่างที่นักพัฒนาบางกลุ่มกล่าวอ้าง (Goldsworthy, 1988 p. 2)

การเมืองเกี่ยวข้องกับการพัฒนาไม่ใช่เฉพาะในแง่ที่ว่า การเมืองมีผลต่อบทบาทของรัฐและบทบาทของรัฐมีผลต่อการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงในแง่ที่ว่า การเมืองเป็นกระบวนการพื้นฐานและกระบวนการสำคัญที่มีผลต่อนโยบาย การออกแบบ การนำไปปฏิบัติ และผลของการพัฒนาในทุกแห่งหน ที่สำคัญการเมืองเป็นตัวกำหนดลักษณะพื้นฐานและสมรรถนะของรัฐ ดังนั้น การเมืองในรูปแบบที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้รัฐมีเป้าหมายและสมรรถนะในการพัฒนาแตกต่างกันไปด้วย (Leftwich, 2005, p. 190)

## 2. การเมืองเรื่องการพัฒนาในอีสาน - ย้อนศึกษาอีสานในยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2504-2524)

การทำความเข้าใจการเมืองเรื่องการพัฒนาในอีสานอาจต้องเริ่มต้นจากการย้อนกลับไปศึกษาการผนวกอีสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ดังที่สมชัย ภัทรธนานันท์ (2558) เสนอไว้ว่า การทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมในอีสานจะขาดการศึกษา “อีสานในฐานะศูนย์กลางของการต่อต้านรัฐบาล” ไปไม่ได้ (ประชาไท, 2558) ในหลายทศวรรษต่อมา การต่อต้านนั้นปรากฏขึ้นในหลากหลายรูปแบบและเกี่ยวโยงกับความปรารถนาของทั้งนักการเมืองและประชาชนที่จะ “พัฒนา” ไปในแนวทางที่พวกเขาใฝ่ฝัน อย่างไรก็ตาม เอกสารฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมองจากมิติการพัฒนา การเมืองของอีสานไม่ได้อยู่ในรูปแบบของการต่อต้านเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ทั้งในระดับสถาบันและระดับชีวิตประจำวันอีกด้วย

### 2.1 เหตุใด “อีสาน” จึงตกเป็นเป้าหมายของ “การพัฒนา”: บริบททางประวัติศาสตร์และตัวแสดงทางการเมือง

ก่อนที่ไทยจะก้าวสู่การเป็นรัฐสมัยใหม่ เดิมพื้นที่ในแถบอีสานนั้นมีคนอาศัยอยู่ไม่มากนัก ขณะที่คนในฝั่งลาวซึ่งในเวลาต่อมาอพยพมาอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นอีสานในปัจจุบันพยายามรักษาความสัมพันธ์กับศูนย์กลางอำนาจต่างๆ (เช่น สยาม พม่า เวียดนาม เป็นต้น) โดยอาศัยการส่งบรรณาการ กระทั่งเมื่อเกิดความขัดแย้งในราชสำนักเวียงจันทน์และกลุ่มพระวอ พระตาหลบหนีมายังบริเวณที่เป็นจังหวัดหนองบัวลำภูและอุบลราชธานีใน



แผนภาพ 1.1: นิยามและความเข้าใจต่อคำว่า การพัฒนา (development)

|   |
|---|
| <b>ก่อน WW II</b>   |
| <b>การพัฒนาในฐานะความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์</b>   |
| กล่าวคือ การพัฒนามีจุดกำเนิดมาจากการค้นพบ และการประยุกต์ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเหตุผล การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการปลดปล่อยพลังในฐานะผู้ประกอบการของประชาชน ออกจากการควบคุมของรัฐ  |
| <b>การพัฒนาในฐานะที่เป็นการขูดรีดทรัพยากรธรรมชาติ</b>   |
| กล่าวคือ การเปิดพื้นที่โลกใหม่และอาณานิคม เปิดโอกาสให้เจ้าอาณานิคมขูดรีดทรัพยากรจากประเทศอาณานิคม เพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยที่ประเทศเจ้าอาณานิคมอ้างว่าตนมีความชอบธรรมเนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปเพื่อเปิดประเทศที่ "ล้าหลังและยากจน" สู่ "อารยธรรม" และเป็นไปเพื่อ "สวัสดิการ" ของชาวอาณานิคม<br>ผู้ซึ่งขาดแคลนทั้งความรู้ พลังงาน และทุนในการผลิต   |
| <b>การพัฒนาในฐานะการส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีเป้าหมาย</b>  |
| กล่าวคือ เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายทรัพยากรและเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางการเมืองและสังคม โดยมีการวางแผน เป้าหมายของการพัฒนา รวมไปถึง การแก้ปัญหาความยากจน การว่างงาน การอพยพเข้าสู่เมือง ที่ระบบทุนนิยมนำมาด้วย ความมั่นคงของสังคม และการก้าวตามชาติที่ก้าวหน้ากว่าให้ทัน มุมมองดังกล่าวนี้เป็นที่มาของการจัดการพัฒนาโดยชนชั้นนำ ซึ่งรัฐมีฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการ บูรณาการ และรวมศูนย์ หรือที่เรียกว่า <b>trusteeship</b> |
| <b>การพัฒนาในฐานะเงื่อนไข</b>   |
| แนวทางนี้มองว่า การพัฒนาเป็นขั้นตอนของการประสบความสำเร็จทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่เป็นไปตามเงื่อนไข เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เข้าเกณฑ์ทางด้านเศรษฐกิจ (เช่น GNP) ด้านการเมือง (เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน) และด้านสังคม (เช่น การที่บุคคลมีเสรีภาพ และได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นอย่างเท่าเทียม มีชีวิตที่ยืนยาว)   |
| <b>การพัฒนาในฐานะกระบวนการ</b>  |
| ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและทำให้สมรรถนะในการเปลี่ยนแปลง (ปรับปรุง ปรับตัว) ของสังคม มีความเป็นสถาบัน กล่าวคือ มีระบบที่สามารถดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และมีกระบวนการอันเป็นที่ยอมรับและเป็นกฎตายตัว แนวความคิดนี้ไม่ได้มองเพียงผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนา แต่มองว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง   |
| <b>การพัฒนาในฐานะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ</b>  |
| แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น การมี GNP ที่โตกว่าหรือเท่ากับ 4 เปอร์เซ็นต์ต่อปี สำหรับประเทศกำลังพัฒนา แนวทางนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำ และไม่ได้อธิบายว่า รัฐบาลจะใช้ประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างไร   |
| <b>การพัฒนาในฐานะการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง</b>  |
| แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม (ภาคการผลิตและภาคบริการ) โดยมีตัวชี้วัด เช่น สัดส่วนของ GDP ของภาคการผลิตต่างๆ หรือจำนวนคนที่ทำงานในภาคการผลิตนั้นๆ   |

แผนภาพ 1.1: นิยามและความเข้าใจต่อคำว่า การพัฒนา (development)

|   |
|---|
| <p>การพัฒนาในฐานะการทำให้ทันสมัย</p>  |
| <p>ซึ่งเน้นทั้งประเด็นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น การมุ่งส่งเสริมลัทธิปัจเจกชนนิยม โดยผ่านการทำให้เป็นอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม การทำให้เป็นเมือง และการทำให้เป็นระบบราชการ แนวทางนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาในเชิงกฎหมาย เช่น การเปลี่ยนโครงสร้างสังคมจากชุมชน (gemeinschaft) ซึ่งยึดหลักเจตนาธรรมโดยธรรมชาติ สู่อุตสาหกรรม (gesellschaft) ซึ่งยึดเจตนาที่เกี่ยวข้องกับเหตุผลเป็นหลักสำคัญ</p>                                     |
| <p>ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960</p>  |
| <p>การพัฒนาในฐานะของการพัฒนาเชิงสังคม</p>   |
| <p>ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 3 กระแสได้แก่ กระแสที่ 1 ซึ่งเน้นประเด็นการศึกษา สวัสดิการด้านสุขภาพ การกระจายรายได้ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ สังคม และเพศ สวัสดิการชนบท เป็นต้น; กระแสที่ 2 ซึ่งเน้นการแปรรูปสินทรัพย์หลักให้เป็นของชาติ การกระจายความมั่งคั่ง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองเกี่ยวกับวิธีการและเป้าหมายในการพัฒนา และกระแสที่ 3 เน้นเงื่อนไขทางสังคมสำหรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ</p> |
| <p>การพัฒนาในฐานะของการที่มนุษย์มีความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพียงพอ (basic human needs)</p>  |
| <p>กล่าวคือการพัฒนาที่ทำให้มนุษย์มีสิ่งจำเป็นสำหรับการวางแผนเป้าหมายด้วยตัวเอง การพึ่งตนเอง มีเสรีภาพทางการเมืองและความมั่นคง มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์แห่งชาติ และสิ่งจำเป็นทางวัตถุ แนวคิดนี้มักเน้นถึงการมีสิ่งจำเป็นทางวัตถุ ได้แก่ สินค้าขั้นพื้นฐาน (เช่น อาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น) และบริการขั้นพื้นฐาน (เช่น การศึกษา น้ำ สวัสดิการทางด้านสุขภาพ การขนส่ง เป็นต้น)</p>   |
| <p>การพัฒนาในฐานะอริสภภาพและการขยายทางเลือก</p>   |
| <p>กล่าวคือการพัฒนาที่มนุษย์มีอิสรภาพ ซึ่งประกอบด้วย การได้รับโอกาสทางเศรษฐกิจ สาธารณูปโภคพื้นฐาน การมีรัฐที่ไม่กดบังคับหรือรวมศูนย์ การที่บุคคลสามารถกำหนดแนวทางและนโยบายของรัฐบาลและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้ การประกันความโปร่งใส การมีตลาดขายทางสังคม และการป้องกันความยากจนหิวโหย เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐและสังคมมีหน้าที่ในการเสริมสร้างและปกป้องสมรรถนะของมนุษย์</p>   |
| <p>การพัฒนาที่ยั่งยืน</p>   |
| <p>ซึ่งมองว่ารัฐและสาธารณชนตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมการที่ทรัพยากรมีจำกัดและมีวันหมด จึงเสนอให้ลดเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รักษาดุลยภาพระหว่างประชากรและสิ่งแวดล้อม และมุ่งเน้นเติมเต็มความต้องการของประชากรรุ่นปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้คนรุ่นต่อไปมีทรัพยากรเพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขาอีกด้วย</p>   |
| <p>การพัฒนาในฐานะการครอบงำ</p>  |
| <p>แนวคิดนี้มองว่า อุตสาหกรรมทำลายจิตวิญญาณของมนุษย์ เนื่องจากการทำงานซ้ำๆ ในรูปแบบเดิม ภายใต้โครงสร้างที่เป็นระบบจนไม่อาจกระดิกตัว อีกทั้งยังทำให้ประเทศกำลังพัฒนาถูกกักขังอยู่ในชายขอบของความเจริญ ต้องพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจโลกที่ชาติมหาอำนาจและบรรษัทข้ามชาติชี้หน้า</p>  |

แหล่งที่มา: Leftwich, 2005, pp. 16-70

ปัจจุบันและขอความคุ้มครองจากพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงทำให้เกิดการแผ่อิทธิพลของสยามเข้ามาในบริเวณอีสาน (เดอะ อีสานเรคคอร์ด, 2559)

ท่ามกลางบทบาทของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสในลุ่มน้ำโขง การปฏิรูปการปกครองในปีพ.ศ. 2435 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ผนวกอีสานหรือที่กรุงเทพฯ เรียกว่า "หัวเมืองลาว" เข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย<sup>2</sup> โดยมีการส่งข้าหลวงใหญ่และข้าราชการมาทำงานในอีสานโดยเฉพาะในส่วนของงานเก็บภาษี เช่น ภาษีส่วยที่เก็บจากชายฉกรรจ์คนละ 4 บาท อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้เกิดกบฏผู้มีบุญกระจายอยู่ถึง 13 จังหวัดในอีสานในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2444-2445 อนึ่ง หลังจากการปราบปรามกบฏผู้มีบุญ รัฐไทยได้ขยายอำนาจเหนืออีสานใน 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ (ก) การจัดตั้งตำรวจอาชีพในส่วนภูมิภาค (ข) การสร้างระบบการศึกษาแบบกรุงเทพฯ สอนภาษาไทย และใช้ตัวเขียนแบบเดียวกันทั่วประเทศ และ (ค) การส่งเจ้านาย ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มาตรวจราชการในภาคอีสานบ่อยครั้งขึ้น (สุวิทย์ อีระศาควัต, 2565) ในเวลาเดียวกันเศรษฐกิจอีสานก็ได้ค่อยๆ ถูกบูรณาการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจชาติ โดยเป็นผลจากการขยายตัวของเศรษฐกิจการค้าหลังจากการที่สยามทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษในปีพ.ศ. 2398 (เดอะ อีสานเรคคอร์ด, 2559)

อย่างไรก็ตาม การผนวกอีสานเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยนั้นไม่ใช่กระบวนการที่สม่ำเสมอ สมชัย ภัทรธนานันท์ (2559) ตั้งข้อสังเกตว่า จวบจนกระทั่งถึงทศวรรษ 2510 ชนบทอีสานก็ยังไม่ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยอย่างทั่วถึง แม้จะมีการออกกฎหมายเพื่อจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดตั้งแต่ปีพ.ศ. 2440 และพ.ศ. 2442 การสร้างถนนไปสู่ชนบทในทศวรรษ 2500 รวมไปถึงการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจการค้า จากการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กลับพบว่า หมู่บ้านในภาคอีสานหลายแห่งในเวลานั้นยังอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างไกลจากการอำนาจที่ศูนย์กลางของรัฐไทย (ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น การบังคับเกณฑ์ทหารและการทำบัตรประชาชนซึ่งเกิดขึ้นอย่างล่าช้าล่วงเลยมาถึงทศวรรษ 2500 หรือการศึกษาในโรงเรียนที่เป็นไปอย่างกระต่อนกระแต่น) อีกทั้งหมู่บ้านจำนวนมากยังไม่ได้อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ขณะเดียวกันตลอดช่วงปลายทศวรรษ 2480 ถึงต้นทศวรรษ 2490 อีสานก็ได้กลายเป็นพื้นที่ปฏิบัติการของลาวอิสระต่อต้านญี่ปุ่นและฝรั่งเศส โดยขบวนการกู้ชาติลาวซึ่งปฏิบัติการอยู่ในเวลานั้น ได้เน้นย้ำถึงประเด็นความทุกข์ยากลำบากของประชาชน ความไม่เป็นธรรมในสังคม การขาดโอกาสในการศึกษาและการรักษาพยาบาล ประเด็น "การพัฒนา" เหล่านี้ได้กลายมาเป็นประเด็นสำคัญที่ ส.ส. อีสาน เคลื่อนไหววิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลที่มีต่อภูมิภาคในเวลาต่อมา (สมชัย ภัทรธนานันท์, 2559)

---

<sup>2</sup> การปฏิรูปการปกครองในปี 2435 ส่งผลให้อีสานถูกแบ่งออกเป็น 3 มณฑล ได้แก่ ลาวกาว (ต่อมาเปลี่ยนเป็นมณฑลอีสาน มีศูนย์กลางอยู่ที่อุบลราชธานี) ลาวพวน (ต่อมาเปลี่ยนเป็นมณฑลอุดร) และลาวกลาง (ต่อมาเปลี่ยนเป็นมณฑลนครราชสีมา) หลังจากนั้นได้มีการตั้งมณฑลร้อยเอ็ดขึ้นมาอีกแห่ง ในปีพ.ศ. 2465 และกรุงเทพฯ เติบโตภูมิภาคนี้โดยรวมว่า ภาคอีสาน (Beazeale, 1975 และ Kamala, 1997 อ้างถึงในสมชัย ภัทรธนานันท์, 2548, น. 101)

ในทศวรรษ 2500 ประเด็น "การด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ" ของภาคอีสานได้ส่งผลกระทบต่อการเมืองไทยอย่างสำคัญ ท่ามกลางการเติบโตของขบวนการ "กู่ชาติลาว" ในพื้นที่ภาคอีสาน รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มเห็นว่าการด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า "ปัญหาอีสาน" สามารถที่จะทำลายความมั่นคงของรัฐบาลและของประเทศได้ ในด้านหนึ่งจึงใช้กำลังกวาดล้างจับกุมผู้ที่รัฐตั้งข้อกล่าวหาว่าต้องการแยกอีสานไปรวมกับลาว การปราบปรามดำเนินไปอย่างรุนแรงต่อเนื่องท่ามกลางการที่ชาวบ้านทยอยเข้าร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (สมชัย ภัทรธรรณันท์, 2559)

ในอีกด้าน กล่าวได้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวกระตุ้นให้รัฐบาลไทยใช้การพัฒนาเศรษฐกิจชนบทเพื่อแย่งชิงมวลชน ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ผลักดันแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติโดยมีเป้าหมายในเชิงการเมืองเป็นหลัก กล่าวคือการสร้างความชอบธรรมและความมีเสถียรภาพในการปกครองให้กับรัฐบาลของตนซึ่งมาจากรัฐประหาร (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2548, น. 352-374) อภิชาติ สถิตนิรามัย (2556) ตั้งข้อสังเกตว่า ความพยายามของรัฐบาลไทยในเวลานั้นที่พยายามจะตัดตอนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีการจัดตั้งมวลชนขึ้นภายหลังปีพ.ศ. 2503 ออกไปจากตลาดการเมือง ทำให้รัฐไทยลดบทบาทในการเป็นรัฐกตขี (predatory state) ที่มุ่งแต่จะขูดรีดส่วนเกินทางเศรษฐกิจ และแปลงไปเป็นรัฐที่มุ่งพัฒนาประเทศให้ทันสมัยที่มุ่งใช้การพัฒนาประเทศเป็นเครื่องมือขยายการปกครองระบอบฟอซุนอุปถัมภ์ของรัฐบาล<sup>3</sup> (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ 2526 อ้างถึงใน ยูพาพิณ ภาระศรี, 2553, น. 38)

รูปแบบการเมืองแบบฟอซุนอุปถัมภ์ทำให้การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่แม้จะมีลักษณะที่เน้นบทบาทของเอกชนตามนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม แต่ก็มีกรรมกรรรมศูนย์อำนาจในการจัดการทางเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายอันดับแรกคือ การรวมศูนย์อำนาจทางเศรษฐกิจไว้ในตัวเมืองใหญ่ โดยมองว่า เมืองศูนย์กลางเหล่านี้จะกระจายความเจริญออกสู่เมืองรอบนอก อนึ่ง ในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รัฐบาลตั้งเป้าหมายจะจัดให้มีศูนย์กลางประมาณ 3-4 แห่ง (จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดศูนย์กลางแห่งแรก) โดยจัดให้มีสาธารณูปโภคและงานบำรุงส่งเสริมต่างๆให้ครบถ้วน รวมทั้งส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เหมาะสม (ยูพาพิณ ภาระศรี, 2533, น. 46-47)

การที่ภาคอีสานได้รับเลือกให้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาตามแผนพัฒนาแห่งชาติ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่นักการเมืองจากพรรคแนวสังคมนิยมจำนวนมากได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องในภาคอีสานจาก พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2518 (Turton, 1978, p. 131; สุทธชัย ยัมประเสริฐ, 2544, น. 101) อีกทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากภาคอีสานที่ได้รับการเลือกตั้งยังพยายามผลักดันมาตรการหรือกลไกในการแก้ไข ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของอีสาน ซึ่งขณะนั้นถือว่าผืนนี้เองเข้าสู่ระบบการผลิตการเกษตรเชิงพาณิชย์ได้อย่าง

<sup>3</sup> มีปรัชญาพื้นฐานได้แก่ การให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางการเมือง ความเรียบร้อย ความเป็นผู้นำในด้านการบริหารที่เข้มแข็งในการทำหน้าที่แทนเจตนาของประชาชน อีกทั้งยังแบ่งระเบียบทางสังคมการเมืองตามแนวนอนระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง และมีลักษณะเป็นการปกครองแบบบิดาปกครองบุตร โดยเปรียบเทียบกับประเทศเป็นครอบครัวใหญ่ และผู้นำเป็นบิดาที่รับผิดชอบความผาสุกของสมาชิกในครอบครัว (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2526, อ้างถึงใน ยูพาพิณ ภาระศรี, 2533, น. 38)

ซึ่งเข้าส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในภาคอีสานต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนในภาคกลางถึง 3 เท่า (คายนธ์, 2552, น. 99) ทั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีสานที่ได้รับการเลือกตั้งในปลายพ.ศ. 2500 และอยู่ในซีกของฝ่ายรัฐบาล ได้ยื่นข้อเรียกร้อง 4 ด้านในเดือนเมษายน พ.ศ. 2501 เพื่อผลักดันให้มีโครงการเพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของชาวอีสาน ข้อเรียกร้องดังกล่าวประกอบไปด้วย การสนับสนุนให้รัฐบาลเริ่มต้นโครงการเร่งด่วนระยะสั้น เพื่อปรับปรุงสภาพภาคอีสาน การเสนอแนวคิดให้รัฐบาลทำโครงการพัฒนาระยะยาวโดยอาศัยเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ ในลักษณะเดียวกันกับที่ดำเนินโครงการขนาดใหญ่ในภาคกลางและภาคใต้ (เช่น โครงการเขื่อนผลิตไฟฟ้ายันฮี ที่จังหวัดตาก) การกระตุ้นให้รัฐบาลส่งเสริมอุตสาหกรรมหนักในภาคอีสานที่มีข้อได้เปรียบในแง่วัตถุดิบ และการเสนอให้รัฐบาลเพิ่มงบประมาณด้านการศึกษาในภาคอีสาน (คายนธ์, 2552, น. 120)

## 2.2 แผนพัฒนาและอีสาน กรณีศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2504-2524

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่มีการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญคือ การยกระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล ยกระดับมูลค่าผลิตผลทางการเกษตร จัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานรวมทั้งสาธารณูปการ (เช่น การก่อสร้างทางหลวงแผ่นดินใหม่และปรับปรุงถนนที่มีอยู่ให้ได้มาตรฐาน รวมทั้งการเพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้า การสร้างเขื่อน) รวมถึงการพัฒนาโดยใช้โครงการเป็นตัวนำ (project-oriented approach) รัฐบาลได้กำหนดแผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี (พ.ศ.2505-2509) โดยมีวัตถุประสงค์ 6 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงแหล่งเก็บกักน้ำและจัดหาแหล่งน้ำ การปรับปรุงการคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสาร การช่วยเหลือชาวบ้านในการเพิ่มผลผลิตและการตลาด การจัดหาพลังงานเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมในระดับภูมิภาค และเพื่อการไฟฟ้าชนบท การสนับสนุนอุตสาหกรรมและการพาณิชย์ของเอกชนในภาคอีสาน และการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน การจัดการศึกษา และสาธารณสุขในท้องถิ่น โดยรัฐบาลให้เหตุผลสนับสนุนการพัฒนาตามเป้าหมายดังกล่าวว่าเกี่ยวข้องกับการที่ภาคอีสานเป็นส่วนหนึ่งที่ “มีอาจแบ่งแยกออกไปจากราชอาณาจักรไทย” (Keyes, 2014, pp. 103-105)

แผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปีนี้ตั้งงบประมาณทั้งหมด 6,716.8 ล้านบาท โดยในจำนวนนี้ร้อยละ 70 เป็นเงินช่วยเหลือและเงินกู้จากต่างประเทศ (ยุพาพิน ภาระศรี, 2533, น. 43) เช่น เงินช่วยเหลือผ่านองค์การความช่วยเหลือด้านการพัฒนาระหว่างประเทศอย่างองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐ (USAID) วงเงิน 300,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ (คายนธ์, 2552, น. 136) ทั้งนี้ เมื่อรวมงบประมาณทั้งในส่วนของงบประมาณแผ่นดินและงบเงินกู้และเงินช่วยเหลือจากภายนอก พบว่า สาขาการคมนาคมได้รับงบประมาณเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 50.32 ทั้งทางอันดับสองคือ สาขาการเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับงบประมาณเพียงร้อยละ 21.16 อีกทั้งงบประมาณยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเมืองหรือตัวจังหวัดหลักๆ เช่น ขอนแก่นและสกลนคร ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาแบบไม่สมดุล ซึ่งใช้กันอยู่ในประเทศไทยในขณะนั้น (ยุพาพิน ภาระศรี, 2533, น. 48-49, 51)

ผลอันเป็นรูปธรรมของแผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี อาทิ การก่อสร้างทางหลวงสายใหม่ 4 สาย และบูรณะทางหลวงแผ่นดินสายประธาน 6 สาย หรือการเกิดขึ้นของโครงการสาขาเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในหลายด้าน เช่น โครงการชลประทานทั้งเขื่อนและอ่างเก็บน้ำไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทำการเกษตรในภาคอีสาน ขณะที่โครงการคันคว่ำและส่งเสริมพืชไร่ไม่ได้ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรในอีสานมากเท่าไรนัก แต่กลับเพิ่มบทบาทของข้าราชการฝ่ายปกครองในพื้นที่ภาคอีสานมากขึ้น ในส่วนของโครงการสินเชื่อก็ยังมีเป้าหมายคลุมเครือ การจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เองก็มาเสร็จสิ้นลงในช่วงกลางปีสุดท้ายของแผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี (ยุพาพิณ ภาระศรี, 2533, น. 58-59) นอกจากโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนหนึ่งดำเนินการผ่านกรมการพัฒนาชุมชนที่ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2503 รัฐบาลยังได้นำเสนอโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของภาคอีสานอย่างเร่งด่วน โดยจัดตั้งหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (Mobile Development Units: MDU) โดยอาศัยความร่วมมือจากทหาร ซึ่งทำงานร่วมกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ทั้งนี้ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ประกอบด้วยทหาร แพทย์ และเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งทำหน้าที่รักษาพยาบาลและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ (กายส์, 2552, น. 138) หน่วยงานนี้มีประจำการอยู่ในเขต “พื้นที่สีแดง” ที่แนวคิดแบบคอมมิวนิสต์แพร่ไปถึง

การพัฒนาในภาคอีสานที่รัฐไทยดำเนินการควบคู่กับยุทธศาสตร์การต่อต้านคอมมิวนิสต์ ดำเนินไปพร้อมๆ กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 4<sup>4</sup> ดังจะเห็นได้ว่า ในช่วงท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) นั้น ภาคอีสานได้รับผลกระทบจากนโยบายสินเชื่อซึ่งรัฐกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ผันสินเชื่อร้อยละ 5 ให้กับภาคการเกษตร (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 103) และนโยบายส่งเสริมบริษัทธุรกิจการเกษตรของรัฐบาล (พ.ศ.2519) โดยกิจการแรกที่สนองนโยบายส่งเสริมบริษัทธุรกิจการเกษตรคือ ธุรกิจผลิตมันสำปะหลังอัดเม็ด โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง อาหารสัตว์จากข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ น้ำมันถั่วเหลืองและถั่วเหลืองอัดแผ่น และโรงงานผลิตน้ำตาลจากอ้อย (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 102)

นอกจากนโยบายทั้งสองประการข้างต้น ในช่วงท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 รัฐบาลของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังดำเนินนโยบายพัฒนาชนบทเพื่อแก้ปัญหาการโยกย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองอันเนื่องมาจากภาวะภัยแล้งที่ดำเนินต่อเนื่องมาหลายปีประกอบกับราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ (มติชนออนไลน์, 2557) โดยเน้นการสร้างโอกาสด้านรายได้ให้กับคนชนบท โดยที่รัฐบาลนำเงินจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นใช้จ่ายตามโครงการที่กำหนดขึ้นเองโดยมีสภาตำบลซึ่งเป็นผู้ประสานงานจ้างชาวบ้านให้มาลงแรงสร้างถนน หรือขุดลอกคูคลอง หรือทำสะพาน เป็นต้น ภายใต้เงื่อนไขว่าจะไม่มีการจ้างบริษัทรับเหมาแต่อย่างใด การดำเนินการตามโครงการดังกล่าวเป็นที่รู้จักในนามของโครงการเงินผัน

<sup>4</sup> แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) มีการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและกระจายผลการพัฒนา โดยร้อยละ 75-80 ของงบพัฒนาเป็นการลงทุนในภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552, น. 6) รวมทั้งเริ่มให้ความสนใจในการให้บริการด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุข (อดิสรพีพัฒน์ และคณะ, 2531, น. 10)

แม้ว่าจะมีการประกาศเป้าหมายส่งเสริมการกระจายรายได้ลงสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) แต่กลับปรากฏว่า เมื่อสิ้นสุดแผนฉบับดังกล่าว กลับยังมีประชากรกว่า 10 ล้านคน ที่อยู่ในภาวะความยากจนโดยเฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2524 อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2531, น. 12) ทั้งนี้ แม้ว่าจำนวนคนยากจนในภาคอีสานจะลดจำนวนลงจากร้อยละ 45 ของประชากรอีสานทั้งหมด (ในปีพ.ศ. 2518-2519) เหลือเพียงร้อยละ 36 ของประชากรอีสานทั้งหมด (ในปีพ.ศ. 2524) แต่สัดส่วนของคนยากจนในอีสานก็ยังมีถึงเกือบครึ่งหนึ่งของคนยากจนทั้งหมดของประเทศ อีกทั้งเมื่อราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำลงในทศวรรษ 2520 สัดส่วนของคนยากจนในอีสานก็ได้กลับเพิ่มขึ้นมาเป็นร้อยละ 48 ในพ.ศ. 2528-2529 (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 105-106, 110)

อนึ่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ถือเป็นแผนพัฒนาแห่งชาติฉบับแรกที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการป่าไม้และที่ดินในภาคอีสาน เนื่องจากเริ่มให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ (อคิน รพีพัฒน์ และคณะ, 2531, น. 11) สาเหตุสำคัญที่ทำให้การอนุรักษ์กลายเป็นประเด็นระดับชาติในเวลานั้นคือ การลดลงอย่างฮวบฮาบของพื้นที่ป่าไม้ของไทยจาก พ.ศ. 2504 ถึง พ.ศ. 2519 47.4 ล้านไร่ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 107) ซึ่งเป็นผลจากการที่ในทศวรรษ 2510 รัฐบาลณรงค์ปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยโดยใช้ยุทธศาสตร์สร้างหมู่บ้านขึ้นในเขตป่าเพื่อเป็นพื้นที่กันชน อีกทั้งยังให้สัมปทานแก่เอกชนให้ตัดไม้ได้เป็นเวลา 30 ปีเป็นครั้งแรก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 105-106, 109)

### 2.3 ผลกระทบจากการพัฒนาและการปรับตัวของครัวเรือนอีสาน กรณีศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2504-2524

ในงานเขียนส่วนที่ว่าด้วยอีสานในยุคสงครามเย็น (1960s –1980s) พัฒนา กิติอาษา (2555) ชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีพ (livelihoods) ของครัวเรือนอีสานท่ามกลางพัฒนาการของระบบทุนนิยมว่าเป็นไปอย่างเชื่องช้า (พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 121) โดยครัวเรือนจำนวนมากยังต้องพึ่งพาการทำนาและเกษตรกรรมแบบอาศัยน้ำฝน แม้ว่ารัฐจะเร่ง “ปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำและจัดหาแหล่งน้ำ” ดังที่ประกาศไว้ในแผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี (คายนธ์ 2552, น. 135) นักวิชาการสายวัฒนธรรมชุมชนอย่างฉัตรทิพย์ นาถสุภา อธิบายสภาพดังกล่าวนี้ว่า เป็นผลจากการที่หมู่บ้านมีมรดกตกทอดในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพและจริยธรรมเพื่อความอยู่รอดร่วมกันในภาวะต่างๆ จนกลายเป็นจุดแข็งที่ทำให้ระบบทุนนิยมไม่สามารถเข้าไปเปลี่ยนวิถีการผลิตหรือรากฐานวิถีคิดแบบปัจเจกชนลงในหมู่บ้านได้อย่างจริงจัง อีกทั้งสิ่งเหล่านี้ อาจกลายเป็นเครื่องมือของหมู่บ้านในการ “ต่อต้านหรือถ่วงดุลอำนาจรัฐ และต่อรองกับเศรษฐกิจแบบทุนนิยม” ได้ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพีไล เลิศวิชา, 2538 และ Chatthip Nartsupha, 1991 อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 122)

แม้ว่าทุนนิยมเกษตรกรรมจะเจริญเติบโตอย่างเชื่องช้าในภาคอีสานในช่วงต้นๆ แต่ระบบเศรษฐกิจของอีสานในขณะนั้นก็ได้ผูกอยู่กับเศรษฐกิจแบบยังชีพและจริยธรรมเพื่อความอยู่รอดเสียทั้งหมด ในทางกลับกัน เป็นที่น่าสังเกตว่า การขยายตัวของ การปลูกพืชพาณิชย์ในภาคอีสานโดยเฉพาะพืชไร่ 5 ชนิด ได้แก่ ฝ้าย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน เป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2503-2518

ฝ้ายถือเป็นพืชเศรษฐกิจตัวแรกของภาคอีสาน จากผลการศึกษาของ สุวิทย์ ธีรศาสด (2546) พบว่าเกษตรกรในจังหวัดเลยเริ่มปลูกฝ้ายครั้งแรกราวๆปีพ.ศ. 2478 อย่างไรก็ตาม พื้นที่การปลูกฝ้ายได้ลดลงเรื่อยๆ หลังปีเพาะปลูก 2515/2516 โดยเป็นผลจากราคารับซื้อที่ไม่แน่นอน และต้นทุนการใช้จ่ายปราบศัตรูพืชในการปลูกฝ้าย สำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เริ่มมีการปลูกครั้งแรกที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาราวๆปีพ.ศ. 2496 โดยเป็นที่นิยมในหมู่เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ อุดรธานี เลย และจังหวัดในพื้นที่ติดชายแดนไทย-กัมพูชา (สุวิทย์ ธีรศาสด, 2546, น. 275-6)

ส่วนปอแก้วนั้น มีหลักฐานว่าเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคามเริ่มนำมาปลูกในราวๆปีพ.ศ. 2481-2482 เพื่อป้อนโรงงานทอกระสอบของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม เนื้อที่ปลูกปอแก้วได้ลดลงเรื่อยๆ หลังปีเพาะปลูก 2509/2510 เนื่องจากราคาที่ต่ำมากในบางปี ประกอบกับกระบวนการผลิตยุ่งยาก การขาดแคลนเนื้อที่ปลูกข้าว อีกทั้งมีพืชตัวใหม่ที่ปลูกง่ายกว่าและดูแลง่ายกว่าเข้ามาอยู่ในความสนใจของเกษตรกร เช่น มันสำปะหลัง (สุวิทย์ ธีรศาสด, 2546, น. 276-8) ทั้งนี้ มันสำปะหลังถือว่าเป็นพืชที่ยังครองพื้นที่เพาะปลูกอยู่ค่อนข้างมากจนถึงปัจจุบัน โดยแรกสุดเกษตรกรนำมันสำปะหลังมาปลูกในจังหวัดขอนแก่นในปีพ.ศ. 2495 และเริ่มมีการปลูกมันสำปะหลังในเชิงพาณิชย์อย่างจริงจังในปีเพาะปลูก 2515/2516 ขณะที่การผลิตอ้อยโรงงาน ซึ่งเข้ามาในภาคอีสานพร้อมๆกับการตั้งโรงงานน้ำตาลที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานีในปีพ.ศ. 2480 นั้น ขยายตัวขึ้นเรื่อยๆตามจำนวนโรงงานน้ำตาลที่เพิ่มขึ้น (สุวิทย์ ธีรศาสด, 2546, น. 280, 282)

นอกจากการขยายตัวของ การปลูกพืชพาณิชย์ในพื้นที่ศึกษาหลายส่วนในภูมิภาคแล้ว คราวเรือนในภาคอีสานยังเป็นแหล่งส่งออกแรงงานตามฤดูกาล โดยเฉพาะผู้ชายวัยแรงงานที่เข้าไปทำงานในกรุงเทพฯ เขตเมืองต่างๆในภาคกลาง และเขตเกษตรกรรมก้าวหน้าในภาคตะวันออกเฉียงและภาคใต้ โดยคนเหล่านี้มักมีความตื่นตัวในการรับรู้ข่าวสารการเมืองมากกว่าชาวบ้านทั่วไป (Textor, 1961, อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 120)

นอกจากนี้ การที่รัฐส่งเสริมผู้ประกอบการธุรกิจการเกษตรรายใหญ่ แต่ปฏิเสธที่จะให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ชาวบ้านเข้าไปจับจองและไม่ได้สนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าถึงระบบเครดิตเพื่อให้มีแหล่งเงินทุนเป็นอิสระจากพ่อค้าทำให้เกิดกลุ่มชนชั้นนำของสังคมชาวไร่บนเขตที่ราบสูง ท่ามกลางความเฟื่องฟูของเศรษฐกิจสินค้าเกษตรในอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษ 2510 รวมทั้งการส่งออกแรงงานทั้งชั่วคราวและถาวร กระทั่งรายได้จากการรับจ้างหรือทำการผลิตนอกภาคการเกษตรมีจำนวนคิดเป็นร้อยละ 48 ในปลายทศวรรษ 2510 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 69 ในทศวรรษ 2520



กลุ่มชาวไร่ที่บุกเบิกพื้นที่ทำกินในระยะต้นๆของการส่งเสริมการปลูกพืชพาณิชย์ จนสามารถหาประโยชน์จากระบบการค้าที่ขยายตัว และข้าราชการในท้องถิ่นได้กลายมาเป็นกลุ่มชนชั้นนำในชนบทอีสานในสมัยนั้น โดยหลายคนในจำนวนนี้ได้ใช้อิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ทำให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินจากทางการ ส่งผลให้สามารถตั้งตัวควบคุมการขนส่งพืชผลจากชาวไร่เพื่อไปขายให้กับผู้ส่งออกหรือขายให้กับธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ บางคนหาทุนรอนมาซื้อปัจจัยการผลิต เช่น แตรรถเคอร์ รถกระบะ ไซโลเก็บพืชผล หรือตั้งโรงงานแปรรูปสินค้า โดยผ่านการสะสมทุนจากส่วนเกินของชาวบ้าน เช่น กดค่าจ้างแรงงาน กดราคาพืชผล ขายของแพงให้ชาวไร่ และหาประโยชน์จากค่าเช่าและดอกเบี้ย ส่วนเจ้าหน้าที่ เช่น กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งทุน และเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ตรวจตราเรื่องที่ดินและเก็บภาษีที่ดินอยู่แล้ว ก็สามารถใช้ประโยชน์จากระบบการค้าที่ขยายตัวนี้ได้เช่นกัน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ยังได้ประโยชน์จากการเป็นตัวกลางในโครงการใหม่ๆของรัฐ อาทิ เป็นผู้แจกของเช่นผ้าห่มหรือยารักษาโรคที่ทางการส่งมาให้ชาวบ้าน ทำให้พวกเขาสามารถสร้างบารมีส่วนตัวขึ้นมาได้ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, 2540, น. 112-115)

ทั้งนี้ พัฒนา กิติอาษา (2555) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาการพัฒนาในอีสานในระหว่างหลังสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงกลางทศวรรษที่ 2520 ไว้ว่า เมื่อนำปัจจัยพลวัตของการเมืองและเศรษฐกิจนานาชาติในยุคสงครามเย็นมาประกอบการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่า สงครามเย็นได้ผลิตสร้างความหมายใหม่และอัตลักษณ์ใหม่ให้กับดินแดนและกลุ่มประชากรที่ประกอบกันขึ้นเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 115) ในประการหลักๆ ได้แก่

(ก) นโยบายการพัฒนาประเทศอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลทางการเมืองและการทหารของสหรัฐอเมริกา ได้ผลิตสร้างความหมายของ “อีสาน” ในฐานะที่เป็น “ปัญหา” ด้านความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังที่คำว่า “ปัญหาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ปรากฏอยู่ในนโยบายและแผนพัฒนาของไทยในช่วงเวลานั้น (Keyes, 1967 อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 84) การกำหนดนิยามดังกล่าว เป็นปฏิกิริยาต่อมุมมองของรัฐบาลกลางที่กรุงเทพฯ ซึ่งเชื่อว่า “ดินแดนในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ถูกคุกคามจากการแทรกแซงของฝ่ายที่ถือว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล” (สุเทพ สุนทรภัสส์ 2548, อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 85)

(ข) การผลิตซ้ำหรือตอกย้ำภาพลักษณ์ความด้อยพัฒนาของอีสาน ร่องรอยของความแตกต่างระหว่างภาพลักษณ์ที่คนกรุงเทพฯมองอีสานกับสภาพความเป็นจริงในช่วงเริ่มต้นแผนพัฒนาภูมิภาคอีสาน 5 ปี ปรากฏให้เห็นในงานของ ฟรานซิส คริปส์ ซึ่งเปรียบเทียบคำบอกเล่าที่เขาได้ยินว่าอีสานมี “อันตรายจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ไทจนจะแห้งแล้ง ไทจะต้องกินข้าวเหนียวกลืนแทบไม่ลง...” กับสิ่งที่เขาพบเห็นด้วยตาเมื่อครั้งไปประจำโรงเรียนฝึกหัดครูมหาสารคามที่ “ชาวเมืองที่แท้จริง เห็นจะได้แก่พ่อค้าแม่ค้า ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ในถิ่นห้องแถวธุรกิจนั่นเอง ส่วนคนอื่นๆรวมทั้งข้าราชการด้วย ส่วนมากอยู่กันตามบ้านเรือนยกเสาสูงแบบชนบทในท่ามกลางหมุ่ไม้ ซึ่งแตกดอกออกผลให้ได้เก็บกินตามฤดูกาล” (คริปส์, 2541 อ้างถึงใน พัฒนา กิติอาษา, 2555, น. 86)

(ค) การทำให้คนอีสาน “เป็นอื่น” กล่าวคือ ถูกมองว่าเป็นผู้ที่ทุกข์ยากลำเค็ญอยู่กับความยากจน ด้อยโอกาสทางการศึกษา และไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ สาธารณูปโภค และบริการอื่นๆจากหน่วยงานของรัฐ ผู้หญิงอีสานถูกกีดกันในภาพลักษณ์ของเมียเช่าและหญิงขายบริการทางเพศตามฐานที่พำนักต่างๆของอเมริกัน ในนครราชสีมา อุตรธานี นครพนม และอุบลราชธานี ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านและชุมชนก็ต้องเปิดตัวเองเพื่อรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐบาลไทยซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา (พัฒนา กิตติอาษา, 2555, น. 118)

(ง) อาจกล่าวได้ว่า ภายใต้กระบวนการพัฒนา ภูมิภาคอีสานได้ตกอยู่ในกระบวนการผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐชาติไทย โดยอยู่ในฐานะที่แตกต่าง สูญเสีย และไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ หากยึดมโนทัศน์ที่สุเทพ สุนทรเสถียร (2548) อ้างถึงงานของ Hechter (1975) และ Brown (1994) คือมโนทัศน์ “ลัทธิอาณานิคมภายใน” (internal colonialism) จะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนาในยุคสงครามเย็นช่วงต้นสืบทอดการหลอมรวมดินแดนต่างๆในรัฐไทยซึ่งเริ่มต้นขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยในท่ามกลางความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจซึ่งขยายวงกว้างในยุคสงครามเย็น ชาวอีสานได้พัฒนาสำนึกทางชาติพันธุ์-ท้องถิ่นและอัตลักษณ์ความเป็นอีสาน อีกทั้งได้เรียกร้องให้มีการพัฒนาภูมิภาคผ่านการแสวงหาแนวร่วมจากประชาชนและผ่านการเมืองในระบบเลือกตั้ง (พัฒนา กิตติอาษา, 2555, น. 122)

#### 2.4 การพัฒนาอีสานในช่วงท้ายของยุคสงครามเย็น (พ.ศ. 2525-2529)

หากกำหนดให้การล่มสลายของกำแพงเบอร์ลิน (ปี พ.ศ. 2532) เป็นจุดสิ้นสุดของโลกยุคสงครามเย็น ก็อาจกล่าวได้ว่า จุดตัดของการพัฒนาอีสานก่อนและยุคหลังสงครามเย็นคือรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ. 2531 – พ.ศ. 2534) เจ้าของสโลแกน “โนพร็อบเบลิสม์” และผู้ประกาศยุทธศาสตร์ “เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ในบรรยากาศที่การเมืองยุคเจ้าพ่อท้องถิ่นเตรียมผลิบาน กล่าวได้ว่า ก่อนหน้ารัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณนั้น การพัฒนาในอีสานเป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลหลังจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) อ่อนกำลังลงอย่างต่อเนื่องในปลายทศวรรษ 1970 ทั้งนี้ หลังคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ โดยใช้การเมืองนำการทหาร รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศนโยบาย “ทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท” ในพ.ศ. 2524 และปรับกลยุทธ์การพัฒนาชนบทโดยกำหนดแนวทาง “การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง” บรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525-2529) แนวทางดังกล่าวเอื้อให้รัฐบาลสามารถจัดสรรงบประมาณ กำลังคน และการบริหารจัดการ ลงสู่พื้นที่ชนบทในเขต “ยุทธพัฒนา” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้อุดมการณ์ “แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” โดยกองทัพได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านจัดตั้งที่ดำเนินโครงการของหน่วยงานภาครัฐอยู่ก่อนแล้ว เช่น โครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) โครงการศูนย์สาธิตการตลาด โครงการศาลาประชาธิปไตย เป็นต้น (ชนิดา ชิตบัณขิตย์, 2547, น. 228-234)

แนวทาง “การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคง” ผนวกเอาเป้าหมาย 4 ประการเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ การส่งเสริมความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การพัฒนาแบบล่างขึ้นบน การพัฒนาให้คนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และการให้ความสำคัญแก่พื้นที่ที่มีความยากจนหนาแน่นก่อนพื้นที่อื่นๆ ทั้งนี้ ยังได้เน้นการออกแบบแผนพัฒนาระดับต่างๆ โดยจุดสำคัญคือแผนพัฒนาจังหวัด (โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ 2524, อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์และคณะ, 2531, น. 9) จากความร่วมมือของหน่วยราชการต่างๆ โดยเฉพาะ 4 กระทรวงหลัก (ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข) อนึ่ง ในการจัดสรรทรัพยากรในแต่ละปีที่เรียกว่า “กรอบนโยบายประจำปี” นั้น คณะกรรมการหมู่บ้านและสภาตำบลเลือกเสนอโครงการภายใต้กรอบนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ แล้วเสนอโครงการในรูปแผนพัฒนาตำบลไปให้คณะกรรมการพัฒนาอำเภอพิจารณาถ่วงน้ำหนักไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน แล้วจึงเสนอมายังคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดเพื่อพิจารณาก่อนการจัดทำเป็นแผนพัฒนาจังหวัดประจำปี (ศักดิ์เจริญ ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม 2527, อ้างถึงใน อคิน รพีพัฒน์และคณะ, 2531, น. 9) การดำเนินการจัดทำแผนสอดคล้องกับระบบ กชช. ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ การผั่นกำลังของหน่วยงานต่างๆ ในลักษณะของการผสมผสานกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมเข้าด้วยกัน โดยยึด “แผนงาน” เป็นหลัก และมีการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท

ในจำนวนโครงการพัฒนาจำนวนมากในภาคอีสานระหว่างปี พ.ศ. 2525-2529 รวมถึง (ก) โครงการสร้างงานในชนบท (กชช.) ซึ่งพัฒนาแนวทางมาโครงการเงินผัน ของรัฐบาลม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากพรรคกิจสังคมในปีพ.ศ.2518 ทั้งนี้ โครงการกชช. มีเป้าหมายสำคัญในการสกัดกั้นการอพยพเข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร โดยการสร้างที่รัฐสร้างงานในชนบทผ่านโครงการต่างๆ เช่น โครงการประเภทแหล่งน้ำ โครงการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น ในเวลาต่อมา โครงการนี้ได้ถูกพัฒนามาสู่โครงการพัฒนาตำบล โดยเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสภาตำบลกับส่วนราชการต่างๆ ทั้งระดับอำเภอและจังหวัด (ข) โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการนำขบวนรถน้ำไปแจกจ่ายชาวบ้านในพื้นที่ภัยแล้งและโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การขุดลอกคูคลองหนองบึงที่ตื้นเขิน ขุดเจาะน้ำบาดาล และการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการฝนหลวงพิเศษ โครงการย่อยที่อยู่ภายใต้โครงการอีสานเขียวมีจำนวนมากมาย และมีหลายโครงการที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก เช่น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงวัวพันธุ์บราห์มันเพื่อส่งออก โดยเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการสนับสนุนจากธ.ส.ในรูปแบบของเงินกู้ แต่กลับพบว่า วัวไม่แข็งแรง ทำให้เกษตรกรเรียกร้องให้รัฐบาลรับคืนวัวเพื่อแลกกับการปลดหนี้ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินจากธ.ก.ส. มาเลี้ยงวัวในโครงการ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลไม่ตอบสนองต่อข้อเรียกร้องดังกล่าว เนื่องจากมองว่าปัญหาเกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรไม่ได้ดูแลวัวให้ดี และดังนั้น เกษตรกรจึงต้องใช้หนี้ธ.ก.ส.เองตามกระบวนการปกติ ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและเกษตรกรเกี่ยวกับ “วัวพลาสติก” นี้ กลายเป็นหนึ่งในประเด็นที่สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน (สยกย.อ.) ขับเคลื่อนในช่วงกลางทศวรรษ 2530 (Phatharathananunth, 2006, p. 90)

โครงการอีสานเขียวมีระยะเวลาดำเนินโครงการระหว่างปีพ.ศ. 2530-2533 โดยผู้ผลักดันคือพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งมีสายสัมพันธ์อันดีกับพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และเป็นหนึ่งในนายทหารที่ร่วมร่างนโยบาย 66/2523 เพื่อต่อต้านพคท. ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้กลายมาเป็นทิศทางของบทบาทด้านการพัฒนาชนบทของทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่ได้มีการระบุถึงบทบาทดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 56 ว่าด้วยขอบเขตและหน้าที่ของทหาร ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2521 (ชนิดา ชิตบัณทิตย์, 2547, น. 266-267) ในการสนับสนุน “บทบาทของทหารนักพัฒนา” พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวเป็นนัยว่า ปัญหาชนบทไทยเกิดขึ้นจากการที่นักธุรกิจในเมืองซึ่งมีอิทธิพลต่อการเมืองในระบบรัฐสภา (หรือกลุ่ม “เจ้าพ่อท้องถิ่น”) ขูดรีดชาวบ้านในท้องถิ่น ในขณะที่กองทัพสามารถช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ เนื่องจากกองทัพตระหนักในแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทมากกว่านักการเมืองและสามารถดำเนินการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า (Phongpaichit & Baker, 2000, pp. 45-46)<sup>5</sup>

#### 2.5 ผลกระทบจากการพัฒนาและการปรับตัวของครัวเรือนอีสาน (2525-2539)

โครงการพัฒนาต่างๆที่หลังไหลเข้ามาในภาคอีสานในทศวรรษ 1980 ต่อเนื่องมาถึงทศวรรษ 1990 ส่งผลให้ชาวบ้านในภาคอีสานเข้าถึงสาธารณูปโภคได้มากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น การเพิ่มขึ้นของแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคอันเป็นผลสืบเนื่องจากการที่รัฐสนับสนุนการขุดเจาะบ่อนบาดาล การปั่นโรงแรงขนาดใหญ่ การทำฝายกั้นน้ำ และโครงการชลประทานต่างๆในภาคอีสาน (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 182)

ในด้านการผลิตทางการเกษตร ชาวบ้านในภาคอีสานประสบปัญหาในการขยายพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอันเป็นผลจากการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะอย่างกว้างขวางในสองทศวรรษก่อนหน้า<sup>6</sup> ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้ครัวเรือนต่างๆพยายามที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและใช้วิธีอพยพออกไปทำงานนอกชุมชน อีกทั้งยังจัดสรรแรงงานในครัวเรือน (เช่น การแลกเปลี่ยนแรงงานในการผลิตในหมู่เครือญาติ หรือระหว่างเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน) เพื่อรับมือกับปัญหาค่าแรงที่สูงขึ้น และปัญหาจากการใช้พันธุ์ข้าวส่งเสริมซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ไวต่อแสง ทำให้ระยะเวลาเก็บเกี่ยวในแต่ละพื้นที่เป็นระยะเวลาเดียวกัน เหล่านี้ทำให้หลายหมู่บ้านยังต้องประสบปัญหาขาดแคลนแรงงาน แม้ว่าจะมีการขึ้นค่าจ้างรายวันให้เพื่อสร้างแรงจูงใจก็ตาม (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 185; Keyes, 2014, p. 142)

แม้ว่าจะประสบปัญหาหลายประการ แต่ปรากฏว่า ในทศวรรษ 1980 ชาวบ้านอีสานในหลายพื้นที่ เช่น ชาวบ้านที่อยู่อาศัยในเขตลุ่มน้ำซึ่งยังคงขยายการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ปอ มันสำปะหลัง และข้าวเจ้า รวมทั้งการเลี้ยงสุกรและวัวควาย ทิศทางการผลิตดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปในช่วงนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1990 ที่ชาวบ้าน

<sup>5</sup> อาจกล่าวได้ว่า โครงการอีสานเขียวได้กลายเป็นฐานสำคัญของการเติบโตของพรรคการเมืองในยุคหลังพฤษภาทมิฬในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์ (2539) ได้เสนอข้อมูลไว้ว่า การที่พลเอกชวลิตสามารถดึงงบประมาณราว 800 ล้านบาทมาใช้จ่ายในโครงการอีสานเขียว ได้ช่วยถักทอเครือข่ายทางการเมืองรองรับการก่อตั้งพรรคการเมืองใหญ่คือพรรคความหวังใหม่ในเวลาต่อมา (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์ 2539, อ้างถึงในชนิดา ชิตบัณทิตย์, 2547, น. 266)

เริ่มลดการปลูกข้าวเพื่อขายลง และหันมาปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ขณะที่ก็ขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกไปสู่การปลูกพืชอื่นๆและหาช่องทางการทำงานนอกภาคการเกษตรเช่นกัน (Keyes, 2014, p. 142) งานภายนอกภาคการเกษตรที่ว่านี้รวมไปถึงการไปทำงานในต่างประเทศ โดยเฉพาะในตะวันออกกลางซึ่งเริ่มศึกษาค้นนับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 ถึงต้นทศวรรษ 1980<sup>6</sup> แต่เมื่อถึงกลางทศวรรษ 1990 ได้หันได้กลายเป็นจุดหมายปลายทางของแรงงานอิสานจำนวนมาก ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า จากการสำรวจในปี 2525 แรงงานไทยกว่า 100,000 คนไปทำงานในประเทศตะวันออกกลาง แต่พอมาถึงปี 2538 กลับพบว่า แรงงานจำนวนราวๆ 180,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคอิสาน เข้าไปทำงานในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สิงคโปร์และญี่ปุ่น ในจำนวนนี้แรงงานถึง 2 ใน 3 ทำงานอยู่ในไต้หวัน (Supang & Germershausen, 2000 and Kusol, 2001 as cited in Keyes, 2014, p. 152)

การประกอบอาชีพที่หลากหลายส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนภาคอิสานเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากการสำรวจของริกซ์ และซาลามานกา (Rigg & Salamanca) ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดมหาสารคาม และการศึกษาของฟูนาฮาชิ (Funahashi) พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในต้นทศวรรษ 1980 อยู่ที่ราวๆ 50,000 บาทต่อปี (Keyes, 2014, p. 144) ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ของครัวเรือนนับตั้งแต่ทศวรรษดังกล่าวเป็นต้นมา คือการที่ผู้หญิงจำนวนมากในหมู่บ้านเริ่มแสวงหาอาชีพนอกหมู่บ้านเนื่องจากมีการะในการเลี้ยงดูบุตรน้อยลง อันเป็นผลมาจากนโยบายคุมกำเนิดประชากรซึ่งดำเนินมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 โดยเฉพาะการเผยแพร่แนวคิด “ชายก็ได้หญิงก็ดีมีแค่ 2” (Keyes, 2014, pp. 144-145) ผู้หญิงอิสานเหล่านี้บางส่วนอพยพเข้าไปทำงานในจังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพมหานคร และบางส่วนทำงานในโรงงานหรือบริษัทในพื้นที่ใกล้บ้านซึ่งส่วนหนึ่งเติบโตขึ้นมาจากโครงการทีเบิร์ด (T-BIRD) หรือโครงการ Thai Business Initiative in Rural Development ของสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ในทศวรรษ 1990 (Keyes, 2014, p. 150)

การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการผลิตของรัฐไม่ได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตของเกษตรกรเท่าที่ควร เนื่องจากชาวบ้านมองว่า การใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไม่ได้ช่วยในการแก้ไขปัญหาที่พวกเขา กำลังเผชิญ เช่น ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่แน่นอนและค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการที่เพิ่มมากขึ้น จากมุมมองดังกล่าว ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยจึงหันไปใช้เทคโนโลยีท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กและต้นทุนต่ำ โดยศึกษาจากประสบการณ์ของคนในชุมชนหรือออกนอกพื้นที่ไปเรียนรู้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักพัฒนาเอกชนที่เข้าไปในหมู่บ้านในทศวรรษ 1980 ได้กระตุ้นให้เกษตรกรเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จนเกิดเป็นการก่อตั้ง

---

<sup>6</sup> จำนวนแรงงานไทยในตะวันออกกลางเริ่มลดลงอย่างมีนัยสำคัญในกลางทศวรรษ 1980 หลังจากเกิดกรณี “เพชรซาอุ” และการฆาตกรรมพุดซาอุดีอาระเบียที่เข้ามาสืบสวนเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว และเมื่อถึงกลางทศวรรษ 1990 แรงงานไทยในตะวันออกกลางได้ลดลงจากจำนวนเรือนแสนเหลือเพียงราวๆ 20,000 คน โดยกว่าครึ่งทำงานอยู่ในประเทศอิสราเอล การลดลงดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องจากสงครามอ่าวเปอร์เซีย (Supang & Germershausen, 2000 as cited in Keyes, 2014, p. 152)

องค์กร เช่น สหกรณ์ร้านค้าหมู่บ้าน ธนาคารโค-กระบือ และธนาคารข้าว เป็นต้น (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 187)

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาในทศวรรษ 1980 และ 1990 กลับปรากฏว่า ชาวบ้านในภาคอีสานตกอยู่ในสภาพมีหนี้สินเพิ่มขึ้น หลายหมู่บ้านได้ใช้วิธีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งปัจจัยที่ทำให้บางหมู่บ้านสามารถดำเนินการรวมกลุ่มได้สำเร็จ มักเนื่องมาจากความสามารถของผู้นำ ทั้งผู้นำทางการคือผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำทางศาสนา (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 188) อย่างไรก็ตาม บทบาทในการพัฒนาของผู้นำเหล่านี้ได้ถูกท้าทายจากนักพัฒนาเอกชน ที่หลายคนมีบุคลิกโดดเด่นในด้านความเสียสละและมีความคล่องตัวในการทำงาน อย่างไรก็ตาม บทบาทของทั้งสองฝ่ายมีความแตกต่างกันอยู่มาก กล่าวคือนักพัฒนาเอกชนจะทำงานเฉพาะพื้นที่ และทำงานให้เห็นผลเป็นเรื่องๆไป ภายใต้ขอบเขตที่ชัดเจนโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมคิดแก้ไขปัญหาของชุมชนและกำหนดขอบเขตการทำงาน โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเน้นการกระจายแผนงานให้ครอบคลุมพื้นที่กว้าง ซึ่งทำให้การดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐตอบสนองต่อปัญหาของชุมชนได้น้อยกว่าการทำงานของนักพัฒนาเอกชน (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 194-195)

ลักษณะดังกล่าวทำให้เจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐในบางหมู่บ้านไม่พอใจการทำงานของนักพัฒนาเอกชน จนเกิดการแบ่งขั้วอำนาจในหมู่บ้านขึ้น (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 189) ทั้งนี้ พบว่า ความขัดแย้งระหว่างผู้นำในหมู่บ้าน ประสบการณ์การทำงานในพื้นที่ของนักพัฒนาเอกชน สภาวะธรรมชาติโดยเฉพาะฝนแล้งภาวะความยากจนของชาวบ้านกลุ่มเป้าหมาย และการอพยพแรงงานออกนอกพื้นที่ในขณะที่ยังมีการพัฒนา กำลังดำเนินอยู่ กลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆในหมู่บ้าน (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 195)

อนึ่ง การที่รัฐพยายามเร่งให้มีการแก้ไขปัญหา “ความยากจน” ในลักษณะ “องค์กรรวมของปัญหาชนบท” โดยระดมทรัพยากรจากหน่วยงานต่างๆลงสู่พื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาในหลายรูปแบบผ่านโครงการต่างๆ กลับมีโครงการบางส่วนที่ไม่สามารถสนองต่อปัญหาและความต้องการของพื้นที่ได้ เนื่องจากรัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรมและวิธีการปฏิบัติ ทั้งนี้ แม้ว่าในระยะเป็ยบชั้นตอนของโครงการ จะมีการระบุการเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชน เช่น สภาตำบล เข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมการพัฒนา แต่ในทางปฏิบัติแทบจะกล่าวได้ว่า องค์กรเหล่านั้นเป็นเพียงรูปแบบ แต่ไม่ได้พัฒนาเป็นกลไกที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาในชุมชนได้ (มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ, 2533, น. 192)

## เอกสารอ้างอิง

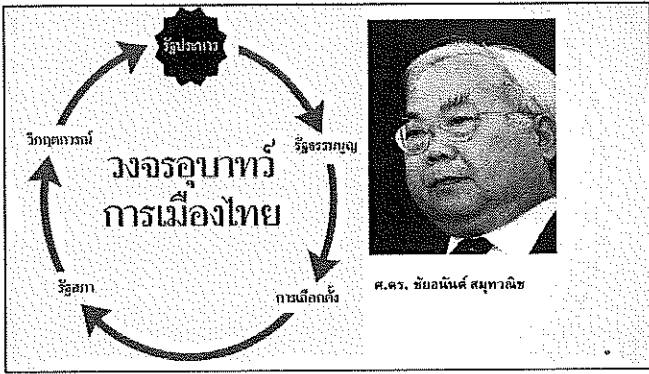
- กนกวรรณ มะโนรัมย์. (ม.ป.ป.). *ชลประทานอีสาน: อัตลักษณ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการเมืองเรื่องของน้ำ*.  
<https://kyotoreview.org/issue-30/irrigating-isan-northeastern-identities-and-the-politics-of-water-th/>
- คายนส์, ชาร์ลส์. (2552). *Isan : regionalism in Northeastern Thailand* [แนวคิดท้องถิ่นภาคอีสานนิยมในประเทศไทย]. ศูนย์วิจัยสังคมอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชนิตา ชิตบัณฑิตย์. (2547). *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดชรัต สุขกำเนิด. (2564, 18 ตุลาคม). 'อีสานสองเท่า' เพิ่มรายได้เท่าตัว - ลดความเหลื่อมล้ำ.  
<https://www.moveforwardparty.org/article/8410/>
- เดอะ อีสานเรคคอร์ด. (2559). สัมภาษณ์: รศ.ดร. บัณฑิต พรหมพิง ว่าด้วยกระบวนการผนวกรวมอีสานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย. *เดอะ อีสานเรคคอร์ด*. <https://theisaanrecord.co/2016/01/04/สัมภาษณ์-รศ-ดร-บัณฑิต-พ/>
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2548). *การเมืองไทยในระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2553). ความเหลื่อมล้ำ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 27, 14.
- ประชาไท. (2558, 13 พฤศจิกายน). *คุยกับสมชัย ภัทรธรรณานันท์: เข้าใจ 'อีสาน' จากประวัติศาสตร์กบฏผีบุญถึงเสื้อแดง*. *ประชาไท*. <https://prachatai.com/journal/2015/11/62419>
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และเบเคอร์, คริส. (2540). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พัฒนา กิติอาษา. (2555). *สุวิถีสานใหม่*. ใน อภิชาติ จันทรแสง (บ.ก.), *ประวัติศาสตร์นอกขอบ* (น. 74-171). อินทนิล.
- มงคล ด้านธานินทร์ และคณะ. (2533). *ประสบการณ์และผลกระทบของการพัฒนาชุมชน และศักยภาพชุมชนในภาคอีสาน*. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่นและสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- มติชนออนไลน์. (2557, 3 ตุลาคม). "เงินผัน" "เงินช่วย" "ประชานิยม" ที่ต่างกัน. *มติชนออนไลน์*  
[http://www.matichon.co.th/news\\_detail.php?newsid=1412303814](http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1412303814)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2558). *โครงการศึกษาภาวะหนี้สินเกษตรกรและแนวทางการปรับปรุงศักยภาพการดำเนินงานกองทุนในกำกับดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์*.  
<https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2019/05/ภาวะหนี้สินเกษตรกรFinal-Report.pdf>

- ยุพาพิน ภาระศรี. (2533). *การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคอีสาน พ.ศ. 2505-2515*.  
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชัย ภัทรธนานันท์. (2548). อีสานกับรัฐไทย: การครอบงำ ความขัดแย้ง และการต่อต้าน. *วารสารมนุษยศาสตร์  
และสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)*, 24(2), 99-122.
- สมชัย ภัทรธนานันท์. (2559). ทฤษฎีการลุกฮือของชาวนากับการวิเคราะห์การต่อสู้ของชาวนาอีสาน. *วารสารศิลป  
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(1), 75-107.
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2554). *ความเหลื่อมล้ำฉบับพกพา*. สำนักงานปฏิรูป(สปร.).
- สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ. (2544). *ประวัติศาสตร์พรรคการเมืองแนวทางสังคมนิยม : ประชาชนต้องเป็นใหญ่ใน  
แผ่นดิน*. สถาบันพัฒนาสังคม.
- สุวิทย์ ธีรศาศวัต. (2546). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน 2488-2544*. สร้างสรรค์.
- สุวิทย์ ธีรศาศวัต. (2565, 8 เมษายน). กบฏผู้มีบุญอีสาน ผู้นำตั้งตนเป็นผู้วิเศษ-พระศรีอริยเมตไตรย สู่จดหมาย  
ลูกโซ่ยุคแรกในไทย. *ศิลปวัฒนธรรม*. [https://www.silpa-mag.com/history/article\\_8986](https://www.silpa-mag.com/history/article_8986)
- อคิน รพีพัฒน์ และคณะ. (2531). *การประเมินผลกระทบระดับพื้นที่ในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*.  
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2556). *รัฐไทยกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ : จากกำเนิดทุนนิยมนายธนาคารถึงวิกฤตเศรษฐกิจ  
2540*. ฟาเดียวกัน.
- Goldsworthy, D. (1988). Thinking politically about development. *Development and Change*,  
19(3), 505-530.
- Kerkvliet, B. J. (2009). Everyday politics in peasant society (and ours). *The Journal of Peasant  
Studies*, 36(1), 227-243.
- Keyes, C. (2014). *Finding their voice: northeastern villagers and the Thai state*. Silkworm Books.
- Leftwich, A. (2005). *States of development: on the primacy of politics in development*. Polity  
Press.
- Phatharathananunth, S. (2006). *Civil society and democratization: social movements in  
northeast Thailand*. NIAS Press.
- Phongpaichit, P. & Baker, C. J. (2000). Chao sua, chao pho, chao thi : lords of Thailand's  
transition. In R. T. McVey (Ed.), *Money and power in provincial Thailand* (pp. 30-52).  
Nordic Institute of Asian Studies.



Turton, A. (1978). The current situation in the Thai countryside. In A. Turton, J. Fact, & M. Caldwell (Eds.), *Thailand: root of conflict* (pp. 104-142). Spokesman.





### การรัฐประหารโดย "รสช." 2534

- คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ หรือ รสช. (National Peace Keeping Council - NPKC)
- รัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกราชภวัตรหลวง เป็นรัฐบาล "บุฟเฟต์ คามินเนต" ไร้รอยติดปกติ

### รัฐประหารในประเทศไทยกี่หนแล้วมีครั้ง?

| ปี        | ผู้นำ                | ผล   |
|-----------|----------------------|--|
| พ.ศ. 2475 | พ.ท. ปรีดี พนมยงค์   | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                       |
| พ.ศ. 2490 | พ.ท. ปรีดี พนมยงค์   | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2495 | พ.ท. ปรีดี พนมยงค์   | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |
| พ.ศ. 2501 | พ.ท. ปรีดี พนมยงค์   | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2502 | พ.ท. ปรีดี พนมยงค์   | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |
| พ.ศ. 2514 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2515 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |
| พ.ศ. 2516 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2517 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |
| พ.ศ. 2521 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2522 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |
| พ.ศ. 2533 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นระบอบเผด็จการ |
| พ.ศ. 2534 | พ.ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ | เปลี่ยนระบอบการปกครองจากเผด็จการเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ                                  |

### หลังรัฐประหาร 2534

- แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่มีภาพลักษณ์ดี
- นายอานันท์ ปันยารชุน -> ผู้ดีรัตนโกสินทร์
- มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง
- มีพรรคการเมือง "นมมินิ" รสช. คือ พรรคสามัคคีธรรม มี เปรงดี วงศ์วรมณ เป็นหัวหน้าพรรค
- สุจินดา คราประยูร : เสียสัตย์เพื่อชาติ รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 7 เมษายน 2535

เดือนจ้ง 22 สิงหาคม 2535

| ชื่อพรรค        | หัวหน้าพรรค            | จำนวน ส.ส. |
|-----------------|------------------------|------------|
| พรรคคนดีศรีธรรม | นายประสวงค์ ธรรม       | 79 คน      |
| พรรคชาติไทย     | พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ    | 71 คน      |
| พรรคประชาชนไทย  | พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ  | 72 คน      |
| พรรคประชาชนไทย  | นายชวน หลีกภัย         | 44 คน      |
| พรรคกิจสร้าง    | พลเอกสุจินดา คราประยูร | 41 คน      |
| พรรคพลังประชาชน | นายอานันท์ ปันยารชุน   | 31 คน      |
| พรรคประชาชนไทย  | นายอานันท์ ปันยารชุน   | 7 คน       |
| พรรคพลังประชาชน | นายอานันท์ ปันยารชุน   | 4 คน       |
| พรรคไทยรักไทย   | พลเอกสุจินดา คราประยูร | 4 คน       |
| พรรคพลังประชาชน | นายอานันท์ ปันยารชุน   | 1 คน       |
| พรรคพลังประชาชน | นายอานันท์ ปันยารชุน   | 1 คน       |

### พฤษภา "สองนคราประชาธิปไตย"

- "คนชนบทตั้งรัฐบาล คนชั้นกลางในเมืองล้มรัฐบาล"
- คนชนบทเป็นผู้ "ตั้ง" รัฐบาล เพราะเป็น "ฐานเสียง" ส่วนใหญ่ของพรรคการเมือง
- ขณะทีคนชั้นกลางเมืองเป็นผู้ "ล้ม" รัฐบาล เพราะเป็น "ฐานนโยบาย" ของรัฐบาล
- สะท้อนสภาพปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยระหว่างปี 2533-2536



### กระบวนการพัฒนาสู่ประชาธิปไตยหลังพฤษภาหิมิฟ


- สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
- ประธานรัฐสภา ชูลเกล้าฯ ถวายราชโอรส นายกรัฐมนตรี
- อานันท์ ปันยารชุน กลับมาดำรงตำแหน่งอีกครั้ง (16 มิถุนายน - 23 กันยายน พ.ศ. 2535)
- ชวน หลีกภัย (23 กันยายน พ.ศ. 2535 - 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538)
- บรรหาร ศิลปอาชา (13 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 - 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539)
- พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 - 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540)

### การเลือกตั้ง

- 13 กันยายน พ.ศ. 2535
  - พรรคประชาธิปัตย์ ชนะ
- 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538
  - พรรคชาติไทย ชนะ
- 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539
  - พรรคความหวังใหม่ ชนะ
- การลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540

### 2540 : จุดเปลี่ยนของสังคมไทย

- วิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 -> วิกฤตการณ์ต้มยำกุ้ง
- ค่าที่เสียดังที่ 5 ต่อจากฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน ได้เงิน
- -> Four Asian Tigers
- เดิม นักธุรกิจ ก็เข้ามา "เล่นการเมือง" ตั้งแต่ทศวรรษ 2520 ซึ่งสัดส่วนของ สส. ในรัฐสภา เป็นนักธุรกิจเพิ่มมากขึ้น
- นักธุรกิจเองก็ได้ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่น
  - พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (2531-2534)
  - นายบรรหาร ศิลปอาชา (2538-2539)
- เศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy)




### ปี 2540 : จุดเปลี่ยนของสังคมไทย

- วิกฤตเศรษฐกิจ "ต้มยำกุ้ง"
- รัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 -> ฉบับประชาชน

### คนไทยกินดีอยู่ดีแค่ไหน?

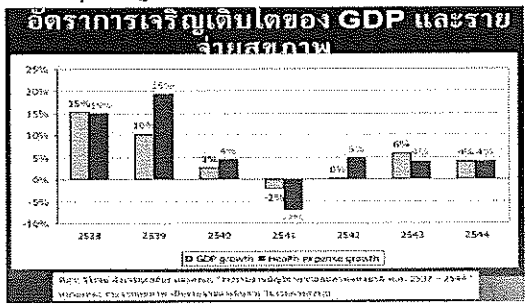
Real GDP per capita (Constant price 2531)



ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank) และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

### วิกฤตเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อ GDP ติดลบ ในปี 2541

#### อัตราการเจริญเติบโตของ GDP และรายจ่ายสุขภาพ




ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานภาวะเศรษฐกิจและสังคมไทย พ.ศ. 2537 - 2544

### รัฐธรรมนูญ 2540

- ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหาร "เข้มแข็ง"
- ออกแบบให้การเมืองไทยมีพรรคใหญ่ 2 พรรค
- กระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม
- สส. เขต และบัญชีรายชื่อ
- องค์การอิสระ
  - คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.)
  - ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ผ.น.)
  - คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.)
  - คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (ค.ต.จ.)
  - ศาลรัฐธรรมนูญ


### รัฐธรรมนูญ 2540 = รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

- ภายหลังเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ 2535 เกิดกระแสเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปการเมือง
- ผู้นำการเมืองเองก็ไม่กล้าที่จะเปลี่ยนแปลงมากนัก ดังนั้นได้จากรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายบรรหาร ศิลปอาชา และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ยังคงมีการประนีประนอม
- การเคลื่อนไหวของปัญญาชน นักวิชาการ ภาคประชาชน สามารถผลักดันให้เกิดสภาร่างรัฐธรรมนูญการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน โดย 76 คนเป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัด และอีก 23 คนมาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์
- สีเขียว = สนับสนุน
- สีเหลือง = คัดค้าน



### รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร - พรรคไทยรักไทย

- คณะรัฐมนตรี (17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 - 11 มีนาคม พ.ศ. 2548)
- (11 มีนาคม พ.ศ. 2548 - 19 กันยายน พ.ศ. 2549)
- รธน.ฉบับ "เมื่อคณะเสียงประชามติมอบอำนาจทางเศรษฐกิจ: การศึกษาเชิงเศรษฐกิจการเมืองเกี่ยวกับความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย"
- 1) ความโดดเด่นของหัวหน้าพรรค
- 2) นโยบายประชานิยม (populism)
- 3) ฐานคะแนนจาก สส.เก่าที่ย้ายจากพรรคอื่น
  - ซึ่งจากปัจจัยสองประการ ทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะอย่างท่วมท้นจากผลเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2544 ภายใต้กรอบโครงสร้างองค์กรใหม่ที่เป็นลักษณะเศรษฐกิจคนค้า จากวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ซึ่งกระทบต่อสังคมไทยฉบับนี้
  - เข็มระฆังรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ และตั้งการรัฐบาลที่เข้ามามีปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ
  - นโยบายประชานิยมที่มากู้กับภาคเอกชนผู้นำทีละคนของพรรคไทยรักไทยนั้นอาจไม่ประสบความสำเร็จอย่างกับที่โครงการสร้างสังคมใหม่ในอดีตอยู่ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ




www.wss.or.th

### The Thaksinization of Thailand

- อธิบายการขึ้นสู่อำนาจของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จากปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้ พ.ต.ท. ทักษิณ และพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มนายทุนกลุ่มใหญ่ที่รุดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อ ปี พ.ศ. 2540 โดยสรุปได้มี 3 ปัจจัยสำคัญ คือ

- 1) วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540
- 2) การจัดตั้งพรรคไทยรักไทย
- 3) การสร้างฐานอำนาจทางการเมืองและการทหารผ่านเครือข่าย "เตรียมทหารรุ่น 10" (ตท.10)
- 4) การเข้าซื้อกิจการธุรกิจสื่อมวลชน ซึ่งจากปัจจัย 4 ประการดังกล่าว ทำให้ พ.ต.ท. ทักษิณและพรรคไทยรักไทยสามารถดำรงตำแหน่งฝ่ายบริหารได้อย่างเข้มแข็ง

• Duncan McCargo and Ukrist Pathmanand (2005)  
The Thaksinization of Thailand



### รัฐบาลพรรคไทยรักไทยครั้งแรก

การเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบทักษิณในประเทศไทย พ.ศ. 2548  
มีพรรค 500 พรรคในรัฐสภาไทย  
บริหารโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

|                       |                       |                 |                       |
|-----------------------|-----------------------|-----------------|-----------------------|
| ผู้นำพรรค             | พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร | นายกรัฐมนตรี    | พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร |
| เลขาธิการพรรค         | พรชัย โชควัฒนา        | รองนายกรัฐมนตรี | สุวิทย์ คุณกิตติ      |
| ผู้อำนวยการบริหารพรรค | สุวิทย์ คุณกิตติ      | รัฐมนตรี        | 246                   |
| พรรคสมาชิก            | 376                   | พรรคสมาชิก      | 96                    |
| Seat change           | +127                  | Seat change     | -32                   |
| คะแนนรวม              | 14,077,711            | คะแนนรวม        | 4,018,286             |
| เปอร์เซ็นต์           | 56.4%                 | เปอร์เซ็นต์     | 16.1%                 |

### การเลือกตั้งครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญ 2540

ผลการเลือกตั้งปี 2544

| ชื่อพรรค     | หัวหน้าพรรค           | บัญชีรายชื่อ | แบ่งเขต | รวม |
|--------------|-----------------------|--------------|---------|-----|
| ไทยรักไทย    | พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร | 48           | 200     | 248 |
| ประชาธิปัตย์ | ชวน หลีกภัย           | 31           | 97      | 128 |
| ชาติไทย      | นายบรรหาร ศิลปอาชา    | 6            | 35      | 41  |
| ความหวังใหม่ | พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ | 8            | 28      | 36  |
| ชาติพัฒนา    | นายกร เกษะวงศ์        | 7            | 22      | 29  |
| เสรีธรรม     | นายพินิจ สารสัมพันธ์  | 0            | 14      | 14  |
| รวมไทย       | นายวิวัฒน์ คุ้มหมื่น  | 0            | 2       | 2   |
| กิจสังคม     | นายวิวัฒน์ คุ้มหมื่น  | 0            | 1       | 1   |
| ถิ่นไทย      | ดร.วีระชัย รังคภาว    | 0            | 1       | 1   |
|              |                       | 100          | 400     | 500 |

### ระบอบทักษิณ (Thaksin regime)

- เกษียร เตชะพีระ เป็นผู้นิยามคำว่าระบอบทักษิณเป็นคนแรก โดยนิยามว่าเป็นระบอบอาญาสิทธิ์ทุนนิยมจากการเลือกตั้ง (elected capitalist absolutism) โดยคำนิยามดังกล่าวสามารถแยกอธิบายองค์ประกอบออกเป็นสองส่วนคือ
- 1. มีลักษณะสมบูรณาญาสิทธิราชในแง่การใช้อำนาจการเมือง
- 2. มีหัวหน้าฝ่ายบริหารทางการเมืองของชนชั้นนายทุน

• <https://www.facebook.com/kasian.tejapira/posts/10202622047535274>



- เอนก เหล่าธรรมทัศน์, ทักษิณ-ประชานิยม ซึ่งได้รับการปรับปรุงมาจากโครงการประชานิยมกับผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคมไทย
- ทำให้เห็นถึงผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยได้นำมาใช้ระหว่างช่วงที่ดำรงตำแหน่งบริหาร โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

- 1) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าพรรคไทยรักไทยได้ดำเนินโครงการที่มุ่งเน้นการกระจายรายได้และสร้างงานแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายรายได้ให้แก่ชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง ซึ่งถือเป็นการกระจายรายได้ที่แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น
- 2) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่เกาะจับยุคตื่นทองจากการลงทุนของชาวต่างชาติในต่างประเทศซึ่งมีค่าครองชีพที่ต่ำกว่าและเนื่องจากแรงงานมีค่าจ้างที่ต่ำกว่าในประเทศให้จ่ายก็ได้ได้อย่างสะดวกสบาย
- 3) ผลกระทบทางด้านสังคม นโยบายประชานิยมทำให้สังคมพัฒนาและเจริญก้าวหน้าในด้านสวัสดิการสังคมและบริการสาธารณะต่างๆ และมีการขยายตัวทางสังคมอย่างรวดเร็วแต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมเกิดขึ้นทำให้เกิดกลุ่มชนชั้นกลางที่ประกอบอาชีพโดยแยกกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติซึ่งทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย

- เกษียร เตชะพีระ (2547) เรื่อง มุขและทักษิณ ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน ได้วิพากษ์วิจารณ์นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สองประเด็น คือ


- 1) เป็นนโยบายเคนเซียนแบบรากหญ้า (Grass-roots Keynesianism) ที่มีการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐแบบขาดดุลและวิธีการนำเงินออกจากรัฐบาลมาจากสถาบันการเงินของภาครัฐมากระตุ้นเศรษฐกิจให้ฟื้นตัวผ่านการบริโภคของชนชั้นล่าง ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นนโยบายที่แตกต่างจากทักษิณเสรีนิยมใหม่ และ ธรรมเนียมสังคมนิยมของทักษิณในประเทศไทย
- 2) เป็นแนวทางการพัฒนาแบบประชานิยมเพื่อทุนนิยมที่มีนโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนเป็นแก่นแกนสำคัญ โดยท้ายสุดแล้วการสร้างผู้ประกอบการจะประสบความสำเร็จเพียง 10% เท่านั้น โดยอีก 90% ก็จะถูกกลืนเป็น "คนงาน" ไร้ค่า ซึ่งนี่เป็นผลจากการเบียดเบียนคนชั้นที่ระบบทุนนิยมทำให้ชาวบ้านในเขตชนบท แบ่งแยกออกเป็น ชนชั้นนายทุนผู้ประกอบการ กับชนชั้นไร้คนไร้บ้านไร้แรงงาน

### ด้านลบจากการบริหารงาน


- การแทรกแซงระบบราชการ ซึ่งกระทบกับ "จารีต" เดิม และกระทบกับกลุ่มอำนาจเดิม
- แแต่ตั้งคนของตัวเองเข้าสู่ตำแหน่ง
- การละเมิดสิทธิมนุษยชน จากนโยบายประกาศสงครามยาเสพติด (2546), การกีดกันรายภาคใต้
- "ทุนนิยมพวกพ้อง" (Crony Capitalism)
- .....

**การรัฐประหาร 19 กันยายน 2549**

- คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)
- คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)
- ได้รับการตอบรับอย่างดีจากประชาชน
- ทหารสัญญาบัตรจะรับฟังประชาชนโดยอย่างรวดเร็ว หรือให้พลเรือนเป็นนายกรัฐมนตรี
- "รัฐบาลจริงแท้"
- มีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี
- 1 ตุลาคม พ.ศ. 2549 – 29 มกราคม พ.ศ. 2551



บรรยายพิเศษให้กับ นักเรียนนายร้อย 4 โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (อปร.) ที่หอประชุมจปร. ดงเขาชะโลง อ.เมือง จ.นครนายก



• "รัฐบาลก็เหมือนกับจ๊อกก็ คือเข้ามาดูแลทหาร ไม่ใช่เจ้าของทหาร เจ้าของทหารคือชาติ และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัฐบาลเข้ามาดูแล แต่กำหนดให้พวกเขาตามที่ประกาศนโยบายไว้ต่อรัฐสภา เด็กที่มีบางคนก็ซัด ซี้แ่ง บางคนก็ซี้ไม่ตี ซี้ไม่แ่ง รัฐบาลก็เหมือนกัน บางรัฐบาลก็ทำงานดี ทำงานแ่ง บางรัฐบาลทำงานไม่ดี ไม่แ่ง ก็มี นี่เป็นเรื่องจริง..."

**รัฐประหาร 19 กันยายน 2549**

- เกษียร เตชะพีระ อธิบายการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549
- ระบอบทักษิณ VS.
- ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- 1) ปรากฏการณ์สนธิ ลิ้มทองกุล
- 2) ตุลาการภิวัตน์
- 3) กองทัพภิวัตน์

**ตุลาการภิวัตน์**

- ศาลฝ่ายตุลาการ เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขวิกฤตการเมือง เพื่อหาทางออกจากปัญหาทางการเมือง
- กระแสการร่อนนายกรัฐมนตรีพระราชทาน ตามมาตรา 7 รัฐธรรมนูญ 2540
- พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประธานศาลปกครองสูงสุด (นายอักษราพร จุฬารัตน์) นำตุลาการศาลปกครองสูงสุด เฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับตำแหน่งหน้าที่
- ประธานศาลฎีกา (นายชาญชัย ลีขจรจิตตะ) นำผู้พิพากษาประจำศาล สำนักงานศาลยุติธรรม เฝ้าฯ ถวายสัตย์ปฏิญาณก่อนเข้ารับหน้าที่
- ณ พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวลวันอังคาร ที่ 25 เมษายน 2549

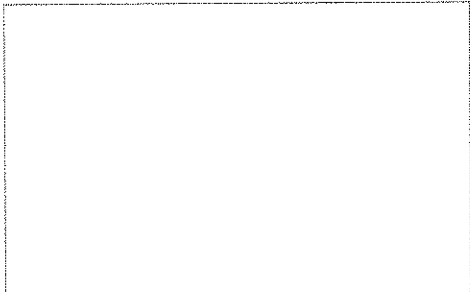
**การเมืองไม่มีทางออก การรัฐประหารจึงเกิดอีกครั้ง**

- รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ยุบสภา 2 เมษายน พ.ศ. 2549
- เลือกตั้ง 2 เมษายน พ.ศ. 2549
- ทักษิณ ชินวัตร ประกาศเว้นวรรคทางการเมือง แต่ก็กลับมาทำงานในตำแหน่งรักษาการนายกรัฐมนตรี ในเวลาต่อ
- สุดท้ายทางออกก็เหลือเพียงการ "รัฐประหาร" อีก รัฐธรรมนูญอีกครึ่ง

**การเคลื่อนไหวของมวลชน ช่วงวิกฤตการเมือง 2548 - 2557**

- พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พวม.)
- แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)
- กลุ่มประชาชนเพื่อพิทักษ์ชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- องค์การพิทักษ์สยาม
- คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

**การปฏิรูปหลัง 2549**










- พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้ง 10 ฉบับ อาจแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ
- ฉบับที่ 1-4 เป็น พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ถ้าไม่มีกฎหมายทั้ง 4 ฉบับนี้ ก็ไม่มีอาจจัดการเลือกตั้งได้
- ส่วนฉบับที่ 5-10 เป็นกฎหมายที่จะกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐ

- รัฐธรรมนูญ 2560 กำหนดให้การเลือกตั้งแบบใหม่ใช้ระบบที่เรียกว่า ‘ระบบจัดสรรปันส่วนผสม’ (Mixed Member Apportionment System: MMA)
- ระบบนี้เคยใช้ในการเลือกตั้งระดับประเทศมาแล้ว 5 ประเทศทั่วโลก อาทิ อิตาลี อิตาลี (1992-2000) และเยอรมนี (1949)
- ปัจจุบันมีเพียงแคนาดาและนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นรัฐหนึ่งในเยอรมนีเท่านั้นที่ใช้ระบบนี้
- ส.ส. เขตมี 350 คน จาก 350 เขต ผู้สมัคร ส.ส. เขตที่ได้คะแนนสูงสุดในเขตนั้นจะได้เป็น ส.ส. แต่คะแนนที่ได้นั้นต้องมากกว่าคะแนน Vote No
- กรณีที่ไม่มีใครได้คะแนนมากกว่าคะแนน Vote No ให้จัดเลือกตั้งในเขตนั้นใหม่
- ส่วนกรณีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้จับสลากตัดสินว่า กสส. ประจำเขตเลือกตั้ง
- ❖ เราคะแนนผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ลงด้วย Vote No และบัตรเสียออกก่อน (คิดบนสมมติฐานว่าทุกพรรคการเมือง ส่งผู้สมัคร ส.ส. แบบบัญชีรายชื่อ)
- ❖ ถ้าอยากละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อนี้ไปชมคลิปนี้ได้นะครับ <https://thestandard.co/election-2561-and-voting-explained/>

**ส.ส.**

- จำนวน 500 คน ระบบการเลือกตั้งแบบ “จัดสรรปันส่วนผสม”
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้ ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้งมีจำนวน 350 คน
- แต่ละเขตเลือกตั้งมีจำนวน ส.ส. 1 คน จังหวัดใดที่มีจำนวน ส.ส. ไล่ไม่เกิน 1 คน ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัดใดที่มีจำนวน ส.ส. ได้เกิน 1 คน ให้แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง มีจำนวนเท่ากับจำนวน ส.ส. ที่พึงจะมี
- ทั้งนี้ ใช้จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ณ วันที่ 31 ธ.ค. 60 ซึ่งมีจำนวน 66,188,503 คน เป็นฐานในการแบ่งเขตเลือกตั้ง
- โดยจำนวนราษฎรโดยเฉลี่ย 189,110 คนต่อ ส.ส. 1 คน หมายความว่า จังหวัดใดมี ส.ส. 1 คน ก็นับจังหวัดนั้นทั้งจังหวัดเป็น 1 เขตเลือกตั้ง
- ส่วนจังหวัดใดมี ส.ส. มากกว่า 1 คน ให้แบ่งจังหวัดนั้นเป็นหลายเขตเลือกตั้งตามจำนวน ส.ส. เช่น กรุงเทพฯ มี ส.ส. ได้ 30 คน ก็แบ่งกรุงเทพฯ ออกเป็น 30 เขตเลือกตั้ง เป็นต้น

**พ.ร.บ.ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา**

Infographic showing the composition of the 250 Senate members (ส.ว. แต่งตั้ง 250 คน มาจากไหนบ้าง?). It lists various groups and their respective numbers of members, such as 60 from the Council of Ministers, 100 from the Council of State, etc.

Infographic titled 'THE STABLES 250 ส.ว. มาจากไหนบ้าง?' showing the breakdown of 250 Senate members. It lists: 50 from the Council of Ministers, 194 from the Council of State, and 6 from the Council of Ministers. Total: 250 members.

Infographic titled 'ส.ว. 250 คน มาจาก 3 กลุ่ม' showing the breakdown of 250 Senate members. It lists: 6 from the Council of Ministers, 200 from the Council of State, and 50 from the Council of Ministers. Total: 250 members. It also mentions a budget of 3,600 million Baht.

Infographic titled 'ที่มา ส.ว. 250 คน ในวาระเริ่มแรก' showing the breakdown of 250 Senate members. It lists: 194 from the Council of State, 50 from the Council of Ministers, and 6 from the Council of Ministers. Total: 250 members.

**ยุคคสช. - ระบอบประยุทธ์**  
**ทางเลือกตั้ง 2562**  
**และการสืบทอดอำนาจ**

**การเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562**

- พรรค ศสช. - พรรคเดิม - พรรคใหม่
- การเสนอชื่อผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก่อนการเลือกตั้ง
- มีข้อครหาว่า ศสช. ใช้อำนาจตัวเองถูกปรับแบบเพื่อให้ได้เปรียบการเลือกตั้ง ?
- [http://www.thairath.co.th/content/3546868/3546868\\_000\\_004](http://www.thairath.co.th/content/3546868/3546868_000_004)
- การเสนอชื่อผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก่อนการเลือกตั้ง

**พระบรมราชโองการ**

- เมื่อเวลา 22.40 น. วันที่ 8 ก.พ.62 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

**ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ยุบพรรคไทยรักชาติ**

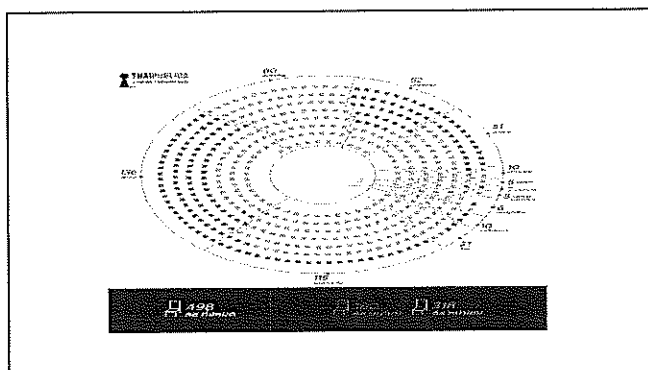
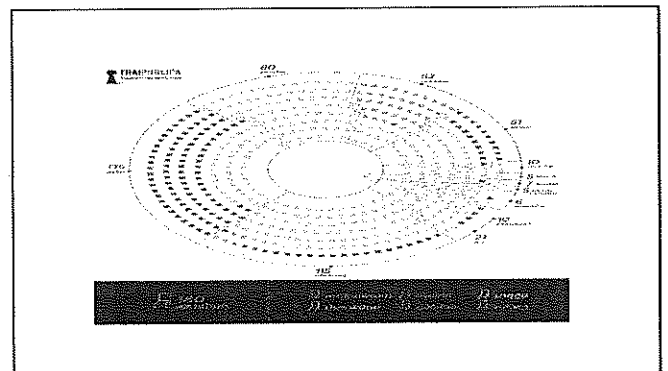
- วันที่ 7 มี.ค. เมื่อเวลา 13.30 น. องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประชุมเพื่อแสดงด้วยวาจาปรึกษาหารือ และลงมติในกรณีคำร้องที่กตด. เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคไทยรักชาติ (ทสรช.) ตาม พ.ร.ป.ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2561 มาตรา 92 ตามกระทู้การยื่นเป็นปฏิญญาต่อกรรมการอิสระระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จากกรณีเสนอชื่อและลงคะแนนเลือกตั้ง
- จำแนกผล
- [https://www.khaosod.co.th/politics/news\\_2285423](https://www.khaosod.co.th/politics/news_2285423)

**ผลเลือกตั้ง**

ก.ธ. 18 มีนาคม 2562 18:59 น. (สงวนลิขสิทธิ์)

| พรรคการเมือง | ที่นั่ง | คะแนน     | ที่นั่ง | คะแนน     |
|--------------|---------|-----------|---------|-----------|
| เพื่อไทย     | 116     | 1,114,314 | 116     | 1,114,314 |
| ประชาธิปัตย์ | 115     | 1,114,314 | 115     | 1,114,314 |
| ภูมิใจไทย    | 33      | 330,000   | 33      | 330,000   |
| พลังประชาชน  | 19      | 190,000   | 19      | 190,000   |
| อื่นๆ        | 50      | 500,000   | 50      | 500,000   |

[https://www.khaosod.co.th/politics/news\\_20190507142936.pdf](https://www.khaosod.co.th/politics/news_20190507142936.pdf)  
<https://www.bbc.com/thai/thailand-48197070>



**ผลการเลือกตั้ง และการจัดตั้งรัฐบาล**

**พรรคเพื่อไทย** 116 ที่นั่ง

**พรรคไทยรักชาติ** 115 ที่นั่ง

**พรรคภูมิใจไทย** 33 ที่นั่ง

**พรรคพลังประชาชน** 19 ที่นั่ง

**พรรคอื่นๆ** 50 ที่นั่ง

**รวม 244 ที่นั่ง**

**พรรคเพื่อไทย** 116 ที่นั่ง

**พรรคไทยรักชาติ** 115 ที่นั่ง

**พรรคภูมิใจไทย** 33 ที่นั่ง

**พรรคพลังประชาชน** 19 ที่นั่ง

**พรรคอื่นๆ** 50 ที่นั่ง

**รวม 500 ที่นั่ง**

**พรรคเพื่อไทย** 116 ที่นั่ง

**พรรคไทยรักชาติ** 115 ที่นั่ง

**พรรคภูมิใจไทย** 33 ที่นั่ง

**พรรคพลังประชาชน** 19 ที่นั่ง

**พรรคอื่นๆ** 50 ที่นั่ง

**รวม 500 ที่นั่ง**



**รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑)**  
พุทธศักราช ๒๕๖๔

- 7 พฤศจิกายน พ.ศ.2564
- กำหนดให้เลือกตั้ง ส.ส. มีบัตร 2 ใบ
- ผู้แทนฯ แบบแบ่งเขต 400 คน
- บัญชีรายชื่อ 100 คน

<https://www.facebook.com/tpgnewsandinfo/photos/10159323388423566?type=2&theater>

**พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่**

**กกค. ถัดอง จำนวนสมาชิกผู้แทน  
ราษฎร ในการเลือกตั้ง ปี 2566  
(จำนวนราษฎร ณ วันที่ 31 ธ.ค.64)**

**นายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งไม่เกิน 8 ปี ลุงตู่จะยังอยู่ต่อไหม ?**

- <https://www.bbc.com/thai/articles/c03zk31edx3o>

# นโยบายสาธารณะ

## Public Policy

ผู้สอน: อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุสุวิชัย

อาจารย์วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์  
วิทยาลัยการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

### 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- “นโยบาย” (Policy) และ “นโยบายสาธารณะ” (Public Policy) ต่างมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยได้ให้ความหมายไว้และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายไปตามฐานคิดของแต่ละคน
- คำนิยามของ คิงดอน (Kingdon, 1984)
  - คำว่า นโยบาย หมายถึง “ทางเลือก” โดยทั่วไป (Alternative)
  - กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้ว่า นโยบาย คือ ทางเลือกด้านนิติบัญญัติหรือกฎหมาย ซึ่งยังไม่ถึงช่วงการพิจารณาในขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) และขั้นตอนการบังคับใช้ (Enforcement)
  - ส่วนคำว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง “ทางที่ถูกเลือกโดยผู้มีอำนาจทางการเมือง” เพื่อกำหนดนโยบาย เช่น รัฐบาลสามารถให้ทางเลือกทางนโยบายได้ แต่หากนโยบายนั้นๆ ไม่สามารถดำเนินการหรือออกเป็นกฎหมายได้ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือจากสาเหตุใดๆ ได้ก็ตาม นโยบายที่ไม่สามารถกลายเป็นนโยบายสาธารณะได้

### ประเด็นการนำเสนอ

- นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ
- ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ
- ขอบข่ายการศึกษา นโยบายสาธารณะกับรัฐประศาสนศาสตร์
- การศึกษา นโยบายสาธารณะในมุมมองทางรัฐศาสตร์
- ตัวแบบในการศึกษา นโยบายสาธารณะ

### 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- การนิยามดังกล่าวถือว่าเป็นการนิยามเพิ่มเติมขึ้นมาจากอดีต เพราะในทัศนะของคิงดอน “ทางเลือก” คือ ชุดของตัวเลือกที่สามารถใช้แก้ปัญหาเฉพาะเจาะจงไปกับการตัดสินใจสาธารณะ นโยบาย
- โดยเห็นว่า แม้ “ทางเลือก” มักแตกต่างกันไป แต่ก็ย่อมสอดคล้องกับประเด็นในขั้นตอนของการตัดสินใจสาธารณะ นโยบาย
- โดยจะมี “ทางเลือกที่เป็นไปได้” เกิดขึ้น หมายถึง ชุดของแนวความคิดที่มีโครงสร้างชัดเจน เป็นเหตุเป็นผลและมีทางเลือกที่ได้รับการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ลักษณะเช่นนี้ ส่วนแล้วแต่เป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งสิ้น
- โดยก่อนที่จะเป็น “ทางเลือกที่เป็นไปได้” นั้นก็ย่อมต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบ การประเมินค่าใช้จ่าย ความเป็นไปได้ และการรับฟังเสียงประชาชนที่เกี่ยวข้องด้วย (Kingdon, 1984, p. 4)
- \*\*\*นิยามของคิงดอนที่เข้าใจได้ไม่ยากนักข้างต้นได้รับอิทธิพลจากการศึกษาการเข้าสู่ภาวะนโยบาย (Agenda Setting)

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- คาร์ล ฟรีดริช (Friedrich, 1963) ได้เสนอความหมายของ นโยบายสาธารณะว่าเป็น
- “ชุดของข้อเสนอที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาล ภายใต้สภาพปัจจัยที่ประกอบด้วยปัญหาอุปสรรคและโอกาส ซึ่งการนำเสนอ นโยบายก็เพื่อใช้ประโยชน์และพยายามเอาชนะสภาพปัจจัยดังกล่าวเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือทำให้ย้อนกลับไปตระหนักถึงวัตถุประสงค์เริ่มต้นด้วย”

Carl J Friedrich

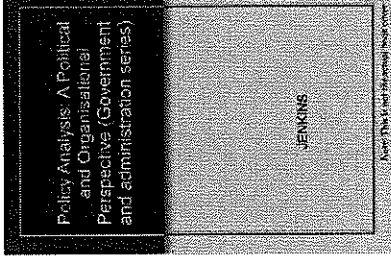
ที่มา: <http://www.ipsa.org/history/presidents>



## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- จากนิยามตามทัศนะของคิงด็อน ฟรีดริชและเจเนกินส์ ที่กล่าวมาถือได้ว่าให้ความสำคัญไปที่การศึกษาการเข้าสู่วาระนโยบายเป็นหลักและนำมาสู่ข้อสรุปสำหรับว่า
- “นโยบาย” หมายถึง ชุดของทางเลือกที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือ รัฐบาลกำหนดขึ้น แต่ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ
- ส่วน “นโยบายสาธารณะ” หมายถึง ชุดของทางเลือกที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐบาลกำหนดขึ้นและได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติต่อไปแก่ประชาชนแล้ว (ประสงค์ชัย เสรษฐสุรวินัญ, 2557)

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ



- วิลเลียม เจนกินส์ (Jenkins, 1978) ซึ่งให้ความหมายไปในทิศทางเดียวกันว่า นโยบายสาธารณะคือ “ชุดของการตัดสินใจที่เชื่อมโยงกันโดยมีหลักการเมืองหรือตัวแสดงทางการเมืองเป็นผู้ตัดสินใจเพื่อเลือกเป้าหมายและวิธีการอันนำไปสู่การบรรลุสิ่งที่ต้องการ”

ที่มา: <https://www.amazon.com/Policy-Analysis-Political-Organisational-Perspective/dp/0855202017>

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- โรมัส อาร์ ดาย (Dye, 1972, p. 2) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะ คือ สิ่งที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ สาเหตุที่ผลักดันให้รัฐบาลกระทำบางอย่าง รวมถึงผลของความแตกต่างจากการเลือกที่จะทำ หรือไม่กระทำบางอย่าง
- *Public policy is whatever governments choose to do or not to do.* Governments do many things. They regulate conflict within society; they organize society to carry on conflict with other societies; they distribute a great variety of symbolic rewards and material services to members of the society; and they extract money from society, most often in the form of taxes. Thus, public policies may regulate behavior, organize bureaucracies, distribute benefits, or extract taxes--or all of these things at once.

ที่มา: <https://www.floridamemory.com/items/show/46477>



Thomas R. Dye

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- ไมเคิล คราฟท์และสก็อตต์ เฟอ์ลลอง (Kraft & Fulong, 2004, p. 4) นิยามว่า นโยบายสาธารณะ
- หมายถึง กิจกรรมที่รัฐบาลได้ดำเนินการ (หรือไม่ดำเนินการ) เพื่อตอบสนองต่อปัญหาทางสังคม โดยอาจเป็นปัญหาที่มีเงื่อนไขไม่เป็นที่ยอมรับในวงกว้างและต้องได้รับการแทรกแซงจากรัฐบาล เช่น ปัญหาการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน รวมไปถึงปัญหาการให้บริการด้านสาธารณสุข เป็นต้น

11

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- สร้อยตระกูล อรรถมมานะ เสนอว่า นโยบายสาธารณะ คือ การนำนโยบายสาธารณะทั้งของภาครัฐบาล องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรและหน่วยงานที่ไม่สังกัดรัฐบาลมาประกอบกัน โดยมีภาครัฐบาลเป็นแกนนำในการกำหนดเป้าหมาย มีการบังคับใช้แนวทางในการปฏิบัติงานหรือโครงการ โดยมีกำหนดเป้าหมาย (และหรือปัญหาในสังคม) และวิธีการเพื่อให้บรรลุผล ทั้งหมดนี้เพื่อให้ภาครัฐสามารถจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคมโดยรวม ขณะเดียวกันองค์การที่มีได้แสวงหาทำไรและมีได้สังกัดกับรัฐบาลมีส่วนช่วยรัฐบาลปฏิบัติงานเพื่อสาธารณะประโยชน์ด้วย นิยามของสร้อยตระกูลดังกล่าวมีฐานคิดที่ว่า นโยบายสาธารณะไม่ควรมุ่งเน้นแต่ในนโยบายภาครัฐเพียงอย่างเดียว กล่าวคือควรครอบคลุมองค์การที่ไม่แสวงหากำไร (NGOs) ที่ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์สาธารณะเช่นกัน (สร้อยตระกูล อรรถมมานะ, 2535, หน้า 143)
- สุภชัย ยาวประภาษ นิยามว่า "นโยบายสาธารณะ หมายถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมที่ผ่านมานในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน และกิจกรรมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต"(สุภชัย ยาวประภาษ, 2533, หน้า 3)
- ชนิดา จิตตสุทธะ เห็นว่า "นโยบายสาธารณะ นิยามถึง แนวทางการดำเนินกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่รัฐบาลออกแบบขึ้นเพื่อรับใช้ผลประโยชน์สาธารณะ"(ชนิดา จิตตสุทธะ, 2556, หน้า 2)

11

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- ชาร์ล โคชรานและเอลัวอิส มาโลน (Cochran & Malone, 2005, p. 1) กล่าวถึงนโยบายสาธารณะไว้ว่า
- คือ การศึกษาการตัดสินใจของรัฐบาลและการกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสาธารณะ

12

## 1. นิยามของ นโยบาย/นโยบายสาธารณะ

- โดยสรุปแล้ว
- คำนิยามแทบทั้งหมดล้วนมุ่งเน้นไปที่ตัวแสดงภาครัฐเป็นหลัก یتی ทั้งที่ภาครัฐจะเลือกกระทำหรือไม่กระทำกิจกรรม หรือเป็นชุดของแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทั้งหมดก็เพื่อผลลัพธ์ระยะสั้นและหรือส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยภาพรวม ทั้งนี้ อันแสดงให้เห็นถึงนัยยะของการนิยามที่แตกต่างหลากหลายไปตามฐานคิดนั่นเอง

12

## กระบวนการนโยบายสาธารณะ

TABLE 2-1 The Policy Process

- **Problem Identification.** The identification of policy problems through demand from individuals and groups for government action.
- **Agenda Setting.** Focusing the attention of the mass media and public officials on specific public problems to decide what will be decided.
- **Policy Formulation.** The development of policy proposals by interest groups, White House staff, congressional committees, and think tanks.
- **Policy Legitimation.** The selection and enactment of policies through actions by Congress, the president, and the courts.
- **Policy Implementation.** The implementation of policies through government bureaucracies, public expenditures, regulations, and other activities of executive agencies.
- **Policy Evaluation.** The evaluation of policies by government agencies themselves, outside consultants, the media, and the general public.

ที่มา: Dye, 1972, p. 16

## 2. ความสำคัญของการนโยบายสาธารณะ

- หากมองในความสำคัญในเชิงการศึกษานโยบายแล้ว จะเห็นว่านักวิเคราะห์ที่นโยบายมักจะทำหน้าที่วิเคราะห์ วิจัย และศึกษา นโยบายสาธารณะเพื่อให้ได้ความก้าวหน้าทางความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประการดังต่อไปนี้
  1. สามารถพรรณนาและอธิบายถึงเหตุและผล (Cause and Consequence) ในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล
  2. เพื่อให้มีการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ (Scientific Understanding)
  3. สามารถให้คำแนะนำทางนโยบายได้อย่างมืออาชีพ (Professional Advice)
  4. เพื่อสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ (Policy Recommendation)

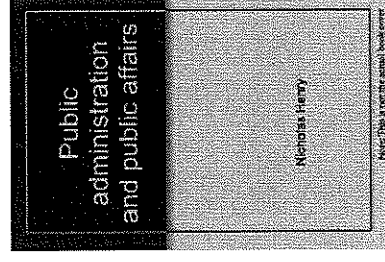
TABLE 3-1 Policymaking as a Process. Policymaking can be seen as a process—how policies are made—in a step-by-step sequence; but in reality these processes overlap and intertwine.

| Process                | Activity   | Participants  |
|------------------------|--|---|
| Problem Identification | Publicizing societal problems<br>Expressing demands for government action  | Mass media<br>Interest groups<br>Citizen initiatives<br>Public opinion  |
| Agenda Setting         | Deciding what issues will be decided, what problems will be addressed by government  | Elites, including president, Congress<br>Candidates for elective office<br>Mass media                                     |
| Policy Formulation     | Developing policy proposals to resolve issues and ameliorate problems  | Think tanks<br>President and executive office<br>Congressional committees<br>Interest groups                              |
| Policy Legitimation    | Selecting a proposal<br>Developing political support for it<br>Enacting it into law<br>Deciding on its constitutionality                     | Interest groups<br>President<br>Congress<br>Courts  |
| Policy Implementation  | Budgeting and appropriations<br>Organizing departments and agencies<br>Providing payments or services<br>Laying taxes                        | President and White House staff<br>Executive departments and agencies<br>Independent agencies and government corporations |
| Policy Evaluation      | Reporting outputs of government programs<br>Evaluating impacts of policies on target and nontarget groups<br>Proposing changes and "reforms" | Executive departments and agencies<br>Congressional oversight committees<br>Mass media<br>Think tanks                     |

ที่มา: Dye, 1972, p. 34

## 3. ขอบข่ายการศึกษานโยบายสาธารณะกับรัฐประศาสนศาสตร์

- นิโคลัส เฮนรี (Nicholas Henry, 1975) เห็นว่ารัฐประศาสนศาสตร์แตกต่างจากรัฐศาสตร์ที่ความสำคัญเรื่องโครงสร้างระบบราชการ และวิธีวิทยาในทางพฤติกรรม
- รัฐประศาสนศาสตร์มีความแตกต่างจากศาสตร์ทางด้านการบริหารในเรื่องเทคนิคที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งใช้กับองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร



ที่มา: <http://www.abebooks.co.uk/9780137372881/Public-administration-affairs-Nicholas-Henry-0137372884/plp>



### 3. ขอบข่ายการศึกษานโยบายสาธารณะกับรัฐประศาสนศาสตร์

- แฮโรลด์ กอร์ทเนอร์ (Harold Gortner, 1977) เห็นว่านโยบายสาธารณะเป็นวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการภาครัฐโดยตรง
- และเสนอว่า "รัฐประศาสนศาสตร์" เกี่ยวข้องกับการประสานความร่วมมือระหว่างกิจกรรมขององค์กรทั้งหมด โดยมีจุดประสงค์อยู่ที่การนำนโยบายไปปฏิบัติ"



ที่มา: [https://www.amazon.com/Administration-Public-Sector-Harold-Gortner/dp/0471318914/ref=asap\\_bc?ie=UTF8](https://www.amazon.com/Administration-Public-Sector-Harold-Gortner/dp/0471318914/ref=asap_bc?ie=UTF8)

17

### 3. ขอบข่ายการศึกษานโยบายสาธารณะกับรัฐประศาสนศาสตร์

\*\*\*\*\*รัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดและการดำเนินนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง การต่างประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างแยกไม่ขาด

18

### 3. ขอบข่ายการศึกษานโยบายสาธารณะกับรัฐประศาสนศาสตร์

- เฟลิกซ์ นิโกร และ ลอยด์ นิโกร (Felix Nigro and Lloyd Nigro, 1989) เสนอว่า
- รัฐประศาสนศาสตร์ มีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง
- มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากการบริหารจัดการภาคเอกชน

19

### 4. การศึกษานโยบายสาธารณะในมุมมองทางรัฐศาสตร์

- นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ศึกษากันมาตั้งแต่สมัยนครรัฐกรีก ดังปรากฏในงานเขียนของ Plato และ Machiavelli ซึ่งเป็นนักปรัชญาที่ได้ศึกษานโยบายของรัฐบาล โดยมุ่งอธิบายถึงพลังผลักดันที่ก่อให้เกิดนโยบายและผลกระทบต่อสังคม แต่ก็ไม่ได้ศึกษาเนื้อหาของนโยบาย ดังที่นิยมศึกษาในปัจจุบัน
- เช่น การศึกษาโครงสร้างของสถาบันและความชอบธรรมทางปรัชญาของรัฐบาล การจัดระเบียบทางรัฐธรรมนูญ องค์การทางการเมือง และสามเสาหลักทางการเมือง เป็นต้น



Plato

ที่มา: <http://www.celebritytypes.com/quotes/plato.php>



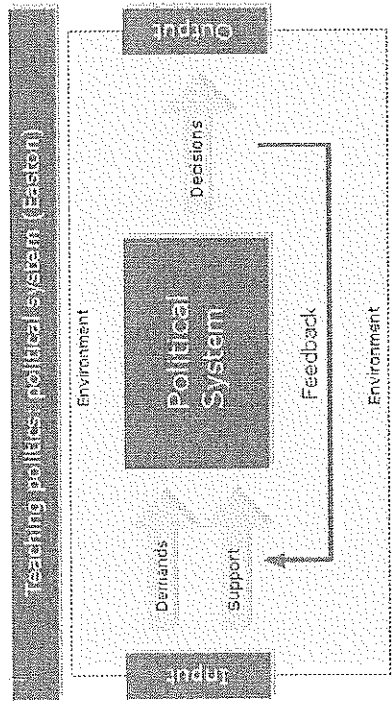
Niccolò Machiavelli

ที่มา: <http://www.researchhistory.org/ta/g/niccolo-machiavelli-facts/>

20

## มุมมองของนักรัฐศาสตร์ต่อนโยบายสาธารณะ ในฐานะผลผลิตทางการเมือง

- นักรัฐศาสตร์เห็นว่านโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง ซึ่งได้มาจากการเสนอข้อเรียกร้อง (Demands) และข้อสนับสนุน (Supports) ของกลุ่มต่างๆ ซึ่งวิธีการศึกษาในนโยบายสาธารณะตามแนวทางรัฐศาสตร์มีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้



## มุมมองของนักรัฐศาสตร์ต่อนโยบายสาธารณะใน ฐานะผลผลิตทางการเมือง

**คำอธิบาย**  
ระบบนโยบายสาธารณะ จะเป็นระบบย่อย (Sub-system) ของระบบการเมือง และระบบบริหารจะเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบนโยบายสาธารณะ โดยที่ระบบนโยบายสาธารณะจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับระบบบริหาร

หิไลวาด  
แผนภาพ แสดงความสัมพันธ์ของระบบการเมือง ระบบนโยบายสาธารณะ และระบบบริหาร

- \*\*\*\*ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษานโยบายสาธารณะตามแนวทางรัฐศาสตร์ในยุคแรกมักมุ่งศึกษาที่สถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ แต่ไม่ได้กล่าวถึงจุดเชื่อมโยงของการจัดระเบียบสถาบันให้เข้ากันเนื้อหาของนโยบายสาธารณะ

- ต่อมากระแสการศึกษานโยบายสาธารณะตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science) ได้มีอิทธิพลครอบงำแนวทางการศึกษารัฐศาสตร์และรัฐศาสตร์แบบเดิม รวมทั้งนโยบายสาธารณะด้วย
  - เช่น การศึกษามีจุดสนใจในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การศึกษาพฤติกรรมของพรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง

- \*\*\*\*อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ตามแนวทางพฤติกรรมศาสตร์ จะกล่าวถึงกระบวนการต่างๆ ที่มีผลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะก็ตาม แต่ก็ไม่ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงโดยตรงของกระบวนการและพฤติกรรมทางการเมืองกับสาระของนโยบายสาธารณะ

## 1. การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นการศึกษาสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นจาก การจัดกิจกรรมของรัฐ

- ต้องศึกษาการประเมินผลกระทบ (Impact) ต่อเนื้อหาของนโยบาย
- การวิเคราะห์ผลกระทบ (Effect) ของการจัดระเบียบโครงสร้างและกระบวนการทางการเมืองนโยบาย
- ศึกษาผลลัพธ์ (Consequences) ของนโยบายที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อระบบการเมือง (Political System) ตลอดจนการประเมินผลกระทบของนโยบายที่มีต่อสังคม ทั้งผลบวกและผลลบ

- ## 2. การศึกษานโยบายสาธารณะเป็นการศึกษาการกำหนดนโยบาย
- ซึ่งเป็นกิจกรรมทางการเมือง (Political Activities)
  - การกำหนดนโยบายเป็นหน้าที่หลักของฝ่ายการเมือง ข้าราชการประจำมีหน้าที่นำนโยบายที่ฝ่ายการเมืองกำหนดขึ้นมาไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
  - ด้วยเหตุนี้ให้นักรัฐศาสตร์ จึงมีความเห็นว่า การแยกฝ่ายการเมือง กับฝ่ายข้าราชการประจำออกจากกันให้ชัดเจน โดยใช้ “นโยบายสาธารณะ” เป็นจุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ

## 5. ตัวแบบในการศึกษาทฤษฎีสาธารณะ

- **The models we shall use in studying policy are conceptual models. These are word models that try to**
  - Simplify and clarify our thinking about politics and public policy.
  - Identify important aspects of policy problems.
  - Help us to communicate with each other by focusing on essential features of political life.
  - Direct our efforts to understand public policy better by suggesting what is important and what is unimportant.
  - Suggest explanations for public policy and predict its consequences.

Over the years, political science, like other scientific disciplines, has developed a number of models to help us understand political life. Among these models are the following:

1. Institutional model
2. Process model
3. Group model
4. Elite model
5. Rational model
6. Incremental model
7. Game theory model
8. Public choice model

## ปกิณกะชวนคิด

### การเรียน การสอน วิชารัฐประศาสนศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต อีระเวคิน, ราชบัณฑิต

30 พฤศจิกายน 2558

วิชารัฐประศาสนศาสตร์บางแห่งเรียกว่า วิชาบริหารรัฐกิจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Public Administration ซึ่งขณะนี้ เป็นวิชาที่มีความนิยมอย่างมากมีคนศึกษาทั้งระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นจำนวนไม่น้อย ประเด็นสำคัญก็คือ ง่ายต่อการหางานทำตั้งแต่ การเข้ารับราชการ การบริหารในภาคเอกชน รวมทั้งการศึกษาต่อจน จบปริญญาเอกทำหน้าที่เป็นครูบาอาจารย์ ในส่วนของการเข้ารับ ราชการนั้นอาจจะเข้าได้หลายหน่วยงานเพราะเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับ การบริหาร

หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะมีการ จัดในลักษณะ bureaucracy หรือการปกครองโดยนั่งอยู่กับโต๊ะ (คำว่า bureau แปลว่า โต๊ะทำงาน cracy มาจากคำว่า kratia แปลว่า การปกครองบริหาร) ถ้าจะแปลคำว่า Bureaucracy เป็น ภาษาไทยก็น่าจะแปลว่า “องการาธิปไตย” มาจากคำว่า องค์การ+ อธิปไตย ซึ่งหมายถึงการจัดการในหน่วยงานทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานลดหลั่นตามลำดับ มีสายการ บังคับบัญชา ทุกคนทำตามหน้าที่ของตน เมื่อได้รับคำสั่งก็ทำให้ บรรลุผล จนแม็กซ์ เวเบอร์ กล่าวว่า องการาธิปไตย หรือ bureaucrats

ที่ดีก็คือ คนซึ่งนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และไม่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายในแง่หนึ่งก็คือเครื่องจักรในกลไกขององค์กรที่มนุษย์สร้างขึ้น

ความคิดดังกล่าวเกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า เมื่อสังคมซับซ้อนมากขึ้นจะต้องมีการแบ่งภาระและหน้าที่ แบ่งงานกันทำ จะต้องมีความเชี่ยวชาญต่างกัน ขณะเดียวกันก็ต้องมีการประสานกันเพื่อจะให้ได้ผลงานออกมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมอุตสาหกรรม เมื่อเทียบกับในสังคมเกษตรคน ๆ เดียวหรือครอบครัวเดียวอาจจะมีความสามารถหลายอย่าง ตั้งแต่การทำเครื่องมือเครื่องมือทางการเกษตร เครื่องมือในการจับสัตว์และจับปลา ฯลฯ แม้จะมีการแบ่งแยกความชำนาญเฉพาะด้าน แบ่งงานกันทำ ก็อาจจะน้อยกว่าสังคมอุตสาหกรรม นี่คือที่มาของระบบ Bureaucracy ในอุดมคติของแม็กซ์ เวเบอร์

สังคมตะวันตกเช่นสหรัฐอเมริกาที่มีพื้นฐานความคิดมาจากแม็กซ์ เวเบอร์ และบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งคือ วิตโรว์ วิลสัน ซึ่งเป็นอดีตประธานาธิบดีได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์ไว้มาก แต่ที่สำคัญคือ ข้อเสนอที่จะแยกวิชารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการรัฐกิจให้ออกจากการเมืองซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจ โดยหลังจากที่มีการต่อสู้กันทางอำนาจในทางการเมือง แต่ละพรรคที่ขึ้นมาเป็นผู้บริหารก็จะกำหนดนโยบายของพรรคหรืออุดมการณ์ของผู้นำ จากนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐก็คือองการาธิปไตยจะทำหน้าที่นำนโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติ ดังนั้น องการาธิปไตยที่ดีจะไม่สนใจว่าใครเป็นเจ้านาย ใครที่อยู่ในอำนาจสักมากี่

จะทำตามคำสั่ง โดยมีความซื่อตรงต่อวิชาชีพ (Professionalism) จนดูเหมือนว่ากลายเป็นเครื่องจักรมนุษย์ ขาดชีวิตจิตใจ ทำหน้าที่ตามกรอบของกฎหมาย และตามคำสั่งที่ถูกต้องตามกฎหมายของผู้มีอำนาจทางการเมือง สิ่งก็ตามมาก็คือการบริหารงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เพราะมีการวางแผนทำตามตัวบทกฎหมาย ทำตามหน้าที่ การรักษากฎระเบียบ กฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ทำให้สามารถไว้วางใจของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการบริหารได้

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงองการาธิปัตย์ดังกล่าวนี้เป็นเพียงในอุดมคติ ข้อเท็จจริงก็คือหลายคนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพราะมีข้อมูล มีความรู้ มีความชำนาญการ จึงสามารถมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบายได้ นอกเหนือจากนั้นยังอยู่ในกรอบของปัญหาที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยในระบบ *Bureaucracy* หรือ *องการาธิปไตย* เช่น องค์กรดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะทำเพื่อประโยชน์ขององค์กร (Self-Serving) ซึ่งมีผลต่อคนที่อยู่ในองค์กรนั้น จึงเกิดมีการขยายองค์กรจนบางครั้งกระทำไปโดยขาดความจำเป็น นอกจากนั้นก็ยังมีลักษณะอนุรักษ์นิยม ปฏิบัติตามกฎหมายเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ไม่สามารถจะใช้สามัญสำนึกและการเล็งผลการปฏิบัติได้ สิ่งใดที่ขัดต่อกฎเกณฑ์จะไม่ยอมปฏิบัติตามแม้จะมีความจำเป็น นอกจากนั้นก็มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง มีแนวโน้มที่จะขยายอาณาจักรมืองานที่ซ้ำซ้อน และมีบุคลิกของการวางอำนาจบาตรใหญ่ ฯลฯ ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน *bureaucracy* ทั่วไป

แต่สิ่งที่ต้องสังเกตก็คือ วิชาบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่สองช่วงระหว่างสงครามเย็น โดยสหรัฐฯ เป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ อย่างมากมาย และมีความเชื่อว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลจะมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศให้พ้นจากความไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากความยากจนและการสูญเสียทรัพยากรซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีการมองข้ามก็คือ ระบบการบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ในสหรัฐฯ มีพื้นฐานมาจากระบบการเมืองที่จัดตั้งสถาบันและมีเสถียรภาพ มีการเลือกประธานาธิบดีทุกๆ สี่ปี มีความต่อเนื่องของรัฐบาล สามารถคาดการณ์อนาคตได้ ซึ่งแตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาที่การเมืองขาดเสถียรภาพ มีการปฏิวัติรัฐประหาร มีการเปลี่ยนรัฐบาลโดยกำหนดระยะเวลาไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีวัฒนธรรมดั้งเดิมคือระบบอุปถัมภ์ซึ่งขัดแย้งกับระบบคุณธรรมหรือการใช้ความสามารถในการแต่งตั้งบุคคล หรือเลื่อนตำแหน่งบุคคล การยกเอาระบบของสหรัฐฯ มาใช้ในสังคมดังกล่าวทั้งดุ้นซึ่งมีพื้นฐานทางการเมืองและสังคมที่อ่อนแอหรือขัดแย้งกับสังคมสหรัฐฯ หรือตะวันตกเช่นอังกฤษ จึงเป็นการกระทำที่ผิดรูปผิดฝา ในการเรียนการสอนก็ยกเอาวิชาที่ลอกแบบมาจากตะวันตกคือ อเมริกาและอังกฤษ รวมทั้งประเทศอื่นในยุโรปมาใช้แบบยกเครื่องจักรจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งซึ่งไม่สามารถจะดำเนินไปได้ เครื่องจักรเป็นวัตถุยังพอจะถูกลดได้ แต่ต้องการอิปไตยประกอบด้วยตัวบุคคล มีชีวิตจิตใจ มีวัฒนธรรมสังคม วัฒนธรรมการเมือง ค่านิยม

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมทางการเมืองซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการบริหารแบบที่มีอยู่ในประเทศตะวันตก

นี่คือปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะแยก public administration ออกจากวิชารัฐศาสตร์หรือการเมือง ยิ่งกลายเป็นปัญหาขนาดหนัก เพราะการบริหารมีความเกี่ยวพันกับการเมืองอย่างแยกกันไม่ได้ ถ้าการเมืองไร้เสถียรภาพ ไร้กฎเกณฑ์ขาดความต่อเนื่อง ระบบการบริหารก็ปั่นป่วน ยิ่งเผชิญกับการเมืองวัฒนธรรม สังคม ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการบริหารหรือการจัดตั้งองค์กรแบบใหม่ ก็จะกลายเป็นนำวิชาความรู้มาใช้ในการเรียนการสอนโดยไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง จึงมีคำพูดเสมอว่า “ที่นี้ประเทศไทย ทฤษฎีตะวันตกใช้ไม่ได้หรอก” หรือว่า “การบริหารแบบไทยๆ” หรือว่า “ประชาธิปไตยแบบไทยๆ” และนี่คือจุดอ่อนที่สุดของวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจที่มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย อาจารย์ผู้สอนนำเอกสารตะวันตกมาแปลถอดความ เรียบเรียงเป็นตำรา และสอนนักศึกษาไปตามตัวอักษรที่ตนศึกษามา อ่านมา หรือเรียบเรียงจากตำราของตะวันตก จึงมีลักษณะเป็น ‘kara-oke teacher’ นักศึกษาก็ท่องจำและก็ลอกสิ่งที่รับมาจากอาจารย์ ตอบคำถามที่ถามแบบพื้นๆ การจำ การท่อง ของนักศึกษาจึงมีลักษณะเหมือนการสวดมนต์ หรือที่เรียกว่า Mantra Chanting Students ทำให้วิชาดังกล่าวนอกจากเป็นการเรียนรู้ในทางทฤษฎีเพื่อให้รู้ว่ามีความรู้ พอนำไปปฏิบัติจึงได้ผลไม่เต็มที่แม้จะเป็นประโยชน์อยู่ในระดับหนึ่ง



มาในยุคปัจจุบัน สภาพสังคมภายในประเทศของหลายประเทศ รวมทั้งสภาพนอกประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในขอบเขตที่กว้างขวาง ปัญหาสังคมไม่ได้อยู่ที่การจัดการบริหารโดยใช้วิชาความรู้ในการจัดการความรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่มีมิติอื่น ๆ อีกมากมาย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงทางการผลิตในภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม วัฒนธรรมและค่านิยม ที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาอย่างรวดเร็วของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ดังนั้นประเด็นปัญหาในการบริหารรัฐกิจจึงเป็นประเด็นที่มีหลายมิติ (Multi-Disciplinary Dimensions) จึงต้องวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการจัดการบริหารในแง่ของการเมือง การบริหารรัฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี อิทธิพลของตัวแปรภายนอก ผลกระทบที่มาจากภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม ดังนั้น การวิเคราะห์ปัญหาการบริหารรัฐกิจจึงต้องมีมิติต่างๆ หลากหลาย มิฉะนั้นจะเป็นการมองปัญหาผิดพลาด เจาะประเด็นมิติเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

จากที่กล่าวมาเบื้องต้น จำเป็นต้องมองมิติการบริหารรัฐกิจ หรืออาจจะกล่าวว่า การจัดการภาคสาธารณะยุคใหม่ (Public Management in the Modern Era) ซึ่งจะต้องมีการคำนึงถึงมิติต่างๆ นอกเหนือจากการใช้พหุวิทยาการตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คือ

ก) **ระดับชาติและระดับท้องถิ่น** ต้องมีการวิเคราะห์และมองปัญหาการจัดการภาครัฐในระดับการบริหารระดับชาติ (National Government) หรือรัฐบาลกลาง และการบริหารรัฐกิจในระดับท้องถิ่น (Local Government)

ข) ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาสังคม (Public Sector, Private Sector and Civil Society) ซึ่งหมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับกลไกของรัฐในทางการเมืองและการบริหารรัฐกิจโดยผู้ที่เป็นเจ้าพนักงานประจำจะต้องนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกชนเข้ามาพิจารณา เพราะถ้าภาครัฐประสบความล้มเหลว เกิดอุปสรรคต่อภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจและเป็นที่มาของ รายได้จากภาษีอากร ภาครัฐก็จะมีงบประมาณในการบริหาร ประเทศ กลับกัน ถ้าภาคเอกชนประสบความล้มเหลวในการประกอบ ธุรกิจโดยภาครัฐไม่เข้าไปช่วยประคับประคอง ผลเสียก็จะตกกับ ภาครัฐและภาคเอกชนพร้อมๆ กันซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศโดยรวม ส่วน ภาคประชาสังคมนั้นภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ย่อมมีบทบาทอย่างยิ่งในการเรียกร้องทางการเมือง และในการ คัดค้านของชุมชนของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลภาวะ ฯลฯ การบริหารจัดการจึง ต้องคำนึงถึงภาคประชาสังคมด้วยเพราะการพัฒนาประเทศมี จุดมุ่งหมายสำคัญที่สุดคือ ประชาชนและสังคมทั่วไป ไม่ใช่เฉพาะ กลุ่มที่มีอำนาจ หรือมีประโยชน์จากการประกอบธุรกิจหรือความ จำริ่ทางเศรษฐกิจ โดยส่งผลในทางลบต่อภาคประชาสังคม ชุมชน และสภาพแวดล้อม

ค) การจัดการภาคสาธารณะภายในและการคำนึงถึงจาก ตัวแปรจากภายนอก ในยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งโลกกำลังกลายเป็นหมู่บ้าน โลกจากการข้ามแดน จากการเดินทาง การสื่อสาร การค้าขาย การ ลงทุน การแสวงหาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ทางเว็บไซต์และ

อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการบริหารภายในประเทศ โครงสร้างและกลไกรวมทั้งกระบวนการบริหารภาคสาธารณะของแต่ละประเทศจะไม่สามารถมองข้ามบริบทภายนอกประเทศได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเติบโตของประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะการรวมตัวของกลุ่มธุรกิจที่เรียกว่า BRICS (Brazil, Russia, India, China, South Africa) และในกรณีประเทศไทยก็จะกลายเป็นหนึ่งใน 10 ประเทศของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ ภูมิรัฐศาสตร์แบบใหม่ (New Geo-politics) ภูมิเศรษฐศาสตร์แบบใหม่ (New Geo-economics) หรือดุลอำนาจใหม่ (New Power Configuration) เมื่อเป็นเช่นนี้ควรมีการปรับปรุงการจัดการภาคเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ แนวทางการปฏิบัติในหลายมิติจำเป็นต้องมีการปรับปรุงปรับตัว หรือปฏิรูป การใช้ทฤษฎีหรือวิธีการแบบดั้งเดิมแบบแข็งกระด้างย่อมไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้ ในการเรียนการสอนผู้เรียนและผู้สอนต่างต้องตระหนักถึงความจำเป็นดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมีการค้นคว้าเพื่อให้องค์ความรู้ที่มีอยู่ขยายขอบข่ายกว้างยิ่งขึ้น เพราะองค์ความรู้ที่มีอยู่อาจจะล้าสมัยไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการภาครัฐหรือการบริหารรัฐกิจ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ อาจมองได้ใน 3 มิติต่อไปนี้ คือ มิติที่หนึ่งคือ โลกาภิวัตน์ (Globalization) มิติที่สองคือ ภูมิภาคภิวัตน์ (Regionalization) มิติที่สามคือ ท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization)

กล่าวคือ มิติบริบทโลก มิติภูมิภาค เช่น AEC และมิติภาคท้องถิ่น  
อภิวัดนี้ในกรณีนี้ท้องถิ่นคือประเทศแต่ละประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศ  
ก็ยังคงแบ่งออกเป็น 2 มิติดังที่กล่าวมาเบื้องต้น คือ รัฐบาลแห่งชาติ  
และรัฐบาลท้องถิ่น ภาครัฐ-ภาคเอกชน และประชาสังคม ตามที่ได้  
กล่าวมาแล้ว

จะเห็นได้ว่า วิชารัฐประศาสนศาสตร์จะต้องมีการขยาย  
ขอบข่ายให้กว้างขึ้น ทั้งในแง่องค์ความรู้ วิธีการเรียนการสอน การ  
วิเคราะห์ประเด็นปัญหา โดยต้องมีมิติต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาเบื้องต้น  
จากนั้นจึงต้องมีการเก็บข้อมูลเพื่อจะพิสูจน์แก่นข้อถกเถียง (Thesis)  
ของผู้ศึกษาแต่ละคน มิใช่เป็นแต่เพียงเรียบเรียงจากที่เรียนมา  
ลอกเลียนกรอบของการวิจัย หรือกรอบทฤษฎี จากนั้นเก็บข้อมูลต่าง  
กลุ่ม ต่างประเภท ต่างพื้นที่ โดยดุชฎินิพนธ์แต่ละฉบับมีความ  
แตกต่างกันเฉพาะข้อมูล แต่กรอบการวิเคราะห์ (Conceptual  
Framework) เหมือนกันหมด ทำนองเดียวกับการทำแกงเขียวหวาน  
วิธีทำเหมือนกันเพียงแต่เปลี่ยนเป็นเขียวหวานเนื้อ เขียวหวานหมู  
เขียวหวานไก่ ฯลฯ กระบวนการทำแกงเขียวหวานจะต้องแตกต่างกัน  
เพราะนั่นคือการนำไปสู่ข้อค้นพบที่แตกต่างกัน หรือนำไปสู่แก่นข้อ  
ถกเถียง (Thesis) ที่แตกต่างกัน มิฉะนั้นดุชฎินิพนธ์ก็จะกลายเป็น  
เพียงการเก็บข้อมูลใหม่โดยไม่มีการสร้างความรู้ใหม่แม้แต่น้อย

และนี่คือจุดอ่อนที่สุดของวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หรือการ  
บริหารรัฐกิจ ซึ่งไม่เข้มข้นทางองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มี  
ความสามารถที่จะแหวกแนว (Breakthrough) เป็นแต่เพียงจำจาก  
ตำรับตำราและมีการบรรยายให้นักศึกษาฟังเป็นทอด ๆ จำเอาสิ่งที่ได้

จากการบรรยายผสมผสานกับการเก็บข้อมูลที่ใช้กรอบการวิเคราะห์อันเดียวกัน สิ่งที่ได้คือ ได้เพียงการมีข้อมูลใหม่โดยปราศจากทฤษฎีหรือแก่นข้อถกเถียง (Thesis) ที่สำคัญที่สุด ไม่สามารถติดตามหรือตามทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในบริบทภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเรียนการสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจที่สัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะแยกออกมาเป็นสาขาวิชาต่างหากยิ่งจะทำให้กลายเป็นวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่อยู่ในหลอดแก้ว ซึ่งย่อมจะไม่สอดคล้องกับการนำความรู้ดังกล่าวมาสู่การปฏิบัติ คือการช่วยในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการปรับปรุงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคบริหารทั่วไป หรือการจัดการทั่วไป รวมตลอดทั้งส่งผลกระทบต่อการบริหารภาคการเมืองด้วย เพราะพรรคการเมืองก็ต้องมีการบริหารพรรคการเมือง ถ้าการบริหารพรรคการเมืองมีความอ่อนแอ การเมืองก็就会有ความอ่อนแอ และเมื่อการเมืองอ่อนแอ ผลเสียก็จะตกกับองค์กรต่าง ๆ ในสังคม และสังคมโดยรวม

# รัฐประศาสนศาสตร์เบื้องต้น Introduction to Public Administration

ผู้สอน: อาจารย์ ดร.ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชญ์  
สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์  
วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1

3

## ประวัติผู้สอน

อาจารย์ ดร. ประสงค์ชัย เศรษฐสุรวิชญ์  
Prasongchai Setthasuravich, Dr. Eng.



- Doctor of Engineering (Civil Engineering) The University of Tokyo, Japan
- ศึกษาดูงานที่บริษัท (การเมืองและการจัดการปกครอง) กรุงเทพมหานคร
- วิทยาสถาบันจัด (เป็นวิทยานิพนธ์) 2) รัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

### ความสนใจทางวิชาการ

- การวางแผนนโยบายการขนส่ง (Transportation Planning and Policy)
- ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศ (The Digital Divide in Developing Countries)
- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Information and Communications Technologies for Development ICT4D)
- การประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิศวกรรมศาสตร์ในการศึกษาบริหารนโยบายสาธารณะ (Public Policy Engineering)

Email: Prasongchai.s@msu.ac.th

2

4

1

2

9/6/2022

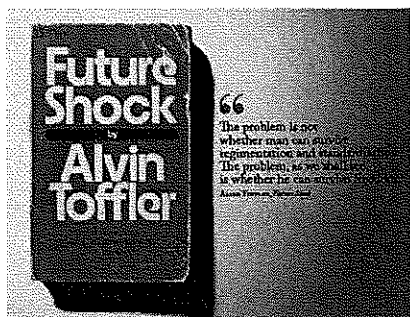
9/6/2022

## มโนทัศน์ในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์

- รัฐประศาสนศาสตร์ในมุมมองการจัดการนิยม (Managerialism)
  - เน้นที่หลักการบริหาร
  - ให้ความสำคัญกับอำนาจรัฐในฐานะตัวแทนของสินค้าและบริการสาธารณะ
- รัฐประศาสนศาสตร์ในแง่กฎหมาย (Legal Approach)
  - อำนาจรัฐเป็นเรื่องของสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้ใช้อำนาจและผู้ที่ได้รับผล
  - ไม่ได้จำกัดเฉพาะอำนาจทางปกครองเท่านั้น

## ที่มาของแนวคิดด้านการบริหารที่นำมาใช้ ในการบริหารงานภาครัฐ

- อัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler, 1970) ได้เขียนหนังสือชื่อ Future Shock
- กล่าวถึง คลื่นการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง
  - คลื่นลูกที่ 1 – ยุคแห่งการปฏิวัติเกษตรกรรม (Agriculture Wave)
  - คลื่นลูกที่ 2 – ยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Wave)
  - คลื่นลูกที่ 3 – ยุคข้อมูลข่าวสาร หรือยุคแห่งการแตกสลายของระบบอุตสาหกรรม (Information wave)



5

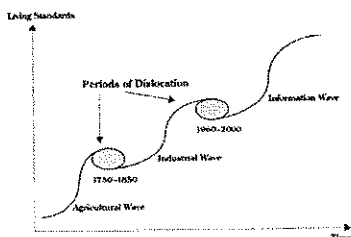
7



### คลื่นลูกที่ 1 – ยุคแห่งการปฏิวัติเกษตรกรรม (Agriculture Wave)

- การทำงานเป็นไปตามวัฒนธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติ และประเพณีดั้งเดิมของสังคม
- แนวคิดทางการบริหารมีกฎเกณฑ์ชัดเจน
- ยังไม่มีการคิดค้นแนวทางการบริหารใหม่ขึ้นมาใช้ เพราะยังไม่จำเป็น

FIGURE 1  
The Three Waves of Economic Change



Alvin Toffler

6

8



### คลื่นลูกที่ 2 – ยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Wave)

- ประมาณ ค.ศ. 1750-1850
- โดยเฉพาะช่วงปลายคลื่นที่สอง มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมใน ยุโรป และ USA
- เริ่มจากอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1760 และขยายไปยังประเทศอื่นๆ
- จนกระทั่งปี ค.ศ. 1870 เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่ USA
- ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการผลิตและการบริหารงานอย่างมาก ซึ่งในยุคนี้จะมีสิ่งที่ไม่มีการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์จากการบริหารงาน
- ภาคธุรกิจมุ่งกำไรสูงสุด



### คลื่นลูกที่ 2 – ยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Wave) ต่อ

- การบริหารงานมีลักษณะรวมอำนาจอยู่ที่ผู้บริหารระดับสูง
- สิ่งกระตุ้นการทำงานคือเงินหรือสิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจ
- การทำงานในยุคนี้เต็มไปด้วยความหวาดระแวง พนักงานขาดขวัญกำลังใจ ทำงานเฉื่อยชา
- ไม่มีความคิดที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเอง
- พนักงานมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
- เกิดการผูกขาดระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เช่น ข้าราชการ นักการเมือง นักธุรกิจ เช่น การได้รับสัมปทานในโครงการขนาดใหญ่

9



### คลื่นลูกที่ 2 – ยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Wave) ต่อ

- ในยุคนี้แนวคิดหรือตัวแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นมาใหม่เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อสร้างคุณภาพการบริหารหรือการผลิตประกอบด้วย
  1. แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ของ Frederick W. Taylor 1911
  2. แนวคิด POSDCORB ของ Luther Gulick 1937
  3. แนวคิดลำดับขั้นแรงจูงใจ (Hierarchical of Needs) ของ Abraham Maslow 1954
  4. Theory X & Theory Y ของ Douglas McGregor 1960

10

### 1.แนวคิดการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management)



Frederick W. Taylor

- ถือได้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการขั้นแรก ที่มีการคิดค้นขึ้น
- Taylor พยายามค้นคว้าวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมุ่งไปที่ชื่อ "การสร้างระบบการบริหารจัดการ" ที่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงาน ออกมาจากกันอย่างชัดเจน
- หลักการสำคัญของแนวคิดนี้จะไปยอมรับวิธีการที่หาข้อเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในแล้ว แต่จะพยายามหาวิธีการที่ดีกว่าขึ้นมา
- ซึ่งแนวคิดเดียวเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ที่ Taylor เรียกว่า "One Best Way" หรือ "One Best Method" - หาได้โดยวิธีการที่มีวิทยาศาสตร์
- มีการตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐาน ไปจนกระทั่งค้นพบวิธีการทำงานที่ดีที่สุด

11

- แนวคิด the One Best Way แม้รากอิทธิพลครอบคลุมการศึกษาทำความเข้าใจรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีพื้นฐานความคิดในเรื่องของการสรรหาสรรพ์มาจัดการทรัพยากรทางการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- วิธีคิดเช่นว่าเป็นวิธีคิดในเชิงกระบวนการ (Process-based) ที่ได้รับการกล่าวอ้างว่าไม่ได้เป็นสากลทั่วไปไม่ว่ากับทรัพยากรทางการบริหารใดๆ หรือกับองค์กร หน่วยงานใดๆ
- แนวคิดนี้เดินตามจารีตของการบริหารจัดการทางธุรกิจที่ใช้ได้กับทุกประเภทสินค้าและบริการโดยมีเป้าหมายประสงค์มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

12

### 2. แนวคิด POSDCoRB

- Luther Gulick (1937) ได้รวบรวมแนวคิดทางด้านบริหารต่างๆ เอาไว้ในหนังสือชื่อ "Paper on the Science of Administration" โดยเสนอแนวคิดกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีชื่อว่า "POSDCoRB" ภาระหน้าที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ คือ

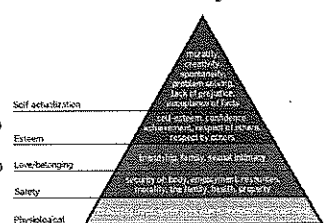


13

### 3. แนวคิดลำดับขั้นแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchical of Needs)

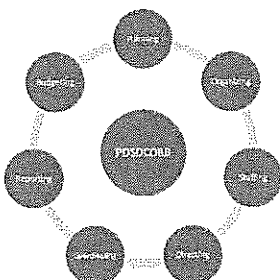
- เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เสนอโดย อับราฮัม มาสโลว์ ในรายงานเรื่อง "A Theory of Human Motivation" ปี 1943

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs)
2. ความต้องการปลอดภัย (Safety needs)
3. ความต้องการความรักและมิตรภาพ (Belongingness and love needs)
4. ความต้องการได้รับการนับถือ (E esteem needs)
5. ความต้องการพัฒนาขั้นสูงสุด (Self-actualization needs)

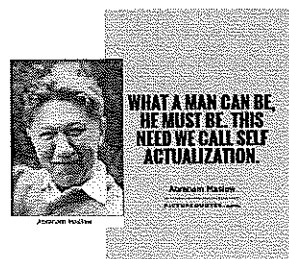


15

In Gulick's own words, the elements of POSDCORB are as follows:



14



- เป็นคำกล่าวของมาสโลว์ที่พูดตามนัยของความต้องการที่เกี่ยวกับ ศักยภาพสูงสุดของบุคคล และ การตระหนักถึงศักยภาพนั้น
- เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิตได้ บุคคลจะต้องได้รับการยอมรับการยอมรับความต้องการอื่นๆ (กายภาพ ความปลอดภัย ความรัก ความเคารพนับถือ) อย่างดีเสียก่อน

ที่มา: Maslow, Abraham.(1954), Motivation and personality. Harper and Row New York, New York page. 91

16







คลื่นลูกที่ 3 -- ยุคขี้นมูกษ์ข่าวสาร พหุภค  
ยุคแห่งการแตกสขลยของระบบ  
ลุดข่าวกรรม (โภคโภคโภคโภค โภคโภค)-  
ลุด

- หลักการบริหารในยุคนี้จึงมีการพัฒนาออกไปเป็นแนวคิดย่อยมากมาย เช่น
  1. Management by Walking Around (MBWA) การรับฟังความคิดเห็นและปัญหาจากผู้ร่วมงาน เดินไปพูดคุย ใต้ถามทุกขสข เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
  2. Management by Objective (MBO) เปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมกันผู้รกรในการวางแผน กำหนดเป้าหมายขององค์กร

25

27



คลื่นลูกที่ 3 -- ยุคขี้นมูกษ์ข่าวสาร พหุภค  
ยุคแห่งการแตกสขลยของระบบ  
ลุดข่าวกรรม (โภคโภคโภคโภค โภคโภค)-  
ลุด

- 3. การจัดการคุณภาพทั่วห้้องค์การ (TQM)
  - มุ่งเน้นความต้องการของลูกค้า (Customer Focus)
  - การปรับปรุงกระบวนการ (Process Improvement)
  - ทุกคนมีส่วนร่วม (Total Involvement)

26

28

13

14

9/6/2022

9/6/2022

- วิชารัฐประศาสนศาสตร์บางแห่งเรียกว่า วิชาบริหารรัฐกิจ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Public Administration
- หน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนจะมีการจัดในลักษณะ bureaucracy หรือการปกครองโดยบังอญกับโต๊ะ (คำว่า bureau แปลว่า โต๊ะทำงาน cracy มาจากคำว่า krabai แปลว่า การปกครองบริหาร)
- การจัดการในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการแบ่งหน้าที่การทำงานลดหลั่นตามลำดับ มีสายการบังคับบัญชา ทุกคนทำตามหน้าที่ของตน เมื่อได้รับคำสั่งก็ทำให้บรรลุผล

29

31

- สังคมตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกาก็มีพื้นฐานความคิดมาจากแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) และวูดโร วิลสัน (Woodrow Wilson) ซึ่งทั้งสองเสนอที่จะแยกวิชารัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการรัฐกิจให้ออกจากการเมือง (ลุงการาธิบดีที่ดั่งจะไปสนใจว่าใครเป็นเจ้านาย ใครที่อยู่ใอำนาจสิ่งมาก็จะทำตามคำสั่ง โดยมีความซื่อตรงต่อวิชาชีพ (Professionalism))
- ในความเป็นจริงองการที่มดย่ดั่งกล่าวนี้เป็นเพียงในอุดมคติ ข้อเท็จจริงก็คือหลายคนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพราะมีข้อมูล มีความรู้ มีความชำนาญการ จึงสามารถมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบายได้

30

32

15

16



คลื่นลูกที่ 4 ยุคไซเทคนหรือยุคโลกไร้พรมแดน

- เป็นแนวคิดของ Herman Maynard และ Susan Mehrtens
- ยุคนี้เริ่มต้นที่ทศวรรษที่ 1980
- การดำเนินงานขององค์กรต่างๆต้องขึ้นต่อเทคโนโลยี และการสื่อสารโทรคมนาคมแบบไร้สาย คอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญในการทำงาน

**สรุปบทความ**

"การเรียน การสอน วิชารัฐประศาสนศาสตร์"  
โดย ศาสตราจารย์ ดร.ลิขิต ธีรเวคิน

วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (2558), หน้า 185-194.

- วิชาบริหารรัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ ถูกนำมาใช้ในประเทศไทย หลังสงครามโลกครั้งที่สองช่วงระหว่างสงครามเย็น โดยสหรัฐฯ และมีความเชื่อว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลจะมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศ
- สิ่งที่มีการมองข้ามก็คือ ระบบการบริหาร รัฐกิจหรือรัฐประศาสนศาสตร์ในสหรัฐฯ มีพื้นฐานมาจากระบบ การเมืองที่จัดตั้งสถาบันและมีเสถียรภาพ มีการเลือกประธานาธิบดี ทุกๆ สี่ปี มีความต่อเนื่องของรัฐบาล สามารถคาดเดาอนาคตได้
- โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีวัฒนธรรมดั้งเดิมคือระบบอุปถัมภ์ซึ่งขัดแย้งกับระบบคุณธรรมหรือการใช้ความสามารถในการแต่งตั้งบุคคล
- ในการเรียนการสอนก็ยกเอาวิชาที่ลอกแบบมาจากตะวันตกคือ อเมริกาและอังกฤษ

- โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามที่จะแยก public administration ออกจากวิชารัฐศาสตร์หรือการเมือง
- "ที่นี้ประเทศไทย ทฤษฎีตะวันตกไปไม่ได้หรอก" หรือว่า "การบริหารแบบไทยๆ" หรือว่า "ประชาธิปไตยแบบไทยๆ" และนี่คือจุดอ่อนที่สุดของวิชารัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจที่มีการเรียน
- อาจารย์ผู้สอนนำเอกสารตะวันตกมาแปล ถอดความ เรียบเรียงเป็นตำรา และสอนนักศึกษาไปตามตัวอักษรที่ตนศึกษามา อ่านมา หรือเรียนเรียงจากตำราของตะวันตก จึงมีลักษณะเป็น 'kara-oke teacher'
- คณะผู้พันธ์แต่ละฉบับมีความแตกต่างกันเฉพาะข้อมูล แต่กรอบการวิเคราะห์ (Conceptual Framework) เหมือนกันหมด ท่านเองเดียวกันการทำแกงเขียวหวานวิธีทำเหมือนกันเพียงแต่เปลี่ยนเป็นเขียวหวานเนื้อ เขียวหวานหมู เขียวหวานไก่ ฯลฯ



